

CUMHURİYET SENATOSU

TUTANAK DERGİSİ

17 nci Birleşim

14 . 1 . 1978 Cumartesi

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	630
II. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER	630
1. — Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu programının görüşülmesi.	630:693
III. — SORULAR VE CEVAPLAR	694
A) Yazılı Soru ve Cevabı	694
1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi İbrahim Öztürk'ün, köy elektrifikasyon programını hızlandırmak için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusu ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Deniz Baykal'ın yazılı cevabı. (7/850)	694:698

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu, yol yapımının Doğu Anadolu'nun kalkınmasındaki önemi ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planından bu konudaki istekleri ve beklemedikleri;

Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce, Hükümetin kuruluşu hakkında vaki beyanlar;

Erzurum Üyesi Lûtfi Doğan, Türkiye'de birlik ve beraberliğin sağlanması;

Cumhurbaşkanınca S. Ü. Halil Tunç, Hükümetin kuruluşu;

Konularında gündem dışı birer demeçte bulundular.

Türk sporunun içinde bulunduğu durum hakkında (10/57);

Kamu İktisadi Teşebbüsleri içinde yer alan bazı kuruluşlardaki personele ödenen ikramiyelere dair (10/61);

Kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlıklarının, Komisyonlarının görev bölümüne;

Milli Savunma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonlarında açık bulunan Kâtip Üyelğe Elazığ Üyesi Hasan İldan'ın seçildiğine;

Dair tezkereleri;

TBMM Kitaplık Karma Komisyonuna üye seçiminin, Millet Meclisi Başkanlığının 10 . 1 . 1978 ta-

rih ve 1199 sayılı yazısı ile oranların değiştiği bildirildiğinden, konunun Başkanlık Divanı ve Danışma Kurulunda görüşüldükten sonra yapılacağı;

Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Anayasa Mahkemesinde açık bulunan bir yedek üyeliğe Cumhuriyet Senatosunca yapılacak seçimde uygulanacak usul hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu kabul edildi.

Saat 17.00'de toplanılmak üzere Birleşime saat 16.30'da ara verildi.

İkinci Oturum

Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu programı okundu.

CHP ve AP Grubu Başkanlıklarının, Hükümet programı üzerindeki görüşmelerin 14 . 1 . 1978 Cumartesi günü saat 15.00'te yapılmasına dair önergesi kabul edildi.

14 . 1 . 1978 Cumartesi günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşime saat 18.40'da son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Rahmi Erdem

Divan Üyesi
Afyonkarahisar
Mustafa Çelik

Divan Üyesi
Tabii Üye
Emanullah Çelebi

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15.00

BAŞKAN : Sırrı Atalay

DİVAN ÜYELERİ : Mustafa Çelik (Afyonkarahisar), Emanullah Çelebi (Tabii Üye)

BAŞKAN — 17 nci Birleşimi açıyorum.

II. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu programının görüşülmesi.

BAŞKAN — Başbakan Bülent Ecevit Hükümetinin programı üzerinde görüşmelere başlıyoruz.

İçtüzüğümüzün 130 ncu maddesine uygun olarak yapılacak görüşmelerde uygulanacak kural şudur : Gruplar adına konuşmaları, kişisel konuşmalar takip edecek; yani gruplar, şahıslar adına konuşmalar ve bu konuşmalara Başbakanın vereceği ce-

vapla Hükümet programı üzerindeki görüşmeler son bulacaktır.

Bu açıklamayı yaptıktan sonra görüşmelere başlıyoruz.

Söz alanları okuyorum :

Gruplar adına; Sayın Muzaffer Yurdakuler Milli Birlik Grubu adına, Sayın Zeyyat Baykara Cumhurbaşkanınca S. Ü. Grubu adına söz almış bulunmaktadırlar. Şu ana kadar gruplar adına yalnız bu sözler kaydedilmiştir.

Şahıslar adına konuşmaları sıra ile okuyorum; Sayın Öztürk, Sayın Aykan, Sayın Reisoğlu, Sayın Abay, Sayın Güven, Sayın Demirayak, Sayın Yıldız, Sayın İlhan, Sayın Feyyat, Sayın Ayrım, Sayın Ünsal, Sayın Hüsamettin Çelebi, Sayın Hatip, Sayın Esatoğlu, Sayın Ucuza, Sayın Alpan.

Gruplar adına başka söz isteyen?

YUSUF ZİYA AYRIM (Kars) — Sayın Başkan, konuşmaların tespiti nasıl yapılacak?

BAŞKAN — Efendim Sayın Ayrım?

YUSUF ZİYA AYRIM (Kars) — Sayın Başkan, ben celse açılmadan evvel yazılı olarak müracaat etmiştim, o zaman daha Hükümet programı okunmamıştı.

BAŞKAN — Sayın Ayrım, liste ne tarafımdan, ne de Divan Üyeleri tarafından tutulmamaktadır, doğrudan doğruya Kanunlar Müdürlüğü tarafından tutulmaktadır ve Kanunlar Müdürlüğüne bana verdiği bir listedir, şimdi hemen bana bildiriyorlar; ilk söz 5 . 1 . 1978 günü saat 15.40'da alınmıştır ve daha kürsüde konuşma sırasında, sizin sözünüz...

YUSUF ZİYA AYRIM (Kars) — Sayın Başkan, evvelce bir usulümüz vardı, Hükümet programı okunduktan sonra söz istemeye gidiliyordu, Hükümet programı daha okunmadan evvel söz aldım.

BAŞKAN — Hükümet programı okunur okunmaz, üyeler Kanunlar Müdürlüğüne müracaat ederek tamamen tarafsız, teknik bir heyete müracaatla sıralandırılmış Sayın Ayrım.

YUSUF ZİYA AYRIM (Kars) — Sayın Başkan, ben konuşma isteğimi Hükümet programı daha Mecliste okunurken bildirmiştim.

BAŞKAN — Sayın Ayrım, bu söz alma sırasını tamamen Kanunlar Müdürlüğü objektif biçimde yapmaktadır. Hiç bir şekilde, hiç kimsenin bu söz sırası üzerinde en ufak bir tasarrufu olmamıştır.

YUSUF ZİYA AYRIM (Kars) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunu Kanunlar Müdürlüğü mü idare ediyor?

BAŞKAN — Hepsinin tarih ve saati vardır, şimdi size getirecekler.

Gruplar adına şimdiye değin iki sayın üye söz istemiş, başka söz isteyen olmadığına göre, her halde diğer gruplar bilahara söz isteyeceklerdir.

Milli Birlik Grubu adına Sayın Yurdakuler, buyurunuz efendim.

MB GRUPU ADINA MUZAFFER YURDAKULER (Tabii Üye) — Sayın Başkan, sayın senatörler, Hükümetin değerli üyeleri;

Ülkemizin son zamanlarda sürüklendiği ortamda, Atatürk'ün emaneti olan Türkiye Cumhuriyetini, hür ve demokratik rejimi veya Cumhuriyetin temel niteliklerini yıkıp yok etmeyi amaçlayan, totaliter bir baskı ve terör rejimini kurmaya yönelik ve yurttaşların özgürlük ve huzur içerisinde korkusuz yaşama haklarını, can güvenliğini, kanun hâkimiyetini ortadan kaldırmaya çalışan, her çeşit Anayasa dışı faaliyetlere karşı demokrasiye ve Cumhuriyeti korumak ve savunmak maksadı ile kurulan Sayın Ecevit Hükümetinin Programı üzerinde Grupumuzun görüşlerini arz etmek için huzurlarımızdayım.

İleride doğacak çeşitli vesilelerle Programda dile getirilen idari, teknik ve ekonomik politikalara ayrıntılı olarak değinmek olanaklarını bulabileceğimiz ümidi ile bugün konulara genel hadları ile temas etmeyi uygun görmekteyiz.

Sayın senatörler;

Hükümetin kuruluş maksadını açıklayan görüşlere tamamen katılıyoruz ve Program üzerindeki görüşlerimize geçmeden önce, Türk toplumunun bugünkü dramatik tablosunu ve bu tablodaki düşündürücü ve çok tehlikeli gelişmeleri belirtmekte fayda görüyoruz.

Sayın senatörler;

Her yönü ile acıklı, her yurtseveri endişe ile düşündüren, sokakları kan ve barut kokan, kardeşleri birbirine düşman edilen, iç ve dış sorunları ile ekonomik durumu aşılması güç darboğazlara sokulan bir ülke haline nasıl getirildik, bu hale düşürülüşün ana maksadı ne idi?..

Sayın arkadaşlarım;

1975 yılının 31 Mart günü ilk MC İktidarı kurulmuştur. Bu Cephe, 5 Haziran 1977 seçimlerinin arkasından kısa bir dönem sonra kurduğu ikinci iktidarı ile ülkemizin kaderine yeniden hâkim oldu. Bu iktidarlar, kuruldukları gün kendilerine yakıştırdıkları «Milliyetçi Cephe» ismi ile ülkemizi ikiye bölmüşlerdir. Çünkü, milliyetçilik ismi bir maske idi, onun gerisinde saklanan gerçek maksat, «Böl - yönet» zihni-

yeti idi. Gerçeği söylemek gerekirse, yönetimleri de bu zihniyete uygun olarak bazılarının dediği gibi 5,5 ay değil, üç yıl devam etti.

Bu uygulamanın sonucu olarak da, ülke ve Ulus bugün bölünmeye, parçalanmaya ve birbiri ile her an çatışmaya hazır bir ortama getirildi.

Sayın senatörler;

Birinci Cephe İktidarının Hükümet Programı üzerinde 10 Nisan 1975 günü Grupumuz adına yaptığım konuşmada sizlere şöyle seslenmişim :

«Koalisyonu oluşturan siyasi partiler, bir süre önce Cephe Birliği kurmuşlar, adına da «Milliyetçi Cephe» demişlerdir. Halk toplulukları arasında cephele oluşturmak, muhasematın ve düşman kamplara ayrılmanın bir işareti sayılmak gerekir. Bunun ötesinde, bir kısım partilerin milliyetçilik gibi kutsal bir tanımın etrafında toplanmaları, daha ilk anda kendi toplulukları dışında kalanların milliyetçi olmadıkları ithamını beraber getirir. Türkiye’de hiç kimse, hiç bir siyasi teşekkül milliyetçi olmanın, bu niteliği taşımanın dışında kalamaz. Böyle bir ithamın altında bırakılmaya da razı olamaz. Aslında Türk toplumunun gelişme çizgisi ve tarihi gelişimi içinde belirgin nirengi noktaları neyin, ne gibi tutum ve davranışların Türk halkı için milliyetçilik sayılabileceğini de tayin etmiştir.

Bize göre Atatürk’ün karşısına Ulu Hakanı çıkarırlar milliyetçi sayılamazlar. Kemalist ilkeler doğrultusunda uluslaşmaktan rahatsız olarak onun karşısına ümmetçi bir felsefe ile safsatmanın saltanatını kurmaya çalışırlar, milliyetçi sayılamazlar. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri) Yeraltı ve yertüsti servetlerimizi dışa karşı koruyamayanlar, milliyetçi sayılamazlar. Ulusal ekonominin toplum yararına geliştirilmesine öncelik tanımayanlar, kişisel ve zümre çıkarılarını her şeyin üstünde tutanlar, milliyetçi sayılamazlar.

Kanımıza göre, her Türk için en geçerli milliyetçilik tanımlaması Anayasamızın başlangıcında ve ve muhtevastındaki tanımlamadır.

Sayın senatörler;

Cephe İktidarı Başının Anayasayı, yasaları bir kenara iten ve yargı kararlarını dinlemeyen tutum ve davranışı, «Ben varsam, her şey vardır; ben yoksam, her şey yok olmalıdır. Zihniyetim ve davranışım Anayasadır, politik iradem yasadır» görüşü, ülkenin her meselesine hâkim kılınmak istenmiş, bu amaca ve bu hedefe ulaşılacak için de kullanılan metot, izlenen yol «Böl - yönet» olmuştur.

Bu görüşten kaynaklanan tüm tutum ve davranışlar ülkemizi nasıl ortama getirmiştir, şimdi onları açıklamaya çalışacağız.

Anayasamızın, Devleti ülkesi ve Milletiyle bölünmez bir bütün olarak tanımlamış ve Millet egemenliğinin koyulan esaslara göre, yetkili organlar eliyle yürütülmesini emretmiştir. Bu âmir hükümlere rağmen, iktidarın başı, ulusal bünyedeki tüm çelişkileri özgürlükçü tartışma ortamından ayırıp, kutuplaşmalarını ve bu kutupların, birbirlerinin can ve kan düşmanı haline gelerek çatışmalarını arzulamış ve âdeta körüklemiştir.

Yıllarca ülkesi ve milletle bölünmez bir bütün olarak yaşamış ve bundan gurur duymuş olan halkımız, ortaya atılan mezhep ayrılığı fikirleriyle beslenmeye başlamış, kısa sürede tüm yurdu saran bir Âlevilik, Sünnilik bölünmesi ve çatıştırılmasıyla birbirinin can ve kan düşmanı haline getirilmiştir.

Bu arada bölgecilik zihniyeti de gerekli enjeksiyonlarla beslenerek Doğulu, Batılı; Kuzeyli, Güneyli, gibi ayrımlarla bir bölgenin diğerine yabancılaşması sağlanmış, bu zihniyet giderek ülke bütünlüğünü tehlikeye sokacak boyutlara ulaşmıştır.

Gençlik örgütleri çoğaltılarak birbirinin karşısına dikilecek biçimde organize edilmiştir.

Her parti sorumluluğunu taşıdığı bakanlığın gücünü kullanarak kendi partisini destekleyen işçi örgütleri oluşturmuş, bu suretle sendikal hareketleri etkisiz hale getirmekle yetinmeyip, bu örgütleri sürüşmeye ve çatışmaya sevk etmiştir.

Güvenlik kuvvetleri, partizan zihniyetlerle verilen emirlerle yan tutturularak, Devletin güvenlik gücü olmaktan çok, iktidarın koruyucusu durumuna sokulmuş ve halk nazarında güven ve itibardan düşürülmüştür.

Öğretim kurumlarında, bilhassa üniversitelerde her gün çıkan veya çıkarılan olaylar yüzünden öğrenim yapılamaz hale getirilmiştir. Ortaöğretimde hepimizin yetiştiği pozitif ilme, akılcılığa, insanlılığa, barışçılığa, vatan ve millet sevgisine dayanan Atatürkçü eğitim bir tarafa itilerek, milliyetçi kuşaklar yetiştirme bahanesiyle belli partilerin görüş ve maksatlarını aşlayan çağ dışı zihniyeti ve ümmetçi düşüncüyü telkin eden kitaplar ve onları okutan bir kadro, ortaöğretime ele geçirmiştir.

Bakanlıkların teşkilât kadroları, bizzat bakanların ve parti teşkilâtı yetkililerinin himayesinde yeteneksiz, bilgisiz, devlet adamlığı ve sorumluluğu vasfından yoksun, partilerin militanlarıyla doldurularak bürokrasi otorite zaafına uğratılmıştır.

Anayasa hükümleri, Anayasal kuruluş ve yargı kararları bir kenara itilerek onların itibarsız hale getirilmelerine çalışılmıştır. Denetim yollarını kapatarak, keyfi idareyi sürdürebilmek, plan müzakerelerini önlemek ve bütçe görüşmelerini kısa bir sürede tamamlayıp, gerçekleri parlamenterlerin ve Ulusun gözünden saklamak için Meclis Başkanı ve Başkanlık Divanı seçtirilmemiş, böylece komisyonların kurulması önlenerek Meclisler beş buçuk ay kapısı açılıp kapanan, bütçesini yiyen bir kurum haline getirilerek, Ulusun parlamenter demokratik düzene olan ümidinin yitirilmesine çalışılmıştır.

Özellikle, partizanlığın dışında tutulması gerekli olan Silahlı Kuvvetlerimizin kendi iç meselelerine el atılarak onların tarihi gelenekleri bozulmuştur.

Anayasamızda, «Demokrasinin vazgeçilmez unsurları» olarak nitelenen partilerin başkan ve üyelerine yurt düzeyinde yaptıkları gezilerde ve seçim gezilerinde, Grupumuzun daha önceden Hükümeti uyarmasına rağmen, akla gelmedik komplolar düzenlenerek hayatlarına kastedilmiş ve demokratik rejimin ortadan kaldırılabilme yolları aranmıştır.

1 Mayıs 1977 günü Taksim'de düzenlenen işçi mitinginde, Hükümetin bilgisi dahilinde olduğu izlenimini veren tertip ve sabotaj neticesinde 35 yurttaşımızın ölümüne ve yüzlercesinin yaralanmasına sebep olunmuştur.

Hangi düşüncede olursa olsun, 500'e yakın körpeçik vatan evladının kanlı kefenlerini sırtlarına giysi yapan Demirel Hükümeti, demokratik Parlamento tarihimize ilk defa, gerekçesi hepimizce malum olan gensoru önergesi verilerek iktidardan uzaklaştırılmıştır. Bu durumu bir türlü hazmedemeyen ve konuşmamızın başından beri açıklamaya çalıştığımız tüm niyet, maksat ve tutkularından vazgeçmesini bilemeyen Sayın Demirel, hâlâ hileden, desiseden, entrikadan, komplodan, kandan, intikamdan bahsederek, Devlet organlarını ve Türk Ulusunu yeni Hükümete karşı âdeta kıyama teşvik etmekte ve bu tutum ve davranışın devamında da hiç bir sakınca görmemektedir.

Sayın senatörler;

Bütün bunları, demokratik rejimimizin kimin eliyle ne hale getirildiğini göstermek ve rejim üzerinde oynamak istenen oyunlar karşısında uyanık bulunmamız gerektiğini anlatmak için arz etmiş bulunuyoruz. Ancak, Yüce Ulusumuza hemen duyurmak isteriz ki, tüm bu girişimler şimdiye kadar olduğu gibi, her zaman ulusça yenilgiye uğrattılacak ve öz-

gürlükçü, çoğulcu demokratik parlamenter düzen ülkemizde sonuna dek yaşayacaktır.

Sayın senatörler;

Üç yıla yakın bir zamandır devam eden Sayın Demirel İktidarının kendi görüş ve felsefesine uygun biçimde yönettiği ülkemizin perişan hali artık gözler önünde bugün. Türkiye bir iç savaş eşiğine getirilmiştir. Gençler birbirinin amansız düşmanı, öğrenci yurtları saldırı karargâhları ve üsleri halinde. Her gün birbirini takip eden kanlı olaylar, caddelerde körpe vücutları taşıyan tabutlardan sızan kan lekeleri, ağlayan analar, babalar, başsağlığı için gidip gelenle dolup taşan evler. Banka soygunlar, yol kesmeler, otomobil, otobüs, kamyon soygunları, işçi-işveren arasındaki sürtüşmeler ve işçilerin çatıştırılması. Yoldan geçenlerin, durakta bekleyenlerin, kahvede oturanların, otobüs dolmuş veya taksiiyle yolculuk yapanların üzerine yağdırılan kurşunlar. Derneklere, evlere atılan bombalar. Her gün bir öğretim üyesinin saldırıya uğradığı veya öldürüldüğü haberleri, tümüyle kapanarak felce uğratılan öğrenim ve öğretim kurumları. Bütün bunların ötesinde de, sırtını iktidara dayayarak vurgunlarla ve Hazine soygunlarıyla milyonlara sahip mutlu bir azınlığın yanında, aldığı maaş veya ücretle ancak karnını doyurabilecek yoksul, mustarip, âdeta yaşama gücünü ve bütün bu olaylar karşısında duyarlığını yitirmiş bulunan büyük halk topluluğu.

Sayın Senatörler;

Tarih, ulusların çöküşünde duygusuzluğun, nemelazımcılığın, umursamazlığın büyük etken olduğunu, kişilerin birbiriyle olan ilişkilerinde ilgisizliğin giderek büyümesinin ve bu biganeciliğin boyutlarının ülkenin önemli meseleleri karşısında da seyirci kalmalarının neden olabileceğini kaydeder.

Bugün Türk toplumu, bilerek veya bilmeyerek yapılan telkinlerle duygusuz hale getirilmiştir. Dün bir kişinin ölümü bütün ülkeyi ayağa kaldırırken, bugün giderek büyüyen olaylara halk, Sayın Demirel'in deyimiyle, «Adi bir zabta vakası» gözüyle bakmaktadır. Ölen genç için ağlayan, yaralanan işçi için üzülen yalnız anadır, babadır. Ekranlarda gösterilen tüyler ürpertici olaylar tebesümle seyredilebilmekte ve bunun vebali, konuların üstüne gitmeyen, onları önemsemeyen Sayın Demirel'e aittir.

İşte, geçmiş İktidarın ettiği tohumlardan elde ettiği siyasal ve sosyal ürünler bunlardır. Ne acıdır ki iktidar, çizmeye çalıştığımız bu perişan tablonun sorumluluğunu muhalefete ve kendisinden olmayan-

lara yüklemeye çalışmaktadır. Hemen ilâve edelim, tüm olayların sorumlusu geçmiş iktidarın başıdır ve yakasını hiç bir zaman bu sorumluluktan kurtarmayacaktır.

Sayın senatörler;

Şimdi, kamuoyunun önünde geçmiş iktidardan açık ve seçik olarak soruyoruz: Siz, gerçekten özgürlükçü demokratik düzene inamıyor idiyse, Cumhuriyetin ve Devletin gerçekten koruyucusu idiyse, Devletin ülkesi ve Milletiyle bölünmezliğine inanıyor idiyse, Anayasa, yasalara ve yargı kararlarına bağlı ve saygılı idiyse, Devletin başta gelen görevlerinden biri olan can ve mal güvenliğinin sağlanmasını gerçekten arzu ediyor idiyse, Ulusu, Büyük Önder Atatürkün işaret ettikleri gibi çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmayı içtenlikle arzuluyor idiyse, ülkemizi bugünkü duruma neden getirdiniz?. Bunun geçerli ve inandırıcı bir cevabını veremezsiniz.

Sayın senatörler;

Şimdi de, Sayın Demirel İktidarı dönemindeki Türkiye'mizin ekonomik durumuna şöyle bir göz atalım.

İktidar, gerek iç, gerek dış ve gerek ekonomik politikada izlediği yanlış yollar nedeniyle dar boğazlara sürüklenmiştir. Ekonomik hayatımızda ekonominin istikrar içinde kalkınması, sanayileşme, kalkınma için gereken altyapıyı kurma, istihdam, dış ticaret ve kalkınmayı sağlam kaynaklara dayandırmak gibi kalkınmanın dar boğazlarını giderici uzun vadeli, ciddi ve köklü hiç bir kalkınma hedefi sağlanmamıştır. Sanayileşmede bünye değişmesi; yani yapısal değişme başılamamıştır.

Bunlar bir tarafta; bu dönemler genellikle özel sektör kalkınmasına dayanan plan gelişmelerini de elverişsiz bir duruma sokmuştur. 1977 senesinde yatırımlar ve buna bağlı olarak istihdam gerilemiş, dış ticaret dengesizliği hammadde ithalatında ve üretimde yeni ve beklenmeyen tıkanmalara neden olmuştur.

Son senelerde başlıca nedeni açık finansman olan yüksek enflasyon nispetleri fiyatları, yatırım maliyetlerini ve gelir dengesizliğini alabildiğine yükseltmiştir.

Bugün Türk ekonomisinin ve kalkınmanın ilk dayanağı olan sanayileşme ancak kasten yapılabilecek kadar elverişsiz şartlar altında bırakılmıştır. Elde edilen kalkınma hızı ile övünülmektedir. Gerçekte bu kalkınma hızı, planda öngörülen hiç bir hedefe varılmaksızın ekonominin gelişigüzel kendi büyüme-

si ile ve enflasyon içindeki özel sektör kalkınmasına dayanarak elde edilmiştir. Bu hal alabildiğine çarpıcı bir biçimde büyüyen gelir dengesizliğini de beraberinde getirmiştir.

Sayın arkadaşlarım;

Takip edilen tutarsız dış politika ve tutarsız ekonomik politika ülkenin büyük dış ödeme güçlükleriyle karşılaşmasına neden olmuş, bu da ulusal güvenliğimizi olumsuz yönde etkilemiştir. Kendini tek yanlı bağımlılıktan kurtaracak bir ulusal politika, daha açık deyimi ile milli güvenlik politikası saptanamadığı için Amerika'nın aldığı ambargo kararı, Türkiye'nin büyük sorunu haline getirilmiştir. Ambargonun kaldırılma zamanı Kongrenin isteğine terk edilmiştir. Bunun yanı sıra, Amerika ile yapılan kredili alımı sağlayacak olan anlaşma da Kongrede onay için beklenmektedir. Türk Silahlı Kuvvetlerini güçsüz hale getirmeyi hedef alan bu davranışlar izlenen bağımlı dış politikamızın ürünleridir.

Grupumuz yıllarca bu kürsüden bir ulusal ordu vücuda getirilmesi zaruretine işaret ederken, konunun önemini ve manasını anlamayanlar tarafından hak-sız eleştirilere maruz bırakılmıştı; ama bugün bir ülkenin milli güvenliğinin ittifaklara ve yabancı devletlere bağlanmasının sakıncaları bütün açıklığı, acı-lığı ve korkunçluğu ile ortadadır.

Sayın senatörler;

Ülkemizi ve Ulusumuzu olumsuz yönde etkileyen konuları daha da genişletmek ve ardı ardına sıralamak mümkün:

Öldürmeler, yaralamalar, bombalamalar, kurşunlamalar, soygunlar, Milli Eğitimde içine düşülen çıkmazlar, öğrenim ve öğretim özgürlüğünün kalkması Atatürk devrimlerine ve laik devlet ilkelerine sırt çevirmeler, Devlet olanaklarının partiler hesabına kullanılması, yönetimin ortaklar arasında paylaşılıp parselenmesi, güvenlik kuvvetlerinin sorumsuzca kullanılıp itibardan düşürülmesi, dış politika sorunlarının askıda bırakılması, ekonomide ve enerjide içine düşülen dar boğazlar, akaryakıt, yakıt sıkıntıları, her gün bir maddenin yokluğu ve sıkıntı kuyrukları, sendikal hareketlerin güçsüz hale getirilmesini hedef alan davranışlar, denetimden kaçmak için Meclislerin 5,5 ay gibi bir süre çalışamaz hale sokulması gibi nedenler Türk Ulusunda bıkınlığa had safhaya getirmiş ve Milliyetçi Cephe İktidarına karşı artan tepki ve bu İktidardan kurtulma arzusu dayatılmaz bir özlem olmuştur.

Bütün bunlar insan haklarına dayalı, milli demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Tür-

kiye Cumhuriyetini Anayasada yer alan bütün temel nitelikleriyle koruyacak ve güçlendirecek bir hükümetin kurulmasını zorunlu hale getirmiştir ve Türk demokrasi tarihinde ilk defa milli iradenin isteğine uygun bir biçimde Anayasanın 89 ncu maddesi uyarınca gerekçesi hepimizce malum olan gensoru oylaması sonunda İktidar işbaşından uzaklaştırılmıştır.

Bu olay, siyasal neticeleri ile demokratik hayatımıza güç veren ve demokrasi tarihimiz içinde Ulusca gurur duyulacak ve saygı ile anılacak bir olaydır.

Devleti ve rejimi içine düştüğü çıkmazlardan kurtarma yolunda girişilen gayretleri saygı ile selamlıyoruz.

Türk demokrasi tarihi, bu gayrete büyük bir özveri ile katkıda bulunanları şükranla anacak ve siyasi tarihimize geçecek bu olayın anıları ile hem kendileri, hem evlâtları ödüllendirilmiş olacaktır.

Sayın Senatörler;

Bu arada şu hususu da önemle belirtmek isteriz: Anayasaya uygun ve milli iradenin temsilcileri tarafından İktidardan uzaklaştırılan İktidar mensubu partilerin sorumlu kişi ve organlarının, demokratik düzenin işleminde büyük titizlik gösteren Sayın Cumhurbaşkanının baskı altında tutmak çabalarını ve Hükümet listesinin onaylanmasından sonra kendilerine yönelttikleri ithamları ve sözleri yersiz, haksız, hatta yakışsız bulmaktayız.

Sayın Senatörler;

Sayın Ecevit Hükümeti, yukardan beri çizdiği müzede güdüm ve kontrolü kaybedilmiş bir idareyi devralmaktadır bugün. Kendi deyimleri ile söylemek gerekirse, toplumun her kesimi ile uygarca ilişkiler kuracaklarına, önemli sorunların çözümlenmesinde ortaklık arayacaklarına, ülkede son haddine varan gerilimi yumuşatacaklarına ve bunun için gerekli her çabayı sarfedeceklerine inanıyoruz.

Sayın Senatörler;

Programda işaret edilen Türkiye'nin ihtiyaçlarına, olanaklarına uygun bir ulusal güvenlik politikasının oluşturulmasının gereğine katılıyoruz ve ivediliğini işaret etmek isteriz. Ulusal savunma politikasını bütünleyecek olan, ulusal hak ve çıkarlarımızı koruyacak, uluslararası ilişkilerimizi geliştirecek, dostluklarımızı pekiştirerek, saygınlığımızı artıracak tutarlı bir dış politikanın özlemine duyuyoruz. Bu arada, Kıbrıs için saptanan politikada, Kıbrıs'ın yabancı üslerden arındırılmasını da dikkate almanın gereğine inanıyoruz.

Programda, diğer bazı teknik politikalara da itirazlarımız, görüş farklarımız olduğunu peşinen belirtmeliyim. Bunları önümüzdeki plan ve bütçe müzakerelerinde ilgili bakanlıklarda tartışacağız. Burada sadece belirli birkaç örnek vermek istiyoruz.

Milli Eğitim Bakanlığının uyguladığı düzene, düşünceye ve uygulayıcıların anlayışını benimsemeye olanak yoktur.

Ortaöğretimin sadece kitapları ve yöneticileri değil, bünyesinde süratle değiştirilmelidir. Esasen yükseköğretimi içinden çıkılmaz hale getiren ortaöğretimdeki yapısal bozukluktur. Sanayileşen toplumumuzda liseler ve imam-hatip okullarının çoğunun artık mesleki ve teknik öğretime kaydırılması zorunluluk halini almıştır. Kanımızca bunun çaresi de vardır. Sanayileşmenin gerektirdiği insangücü de ancak böyle hazırlanabilir.

Kalkınmakta olan Türkiye'mizde yükseköğretimin çekirdeğinin üniversite sisteme dayandırılması olması yanlıştır. Bu eğitim verimi az, pahalı ve uygulayıcı yetiştirmeyen bir sistemdir. Ashnda bu eğitim, bugünkü haliyle toplum için de, kişiler için de israfçı, özden yoksun, kadrosuz, uygulamaz bir haldedir. Bu hale, üniversite sistem de demek doğru değildir. Bu sistemin yerine, yükseköğretim de uygulayıcı eleman yetiştiren teknik yüksekokullara dönüşmek kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir.

Esasen Devletin herkese yükseköğretim yaptırmasının isabeti de tartışmalıdır bugün. Üniversitelerin bugünkü haliyle yaygınlaştırılmasını sakıncalı görmekteyiz.

İmam - Hatip okullarıyla dinsel kaynaklı okulların, Türk Millî Eğitimine öğretmen yetiştiren kaynaklar arasına girmiş olması Anayasa dışı bir durum yaratmıştır. Zamanında ısrarla bunun düzeltilmesini isteyeceğiz.

Ashnda imam-hatip okullarında okutulması re-va görülen gençlerimizi, eğitimde fırsat eşitliğinden yararlandırılmamış, gençler olarak görüyoruz.

Sayın senatörler;

Programın bazı noktalarına itirazlarımız var.

Türkiye'nin sanayileşme ümidi, sanayileşmemizin bir partimiz eliyle afişe edilmiş olmasına rağmen, bugünkü haliyle özel sektörün kalkınmasına bağlanmıştır. Son senelerde elde edilen kalkınma hızının önemli bir payı özel sektör kalkınmasından doğmuştur. Bunu fazla yadırgasak bile sanayileşmemizdeki hâsıl olan yapısal bozukluk bundan da önemlidir. Plan, tüketim malları sanayiinin büyümesini teşvik etmedi-

ği halde, bu kesim özel sektör eliyle büyütülmekte, bu da sanayi kesiminde olumlu gelişme varmış gibi gösterilmektedir. Ekonomimizin bünyesindeki özellikle muhtaç olduğu aramaları ve yatırım mallarının yokluğu nedeniyle sanayi kesimleri öngörülen hedefe ulaşmamaktadır. Ayrıca, enerji ve ulaştırma gibi ekonomik altyapının yetersiz hale gelmiş olmasının sonuçları her gün hepimizin gözleri önündedir. Bu haliyle Türk planının uygulandığını sanmak ve yeterli kalkınma hızının elde edilmesi ile övünmek yanlışır.

Son yıllarda yatırımların gecikmiş olması dış ticaret açıklarından önce iç kaynak yokluğuna ve Devletin içine düşürüldüğü karışıklığa bağlanmalıdır. İç kaynaklar yetersiz kalmış, yönetim sanayileşme ortamını hazırlayamamış, büyük maliyet artışları ve önemli geri kalmalar önlenememiştir. KİT'lerin yeni yatırımlar için fon yaratması bir tarafa; cari harcamaları için olanakları zorlanmıştır. Kendilerini yönetmekte sıkıntıya düşen bu kuruluşlardan, hayalci başarılar beklenmiştir hep.

Sayın senatörler;

Yeri gelmişken, kurulmuş olan İşletmeler Bakanlığının, ciddi bir ihtiyaca cevap verecek isabetli bir kuruluş olarak karşılıyoruz. Yerel Yönetim Bakanlığının kuruluşunu da aynı derecede isabetli buluyoruz.

Önümüzdeki günlerde Hükümetin vergi politikasında, enerji politikasında, Türk parasının değerlendirilmesi için maliye politikasında yeni, bütünüleyici tedbirler alacağına inanmaktayız.

Bir kamu görevi olan sağlık hizmetlerinde, sağlık sigortasının geliştirilmesi yerine, sağlığın sosyalizasyonu kanununun bütün yurdu kapsamına alacak şekilde işletilmesinin gereğine inanmaktayız biz. Uzun yıllardan beri yaptığımız araştırmalarımızda sağlık hizmetlerine serbest pazar ekonomisi şartlarına açık olan sigorta sisteminin yurdumuzun sağlık sorununu karşılayacağından kuşkuluyuz.

Devlet güç ve olanaklarını kişisel ve parti için kullanmış olanların, meydana çıkarılması ve açıklanması zorunlu hale geldi bugün. Her defasında, yasalara rağmen işlenen suçların görmezlikten gelinmesi, bürokrasinin kamu haklarına sahip çıkmasını engellemekte ve sorumluları ataletle sevk etmektedir.

Devlet olanaklarını kötüye kullananlar, günün birinde hesabını vermek zorunda kalacaklarını bilmediler. Bu zihniyet yaratılmalıdır, Türkiye'de.

Devlet eliyle her dönemde kadroların şişirilmesi sağlıklı olmayan, bir yoldur. Bunun yerine sıkın-

tları Milletçe paylaşarak, yeni yatırımlarla, sanayileşmeyle gerçek istihdam yolu benimsenmelidir.

MC döneminin belirli bir özelliği de, Devlet istihbarat örgütlerinin ve bunlara uyarak görev yapan Devlet güvenlik kuvvetlerinin görev anlayışlarındaki yanlışlıktır. Bu örgütler uzun zaman süresindeki tutumlarıyla belli parti politikalarının destekçisi görüntüsünü vermişlerdir. Aslında Devletin anarşiye karşı güçsüzlüğü de buradan doğmaktadır. Bu nedenle Devlet güvenlik örgütleri, kendilerine duyulan güveni sarsmışlardır. Devlet istihbarat örgütlerinin yeniden yönlendirilmesi gereğine biz de katılıyoruz.

Sayın senatörler;

Anayasamızın getirdiği özgürlük ortamının toplumun gelişme dinamizmini hızlandırdığı, toplumun zamanla özleşmesine, bütünleşmesine ve güçlenmesine daha fazla katkıda bulunduğu çok açıktır. Tartışan toplumun veriminin susan toplumdan daha da yüksek olduğu da bellidir.

Özgürlüklerin yasal sınırlar içerisinde kullanılmasından rahatsızlık duyulmamalıdır. Çağdaş anlayışa uygun olarak düşünce özgürlüğüne inamıyoruz. Anayasa ve yasalarımıza göre örgütlenme ve eylem özgürlüğü sınırlanmıştır. Bu sınırlar içerisinde özgürlüklerin sağlanmasından Devlet sorumludur.

Son yıllarda bölücü akımların güç kazanmış olması ve yasa dışı diğer örgütlenmelerin hızını arttırmış bulunması, geçen dönemin yarattığı Devletin güçsüzlüğü görüntüsünden doğmuştur.

Bu akımlar âdeta umutlandırılmış ve harekete getirilmiştir. Milliyetçiliği ipotek altında tutmak isteyen düşünce sahipleri, Atatürk Milliyetçiliğinin tahripçiliğine alet olmuşlardır. Yeni Hükümetin bu görüntüyü kolaylıkla düzelteceğine inamıyoruz.

«Bu Anayasa ile Devlet idare edilemez» diye yola çıkanların, Devlete, yasaya, Anayasaya saygı beslemeyenlerin, topluma saygı duymayanların, değer yarguları aşınmış olanların yönetiminden Devletin etkinlik ve saygınlık kazanması esasen beklenemezdi. Demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan ve geniş halk yığınlarını temsil edegelen büyük bir partimizin böyle bir anlayışın yönetiminde kalarak, Devletimizi ciddi sıkıntılar içerisine itmiş olması da, demokrasimiz adına bir talihsizliktir.

Sayın senatörler;

Tecrübelerimiz, Ecevit Hükümetinin icraatından kısa sürede olağanüstü sonuçlar beklememizi engellemektedir.

İlk olarak Devletin içine düşürüldüğü görüntüyü düzelterek, anarşiyi Devletten kovarak, Devletin etkinliğinin artırılmasını bekliyoruz. Böylece, anarşi ilk yenilgisini tatmış olacak ve gücünü kaybedecektir. Sonra da Devlete, sorumluluklara sahip çıkılarak, Devletin saygınlığının sağlanmasını bekliyoruz Sayın Ecevit'ten.

Programdaki çoğunu benimsediğimiz politikalar-dan daha da önemlisi, bizce Hükümetin tutumu ve uygulamadaki başarısı olacaktır. Uygulamadaki be- ceri halk vicdanında yankı bulacak, Devlete duyulan güveni artıracak ve Hükümetin desteğini çoğal-tacaktır mutlak.

Elbette başarı için sihirli formüller aramamın ge- reksizliği ortadadır. Anayasamızın benimsenerek uy- gulanması sorunlarımızın çözümünü sağlayacak ve toplumumuzu rahatlatacaktır. 1961'den bu tarafa Anayasa ile uyumlu, inanch bir iktidarın işbaşına gel- miş olması güvenimizi daha da artırmaktadır. Sor- unlar, sıkıntılar 5 Haziran seçimleri sonucundan da- ha ağır olmakla beraber, başarı şansının da az olma- dığına inanıyoruz.

Sayın Senatörler;

Yüzyıllar boyu Ulusça duyduğumuz bir özlemi de yeni kurulmuş bulunan Hükümetimize duyurmak isteriz. Tarihi boyunca bağımsız yaşamış hak ve öz- gürlükleri için yılmadan, yorulmadan savaşmış bu- lanan Ulusumuzun, tek dileği çağın koşullarını yakın- dan izleyerek ve ona ayak uydurarak insan hak ve özgürlüklerine dayalı milli, demokratik, laik hukuk devleti düzeni içerisinde gelişmesini sürdürerek, ulus- lar ailesinin eşit haklara sahip uygar ve onurlu bir üyesi olmaktadır.

Milli Birlik Grubu Üyeleri olarak, bizler, yaşantı- mız boyunca bu ulusal amacın gerçekleşmesi için uğ- raştı verdik ve vermeye devam edeceğiz. Ayrıca, bu yolda mücadele veren iktidarlara da ayrıcalık gözet- meden aynı inanç ve güçle destekleyeceğiz.

Bu nedenle yukarıda belirttiğimiz, ulusal amaç doğrultusunda gördüğümüz ve değerlendirdiğimiz Sayın Ecevit Hükümetinin kuruluş ve programını içten-likle destekliyor kendilerine, Hükümet Üyesi arka- daşlarına ve ortaklarına başarılar diliyoruz.

Saygılar sunarım. (CHP, MBG ve Cumhurbaşkanınca S. Ü. Grubu sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Gruplar adına iki söz daha alınmıştır. Adalet Partisi Grubu adına Sayın Deliveli, Cum- huriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Güneş.

Kontenjan Grubu adına Sayın Baykara, buyu- run.

CUMHURBAŞKANINCA S. Ü. GRUPLU ADI- NA ZEYYAT BAYKARA (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun de- ğerli üyeleri;

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Bü- lent Ecevit tarafından kurulan Hükümetin 12 Ocak 1978 günü Cumhuriyet Senatosunda sundu- ğu Program üzerinde, Cumhurbaşkanınca Seçilmiş üyeler grubunun görüşlerini kısa ve ana noktaları itibarıyla açıklamak üzere söz almış bulunuyorum.

Sayın Ecevit Hükümetinin kurulması ile sonuç- lanan siyasal gelişmeler hepimizce bilinmektedir. Cumhuriyet Halk Partisince, o zamanki İktidarı oluş- turan Adalet Partisi, Millî selâmet Partisi ve Milliyet- çi Hareket Partisi Koalisyon Hükümeti hakkında ve- rilip, Millet Meclisince kabul edilen gensoru önergesi güvensizlik oyu ile sonuçlanmış ve Sayın Demirel Hü- kümeti istifa etmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız, Demokratik kurallara tam bir uyum içinde, hükümet kurma görevini Cum- huriyet Halk Partisinin Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit'e vermiştir. Sayın Ecevit'in, çoğu Adalet Parti- sinden ayrılmış olan bağımsızlarla kurduğu Hükümet, şimdi Programını müzakere ettiğimiz Hükümettir.

Gerek bu Hükümet kuruluşu görevinin (başka bir danışma ve görüşmeye gerek görülmeden) doğru- dan doğruya sayın CHP Genel Başkanına verilme- sinde, gerekse bazı Adalet Partisi milletvekillerinin partilerinden istifa ederek bağımsız parlamenterler olarak Sayın Ecevit Hükümetine bakan olarak, şu veya bu sayılarla katılmalarında ve böylece kurulan Hükümetin Sayın Cumhurbaşkanımızca onaylanma- sında Anayasaya ve demokratik kurallara bir ay- kırılık görmediğimizi Kontenjan Grubu olarak belirt- mek isteriz.

Sayın senatörler;

Yeni bir Hükümetin çalışma Programını doğru de- ğerlendirebilmek için, onun görevi teslim aldığı dö- nemdeki ekonomik, sosyal iç ve dış siyasal koşulların göz önünde tutulması zorunludur. Çünkü, Hükümet Programının kapsadığı çalışmalar, elbette ki bu ko- şulların elverişli veya elverişsiz olmalarına uyum de- receleriyle de değer kazanacaktır.

Kanaatimizce Sayın Ecevit Hükümetinin Meclis- lerde icraat programının görüşüldüğü, daha doğrusu Sayın Demirel Hükümetinden görevi devraldığı şu sıralarda, memleketimizin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal, siyasal koşullar olaganüstü derecede elveriş- sizdir. Ülkemiz şimdiye kadar görülmemiş bir enflas-

yon ve yüksek fiyat dönemi yaşamaktadır. Rezerve ihracat gerilemeleri, dış ödeme tıkanıklıkları, Kıbrıs sorunu gibi çözümü gecikmiş önemli dış sorunlar, kapanan üretim birimleri, Silahlı Kuvvetlerimizin bazı ihtiyaçlarının karşılanmasındaki güçlükler, anarşik olaylar ve artan huzursuz ortam, öğretim ve öğrenim özgürlüğünün kısıtlanmış durumu, bütçe ve plan görüşmelerindeki gecikmeler bu elverişsiz ortamın ve Hükümetin üzerine almak zorunda olduğu görevin ağırlığının belli başlı işaretleridir. Bu çok sorunlu dönemde görev alan Ecevit Hükümetinin Programının da bu sorunlara çare bulacak tedbirleri kapsayacak nitelikte olması doğaldır. Bu konuyu aşağıda kısaca inceleyerek görüşlerimizi açıklayacağız.

Hemen söylemeliyim ki, koşullar ağır olmakla beraber, bunlar üstesinden gelinemeyecek şeyler değildir. Bilgili, tedbirli, ciddi, güven verici, birlik ve beraberlik içinde çalışan bir hükümet bu sorunları elbette ki çözebilecektir.

Ancak, bu ağır sorunların çözümünde, hepimizin yararlı olabilecek hiç bir yardımı Hükümetten esirgememiz gerektiğini de unutmamalıyız. Büyük ülke davalarının ancak böyle bir dayanışma anlayışı içinde kolaylıkla çözülebildiğine tarihimizde birçok örnekler vardır. Kontenjan Grubu, isabetli ve tutarlı gördüğü her kararda Sayın Ecevit Hükümetinin yanında olacaktır; evvelce de her hükümet için yaptığı gibi, isabetsiz, tutarsız gördüğü kararlarda da aksi davranış içine girmesi doğal görülmelidir.

Sayın senatörler;

Grup olarak her zaman söylediğimiz bir hususu burada tekrarlamak zorundayız: Biz millet hizmetinde, iktidar ile muhalefeti her zaman karşı karşıya, belli, önemli konularda bile birbirlerinden uzak, birbirine yanaşamayan kuruluşlar olarak görmüyoruz. Hükümet icraatında muhalefetin görüşünün alınması gereken ya da ona belli konularda bilgi verilecek haller vardır ve bizim bugünkü koşullarımız içinde bu tür haller çoktur, çok olacaktır. Bu durumda taraflar arasında diyalog zorunluğunu yıllardır tekrarlıyoruz. Sayın Ecevit ve Sayın Demirel çoğu kez buna taraftar olduklarını açıklamışlar; fakat ne yazık ki, uygulamayı açıklamaları yönünde geliştirememişlerdir. Bunun en son ve en belirgin örneğini, görüşmesini yaptığımız Hükümet Programında görmekteyiz. Gerçekten, Sayın Başbakan Ecevit tarafından daha birkaç gün önce iktidar - muhalefet diyalogunun yararını belirtici açıklamalar yapıldığını hatırladığımız halde, Hükümet Programında konuya hiç değinilmedi-

ğini görüyoruz, İktidar ile muhalefetin küskün kardeşler tutumuna ve durumuna girmeleri memlekete yarar değil, ancak zarar getirir. Bu nedenle, Hükümet Programının bize göre önemli olan bu eksikliğinin uygulama ile ortadan kaldırılmasını Sayın Başbakan Ecevit'ten rica ediyoruz. Sayın Başbakan Ecevit'ten rica ediyoruz; çünkü diyalog yaklaşımı, bizim kanımıza göre, İktidar kanadına düşen bir görev sayılmak lazım gelir.

Sayın senatörler;

Sayın Ecevit Hükümetinin Programında fikir özgürlüğü ve can güvenliği ile ilgili güzel görüşler yer almaktadır. Gerçekten, yurdumuzun bugün içinde bulunduğu karışık ve güvensiz ortam içinde, bu konuya ne kadar önemi ve ağırlık versek yine az sayılabilir.

Emin olunuz, bugün halkımız her şeyden çok yurt içinde huzurun, sükunun, güvenin egemen olmasının hasretini çekmektedir. Şüphesiz bu, sadece güvenlik kuvvetlerinin güçlendirilmesiyle sağlanacak bir şey değildir. Esas olan husus, halkın Hükümeti her konuda ciddi, kararlı, ayırım yapmayan, adil ve tutarlı görmesidir. Buna, kamu yönetiminin ve güçlendirilmiş güvenlik kuvvetlerinin tarafsızlığı, vatandaşlara eşit işlem yapma alışkanlığı eklendiği takdirde iç güvenliğin temel koşullarının sağlanmış olacağını düşünebiliyoruz. Ancak, açıkca ifade edelim ki, kaynağın çoğu kez bölücü görüşlerden alan huzur bozucu davranışların varlığını gözden uzak tutmamalıyız. Bu bakımdan, bu gibi görüşlerin temellerinde yatan nedenleri iyice ortaya çıkararak, gereken önlemlerin ona göre düşünülmesi gereğine inanıyoruz. Özet olarak söylemek gerekirse, huzur ve asayiş bozan olayların sadece iç güvenlikle değil, aynı zamanda ülkemizin ve Milletimizin bütünlüğü ve varlığı ile ilgili oldukları bilinerek, önlemlerinin o genişlikte düşünülmesi gerekmektedir.

Sayın üyeler;

Görüşmesini yapmakta olduğumuz Hükümet Programında hemen hemen her hizmet kesiminin sorunları ele alınmış durumdadır. Bu bakımdan doyurucudur; bazı konularda ise ayrıntılara girmişir de denilebilir. Fakat takdir buyurulacağı gibi, programlarda konuların, sorunların kavranması yanında, bunların çözüm metotlarının, yöntemlerinin, araçlarının gösterilmesi de önem taşır. Ashında, mali kaynakları belirlenmemiş ek hizmetlerin inandırıcılık yeteneğinin azalacağını kabul etmek doğal bir haldir. Değirmenin suyu nereden geldiği belli değilse, o işin gerçekleşeceğine karşı kuşku duyulur. Bu açılardan in-

celendiğinde, programda bazı işlerin ve sorunların sadece yapılacağı, ele alınacağı, sağlanacağı söylenmesiyle yetinilip, bu ele alınmanın ya da yapılmanın metoduna değinilmediği görülüyor.

Bunun kadar ve hatta bundan daha önemli olarak Programda öngörülen hizmetlerin gerektireceği giderlerin hangi ek kaynaklarla sağlanacağı hakkında bir açıklamaya da rastlanmamaktadır.

Türkiye'yi kısa zamanda bir sanayi ülkesi haline getirmek gibi çok güzel bir tasarının, sadece tarım, hayvancılık ve balıkçılık alanlarındaki verimi artırmak ve doğal kaynaklarımızı yüksek düzeyde değerlendirmek yoluyla gerçekleştirmesinin yakın gelecekte kolay kolay mümkün olamayacağını hesaplayabiliriz.

Değerli senatörler;

Hükümet Programında olduğu gibi, vergi yükünün dar ve değişmez gelirler üzerinden yoğunlaşmasını sadece hızlı enflasyona bağlamak büyük bir yanlıgı olur. Çünkü, bu durumun en belirgin nedenlerinden biri, gelir kanunlarımızın yapısında vergi denetiminin hemen hemen yokluğunda yatmaktadır. Programda söylendiği gibi en az geçim indiriminin (candan temenni etmekle beraber) en az ücretle yakından ilgili bir düzeye çıkarılmasının kolaylıkla gerçekleştirileceğine inanmıyoruz. Bunu yapabilmek için, bu yükseletmenin ortaya çıkaracağı milyarlarca liralık gelir azalmasının başka bir ek kaynakla karşılanması gerekecektir. Verdiğimiz bu örnekler sadece Programda öngörülen üstün düzeydeki gelişme amaçlarına ulaşabilmesi için gerekli olan kaynakların yine Programda gösterilmesi gerektiğini belirtmek içindir. Bu haliyle Hükümet Programını eksik bulduğumuzu belirtmek isteriz.

Öte yandan, ülkemizin çok kritik bir döviz darboğazı içinde bulunduğunu biliyoruz. Ekonomimizin ayakta kalabilmesi için bu problemin bir an önce çözülmesi gerektiğini yine hep beraber biliyoruz.

Buna karşılık, bu zor durumun nasıl karşılanacağı ile ilgili olarak, sorunun önemi ile orantılı bir önlemler paketine Programda rastlamak mümkün olamamaktadır. «Turizm gelirlerini ve dışarıda çalışan yurttaşlarımızın gönderecekleri döviz artırıncı etkin bir politika izlenmesi...» ve «yeni ve güvenilir kaynaklar bulunması...» gibi önlemler hem çok yetersizdir, hem de konunun önemi ve ivediliği ile orantılı ve somut tedbirler değildirler.

Bilindiği gibi, Sayın Demirel Hükümeti zamanında Uluslararası Para Fonu ile başlatılmış; fakat sonuçlandırılmamış kredi müzakereleri olduğu yerde durmaktadır. Ortığı olduğumuz bu kurumdan her ül-

ke gibi bizim de kredi almamız en doğal bir hal ve hak sayılır. Hal böyle iken Hükümet Programında, yurdumuzda son zamanlarda çok dile gelmiş olan bu Kurumla kredi ilişkilerimizin sürdürüleceğinden hiç söz edilmemiştir.

Kontenjan Grubu olarak, kesik durumda bulunan Milletlerarası Para Fonu ile kredi müzakerelerine vakt geçirmeden yeniden başlanmasını Sayın Ecevit Hükümetine önemle tavsiye etmek istiyoruz.

Bunun yanı başında, Avrupa Yatırım Bankası kredilerinden henüz kullanmadıklarımızı ve Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu olanaklarını derhal işler hale getirmeliyiz. Milletlerarası bir kuruluşun işler hale getirilecek kredilerinin, diğer serbest piyasa olanaklarının kapısını açacağından emin olmalıyız. Döviz darboğazı sorunumuzun çözümünün, her nedenle olursa olsun, geciktirilmeye asla tahammülü kalmadığını, önemle ve ısrarla hatırlatmak istiyoruz.

Değerli arkadaşlarım;

Hükümet Programında önemini yeterli açıklıkta görmediğimiz diğer güncel konulardan biri de enflasyon sorunudur. 1977 yılı enflasyon hızı, fiyat artışları bakımından ülkemizin hemen hemen diğer bütün ülkelerin önüne geçtiği bir rekor yılı olmuştur denilebilir. Programda «Enflasyon hızının yavaşlatılması, ekonomide ve mali alanda uygulanacak politikaların ana hedefi olacağı...» belirtilmiş olmakla beraber, bu politikaların araçları ve yöntemleri belli edilmemiştir. Bu yöntemlere ne para - kredi politikasında, ne üretim ve tüketim politikasında, ne de Bütçe ve yatırım politikasında rastlayamadık. Bu durumda, enflasyonla mücadelede kullanılmak politika araçlarının Bakanlar Kurulunun özel bir kararnamesi ile saptanmasını önemle tavsiye etmek isteriz. Aksi takdirde, enflasyonla mücadele gibi hayati ve çok yönlü bir konunun önlemlerinin dağınık ve etkisiz kalacağı bilinmelidir.

Sayın üyeler;

Hükümet Programında, en hayati darboğazlarımızdan birini oluşturan enerji konusuna önemle eğilinmiş olduğunu görüyoruz. Özellikle linyit yatakları ile bor tuzlarının kamu teşebbüslerince işletileceği hakkındaki Program ilkesini ve köye götürülecek hizmetlerin genişletilmesi görüşümü olumlu karşılıyor. Ancak, Programdaki «Tarım ve hayvancılıkta izlenecek tutumla gelişmenin köylerden başlatılmış ve sanayileşmenin köye kadar götürülmüş olacağı...» hakkındaki görüşü açıklanmaya muhtaç gördüğümüzü belirtmek isteriz.

Sayın senatörler;

Programın eğitimle ilgili bölümünde, «Eğitimde can güvenliği ve öğrenim özgürlüğünün sağlanacağına...» ilişkin kararlı tutumu takdirle karşılıyor ve uygulama sonuçlarının da, bu açıklamalardaki vaatleri gerçekleştirecek şekilde gelişmesini temenni ediyoruz.

Bütün öğrenci ana - babalarının da aynı temenniye katıldıklarını tahmin edebiliriz.

Aynı bölümün imam - hatip liseleri ile ilgili açıklamaları üzerinde biraz durmak istiyoruz. Bu bölümde, «İmam - hatip liselerini bitirenlere yükseköğrenim olanağı sağlanacağı, yüksek islam enstitülerinin akademiye dönüştürülecekleri...» yazıdır. Hatırlanacağı gibi, bundan önceki Sayın Ecevit Hükümetinin Programı Yüce Senatoda görüşülürken, Grupumuzun sözcüsü aynı konu üzerinde önemle durmuş ve kuşkuvarını dile getirmişti. Aynı konu bu Programda da yer alıyor. Bizim, bugün de savunduğumuz görüş şudur : Bir meslek okulu olan imam - hatip liselerini bitirenlerin üniversiteleri ve din öğretimi veren yükseköğrenim kurumlarından başka, yükseköğrenim kurumlarında öğrenim görmelerine Temel Eğitim Kanunumuz elverişli değildir. Bu Kanun değiştirilmeden imam - hatip liselerini bitirenlerin her yükseköğrenim kurumunda öğrenim görmeleri olanaksızdır. Ayrıca, imam - hatip liselerini bitirenlerin üniversite ve diğer genel yüksekokullarda öğrenim görmelerine, Anayasamızda geçerliliği özel hükümle de korunmuş bulunan, Tevhidi Tedrisat Kanunu da izin vermemektedir. Yüksek İslam enstitülerinin akademi haline dönüştürülmesinde, aynı engellerden başka öteki sakıncalar da vardır.

Anayasamızın laiklik ilkesiyle de çatışır durumda görülebilecek olan bu konunun üzerinde bir daha ve önemle durulacağını umarız.

Sayın Başkan, sayın senatörler;

Şimdi, izin verirseniz Hükümet Programında yer alan birkaç konu hakkındaki görüşlerimizi kısaca, sırtbaşları halinde belirtmek istiyorum :

— Memur Yardımlaşma ve İşçi Yardımlaşma Kurumlarının kuruluşu yıllarca geciktirilmiş ve bu yüzden özellikle MEYAK için memurlardan kesilmiş olan milyarlarca lira, yatırımlarda ya da bütçe gereksinimlerinde kullanılmıştır. Geliş giden birçok hükümetin vaatlerine karşın ve kanun tasarıları Meclislerimizde beklediği halde, gerçekleştirilemeyen bu konunun çözümünü Sayın Ecevit Hükümetinden ısrarla bekliyoruz.

— Ankara'nın artık tahammül edilemez hale gelmiş olan hava kirliliği konusu da aynı durumdadır. Sanyoruz ki, yıllarca süren gecikme süresi içinde konunun incelenecek bir yanı da kalmamıştır. Bu bakımdan yeni Hükümetten, Ankara'nın hava kirliliği sorununa çözüm getirecek önlemleri vakit geçirmeden uygulamasını rica ediyoruz.

— Yıllarca askıda kalmış başka bir konu da, Belediye Gelirleri Kanunudur. Yeni bir Yerel Yönetim Bakanlığının kurulmasıyla belediyelerimizi yeni bir Gelir Kanununa kavuşturma girişimlerinin canlanacağını ve ivedi olarak sonuçlandırılacağını umuyoruz.

— Yıllardan beri başsız kalmış Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun durumu artık kronikleşmiştir. Bu kurumun Yönetim Kurulundaki Hükümet Temsilcisi bile TRT'den şikâyetçidir. Kurum personele boğulmuş ve israfçı bir tutum içinde görünmektedir. Bütün bunlar kurumun gerçek bir yönetici baştan yoksun olduğundadır. Bu önemli meseleye bizzat Sayın Ecevit'in bir çözüm getirmesini bekliyoruz.

— Yeni Hükümetin 1978 Bütçe teklifi, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ve 1978 Programı hakkındaki tutumu bir an önce kesinlikle belli olmalıdır.

Sayın Başkan, değerli senatörler;

Hükümet Programının ilginç bir bölümünü de; kamu yönetiminde Bakanlıklar ve İktisadi Devlet Teşekkülleri kuruluşlarında ve Bakanlar Kurulunda yapılacak yeniden düzenlemeler oluşturmaktadır.

Bilindiği gibi bu tür yeniden düzenleme çalışmalarını ülkemizde yıllardan beri sürdürülmüş, raporlar hazırlanmış, Bakanlar Kurulunca yeniden düzenleme stratejileri hazırlanmış, hatta Parlamenteoya tasarılar gönderilmiş; fakat bunların hiçbirinden umulan yararlı sonuçlar alınmamıştır.

Şimdi Sayın Ecevit Hükümetinde, örneğin bir İşletmeler Bakanlığı kurulmak suretiyle bu girişimlerin yeni bir türü ortaya çıkmış bulunmaktadır. Ancak, bu Bakanlığın özellikle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Yerel Yönetim Bakanlığının uzun bir süre rahat ve yetkili bir çalışma göstermesini beklemek çok zordur. Bu nedenle bu Bakanlıkların görev alanlarının kesinlikle belirlenmesinden sonra birinci Bakanlığın, özellikle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile ve ikinci Bakanlığın da, İçişleri Bakanlığı ile olan görev ve yetki çatışması noktalarının hazırlanacak kanunlarla ayrılıp ayıklanması sağlanmalıdır.

Sayın senatörler;

Sayın Ecevit Hükümetinin Programında açıklanan dış politika, genellikle geleneksel barışçı politikamızın

benzeridir. Üzerinde kararlı açıklamalar yapılan konular, Kıbrıs konusu ile Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan ilişkilerimizin durumudur. Biz, Kontenjan senatörleri olarak her iki konunun da ulusal çıkarlarımıza en yararlı olabilecek bir biçimde bir an önce çözüme kavuşturulmasını samimiyetle bekliyoruz. Çünkü, biliyoruz ki, örneğin; Kıbrıs konusunda bir anlaşmaya varılması ile buna bağlı olarak bekleyen daha birçok sorunumuzun çözümü de kolaylık kazanmış olacaktır. AET ile olan ilişkilerimizin de, kalkınma gayretlerimizi, önemli yatırımlarımızı aksatacak nitelikte olan Protokol hükümlerinde düzeltmeler sağlamak suretiyle iyileştirilmesi için girişimler çabuklaştırılmalıdır.

Silah ambargosu ve yakın bir komşumuzla olan anlaşmazlık konularında izlenecek politikalar hakkında Programda bir açıklama bulunmamasını da anlayışla karşılıyoruz.

Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sayın Ecevit Hükümetinin Programına kısa bakışımız burada son buluyor. Sözlerimden de anlaşılacak ki, hemen hemen bütün hükümet faaliyetleriyle ilgili konularda görüşleri kapsayan bu Program, bize göre bazı önemli konuların tedbirini, metodunu, politikasını ya da kaynağını yeter açıklıkla kavramamıştır. Biz, bu eksikliklerden birçoğunu, bu kadar geniş tutulmuş bir Programın doğal sonuçları sayarak bunlar üzerindeki görüşlerimizi, tavsiyelerimizi iyiniyetle belirttik; gözönünde tutulacaklarını umuyoruz. Bu umudumuzu, özellikle Sayın Başbakanın eleştiriye açık fikir yapısından alıyoruz.

Tekrar edelim ki, Hükümet Programında vurgulayarak üzerinde durmak istediğimiz konular : İç ve dış ekonomik sorunlar ve bu arada döviz darboğazı, bütçeyi besleyecek kaynaklar, enflasyon ve fiyat artışlarıyla mücadele yurtta huzur ve sükûnun, güvenliğin, eğitimde can ve öğrenim özgürlüğünün sağlanması, Anayasamızın en önemli ilkelerinden biri olan laiklik esasının ve milli birlik ve beraberliğimizin her şeyin üstünde ve önünde tutulması ve korunması olmuştur.

Bu konuların bir kısmında Hükümeti kararlı bir tutum içinde gördük, bir kısmında ek önlemin gereğine inandığımızı açıkladık. Burada, iktidar - muhalefet arasında bir diyalog kurulması zorunluğunu bir kere daha belirtmek istiyor ve milli birlik ve beraberlik halinde bulunmamız gereken hallerde, bunu

şimdiye kadar olduğu gibi, en görkemli şekliyle göstermekte devam edeceğimizden emin bulunuyoruz.

Ayrıca, Atatürk ilkelerine bağlılığın, milletimizi birbirine bağlayacak, çeşitli akımlardan koruyacak en kıymetli varlığımız olduğu görüşü içinde gençlerimizi de bu ilkeler doğrultusunda yetiştirilmesine özen gösterilmesini istiyoruz.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Bu düşüncelerle tutarlı ve memleket yararına olan kararlarında Cumhuriyet Hükümetinin yanında olduğumuzu tekrarlayarak, Sayın Ecevit Hükümetine başarılar diliyor ve Sayın Başkan ve Yüce Senatonun değerli üyelerine saygılar sunuyoruz. (CHP, MB, Cumhurbaşkanı S. Ü. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Adalet Partisi Grubu adına Sayın Deliveli.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Hatay) — Sayın Başkan, muhterem senatörler;

Adalet Partisi Grubu adına, Grupumun görüşlerini izah etmek üzere yüksek huzuruza çıkmış bulunuyorum. Evvela Grupum adına saygıyla selamlarım. Sonra, demokratik geleneğin icabı, sosyal ve medeni münasebetin gereği olarak Hükümetinizi tebrik eder, başarılar dilerim.

Mevzuuma girmeden evvel bir hususta Adalet Partisi Grup yöneticilerine teşekkürlerimle sözlerime başlamak istiyorum. Uzun zamandır Milli Birlik Grubu ile karşı karşıya gelmemiştik. Benim en munis, vicdanlı ve insafli saydığım Yurdakuler'in sözleriyle, buna cevap verme imkânını bana bağışladığınız için size teşekkür ediyorum. Sayın Milli Birlikçi dostlarımız bu arada size de bir cevap vermeyi Allah nasip edecek tahmin ediyorum.

Saygılar.

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — İnşallah.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Biz, noktai nazarımızı izah ederken, mümkün olduğu kadar muhalefet partisi olarak eleştirilerimizi yaparken, memleket menfaatlerini ön planda tutan sorumluluk anlayışı olacaktır. Bu noktayı bilhassa belirtmek istiyorum. Zira, geçen zaman içinde sorumsuz beyanların Türkiye'de nelere mal olduğunu birçok kimseleriniz bilir. Onun için bu sorumluluğun içinde kendimi hissediyorum. Belki hududu geçersen, beyanın mahiyeti veya işin bünyesi beni çıkartmış olabilir. Yoksa, çizgiden çıkmamaya gayret edeceğim.

Bu Program hakkında görüşlerimizi izah etmeden, evvela Hükümetin kuruluş ve biçimi üzerinde durmak istiyoruz.

Sayın senatörler;

Huzurunuzda bulunan Hükümetin kuruluş biçimi ve bakanlık makamlarını işgal eden sayın üyelerden bazılarının durumları o kadar eksantriktir ki, (son zamanın modası) Bu heyetin eleştirilmesi, değerlendirilmesi ve akibetinin teşhisi, sadece bünyesine bir göz atılmak suretiyle kolaylıkla mümkün olabilecek ve Programının ayrıntılarına değinmeye hiç ihtiyaç kalmayacaktır.

Hükümeti teşkil eden zevata bakıyorum, kim kiminle yan yana gelmiş?.. Allah'ım sen kuru. Ne mutlu, ne mutlu?.. Bu iddiamızı kanıtlamaya evvela Hükümetin sayısından başlamak gerek; 35 tane, oda moda buldunuz mu, açıkta kalan var mı?.. Biz yer, oda verelim, otomobil verelim; nasıl olsa el koyacaksınız.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — O görüşler size ait.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Programa gir, millet meselelerine değin.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bilindiği gibi bu Yüce Meclisin Bakanlar Kurulu bölümüne, Başbakanlığın makam odalarına, kırmızı plakalı otomobillere, üç yüz milyara çıkarılacağı söylenen 1978 yılı Bütçesine ve ekonomik durumumuzun gerektirdiği tasarruf kurallarına ve nihayet çilekeş milletimizin hafsalasına sığamayan 35 üyeli Hükümetin 10 tane Devlet Bakanı vardır; Allah adedini çoğaltsın.

Yüce Senatamızın malumudur ki, Devlet Bakanlıkları 1946 yılında yürürlüğe giren 4950 sayılı Kanunla ihdas edilmiş makamlardır. Bu Kanun aynen şöyle diyor :

«Devlet daireleri, Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onaması ile bakanlıklara ayrılır. Burarlarda tayin edilecek bakanlardan ayrı olarak Devlet Bakanları da tayin edilebilir, Devlet Bakanlıklarından birine veya birkaçına Başbakan Yardımcılığı görevi verilebilir»

Söylemeden geçemeyeceğim, Başbakan Yardımcılıkları; Sayın Sükan, Sayın Turhan Feyzioglu; engin bir Devlet adamı tecrübesine sahip ikisi de. Karşımızda; ama var onlarda bu meziyet. Ne vermişler : Çevre sağlığı; sonra öbürüne ne vermişler; profesörlüğü, tecrübesi, her şeyi var, ne vermişler : Kıbrıs Koordinasyon Komitesi Başkanlığı.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Kıbrıs meselesi, beğenemediniz mi?..

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kıbrıs'ı kiraya veriyor.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Önemli bir mesele değil mi?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar, bu iş için Başvekil Yardımcılığı ihdas ediyorsanız, evvela vazifenizi suiistimal etmişinizdir; Sayın Ecevit.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Sizin gibi...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — O işi ancak sizler yaparsınız.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, rica edeceğim. Hatip konuşmasını müdahalesiz yapsın.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bu Kanunun gerekçesinde...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ne demezsin, Kıbrıs'ı kiraya veriyor.

NIYAZI ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, ne diyor?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sizin de haysiyetinizi koruyacağım biraz sonra, rica edeceğim Sayın Ecevit'ten.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Sen kendi haysiyetini kuru.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — 80 kişilik Grupunuzdan bir tane senatör alıyor, ben yerinizde olsam istifa ederim. (CHP sıralarından gülmeler). Tabii ben yerinizde olsam istifa ederim.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Sen istifa et.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Güldürüyorsunuz bizleri.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Bizim avukatlığımız sana kalmadı. (CHP sıralarından gülmeler).

BAŞKAN — Sayın üyeler, rica edeceğim, hatip konuşmasını lütfen yapsın. Hatipten sonra Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına konuşmalar ve daha sonra da Başbakan cevap verecektir. Bütün bu konuşmalar cevaplandırılacaktır, lütfen acele etmeyin.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar, 80 kişilik bir senatörler heyetinden bir tane... Ya Sayın Ziya Müezzinoğlu'da olmasaydı ne olurdu haliniz?.. Çoluğunuza, çocuğunuza ne söylediniz?.. (CHP sıralarından gülmeler, gültültiler).

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Konuşma mı dinliyoruz, tiyatro mu seyrediyoruz?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Ben bu kadar söylüyorum. Belki bize de bir gün sıra gelir diye söylüyorum. Ben sizi müdafaa ederken, bizim lider de duysun diyoruz.

BAŞKAN — Sayın Deliveli, lütfen karşılıklı konuşmayın. İstirham ediyorum efendim.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Emredersiniz Sayın Başkan. Karşılıklı konuşmuyorum. Benim lider de duysun diyorum.

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayınız.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bu Kanunun gerekçesinde devlet bakanları hakkında şu kayıtlar vardır : «Hükümetin genel politikasından sorumlu bulunan Bakanlar Kurulunda, düşüncesinden ve görgüsünden istifade edilebilecek bazı devlet adamlarının bulunmaları kuvvetle duyulan bir ihtiyaç olarak görülmektedir.»

Arkadaşlar devlet bakanlarının şahsına hiç bir sözüm yok; ama bu Hükümeti kurabilmek için her oya bir Devlet bakanlığı vererek, «Hükümet kurdum.» diyeceksin, «Başvekilim» diye karşıma çıkacaksın. Bunun üzüntüsü buradadır Sayın Ecevit. Lütfen, başışla; yani içimden gelen bir his, Adalet Partisinin bir sözü falan değil bu. Bu itibarla üzülüyorum.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Şahsi adına konuşamaz burada, Grupu adına söz aldı Sayın Başkan.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Devlet bakanlığına atanacak kimselerde, ilgili Kanunun gerekçesiyle aranan bu nitelikler sonradan Danıştay Genel Kurulunca verilen kararlarla da teyit ve tasdik edilmiştir.

Bir devlet bakanı, kendine bağlı bulunan umum müdüre sicil dahi veremez. Aklından, fikrinden istifade edeceksiniz. Hatta, bu Kanunun görüşülmesi sırasında, Allah Rahmet eylesin Sadık Aldoğan söz almış, zamanın Başbakanına, «Akla mı ihtiyacın var?..» demiş, etraftan gülmüşler. Nur içinde yatsın. Sadık Aldoğan iyi ki, itiraz etmemişsin, fazla üzerinde dursaydın, demek ki bugün akla ihtiyaç var. Demek ki alınıyor, ihtiyaç var çünkü.

Biz bu Hükümetin devlet bakanlıklarıyla ilgili Kanunla, ihdas edilen makamlar arasında herhangi bir ilişki kurulmasına imkân göremiyoruz. Bu duruma göre, bu bir düzine devlet bakanı hangi ihtiyacın cevabıdır?.. Meteoroloji?.. Hayır. Şu, bu...

Bu makamlar, Devlet dairelerinin bağlanacağı bakanlıklardan ayrı olarak hangi hizmetleri göreceklerdir?.. Bu makamlar hangi düşüncelerle ortaya çıkmış-

tır?.. Hükümetin başı olarak Sayın Ecevit'ten bu durumun açıklığa kavuşturulmasını rica ediyoruz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Programda var bu.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bu bakanlıklar olmasaydı, Hükümet Programı getiremezsiniz. Programa sonra değineceğim.

Hükümetin ikinci sorunu, demokratik kurallara uygun olup olmadığıdır. Bu teşekkülün, bu Heyetin, 35 kişilik bu heyetin demokratik kurallara uygun olup olmadığıdır.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Biraz da bizim tarafa bakın Sayın Deliveli, hep kendi Grubunu tarafına bakıyorsunuz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Size bakacağım da ziya önüme geliyor, yoksa suratlarınızı görmek istiyorum, affedersiniz.

Demokrasilerde iktidarlar oy çoğunluğu üzerine otururlar. Bu Hükümet; CHP'nin, Cumhuriyetçi Güven Partisinin, DP'nin ve Bağımsızların kurduğu bir Hükümettir.

Hükümet bünyesindeki siyasi partilerin Meclise ruh ve hayat veren 1977 seçimlerinde aldığı oy oranları şöyle : % 41'in üzerinde, hepsi... Bu sayı ekseriyet değil. Referandum da vardı biliyorsunuz. Buna mukabil, bu partilerin dışındaki siyasi partilerin aldığı oy oranları şöyle : AP, MSP ve MHP toplamı % 59'nin üzerinde. Görülüyor ki, Hükümet demokratik kuralların aradığı oy çokluğundan da yoksundur. Dayanağı yoktur, tabansızdır.

Bu iddiaya şu cevabı verebilirsiniz; Millet Meclisi, milli iradenin tecelligâhıdır. Evet. Bu Hükümet, Mecliste temsil olunan milli iradeye dayanacaktır. Evet. Meclisten güvenoyu alacak, Meclisteki çoğunluğa oturacak, doğru. Bunlar kitabın yazdığı şeyler, Anayasanın yazdığı şeyler. Yine bize dönülecek, sorulacaktır; «Siz, Millet Meclisinin milli iradeyi temsil ettiğine inanmıyor musunuz?» İnanmaz olur muyum? Bunu müdafaa eden biziz, inanıyoruz.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — 1969 Hükümeti yüzde kaç oy almıştı Sayın Deliveli?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — 1946'yı hatırlatırım sana.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — 260 milletvekili-miz vardı.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Biz, asırlardır Millet egemenliğine kıymet vermiş insanlarız. Buna hiç lafımız olmaz; kita-

bu yazdığı şekilde ekseriyeti bul ve gel. Sayısını bulur, Anayasamın çoğunluk için aradığı kuralları yerine getirir. Hükümeti ele geçirirseniz tebrik ediyorum; bu Heyetinizi dahi tebrik ettim. Mecburum; medeni münasebetin, sosyal münasebetin, demokratik rejimin gereği olarak. Ama, Hükümeti sizin kurduğunuz biçimde ele geçirirseniz, Hükümet meselesini bitirmiş olamazsınız. Orada yeni bir mesele, rejim meselesi başlar. Anayasamız hükümeti, bizzat hükümet müessesesini demokrasiyi tahrîp etme pahasına kurabilmeyi önermemiştir. Milli iradeye kimse laf edemez; fakat eğer güvenoyu alabilirseniz, 213 mevcudunuza her üyeye bir bakanlık vererek vardığımız 226 sayısını milli irade diye nasıl yorumlayabileceksiniz? Milli iradeyi şahsi irade haline getirerek, Devlete ait bakanlık makamlarını birer oy karşılığı ihsan ederek, siyasi rüşvet olarak milli iradenin doğrultusunu Meclis içinde saptırarak kurulan Hükümeti demokratik kurallara, siyasi ahlaka uygun telakki etmek mümkün müdür? (AP sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar).

Arkadaşlar;

Düşünün; bir parti 236 mevcuduyla seçimleri kazanıyor; diğer bir lider 236'nın içinden 16 tanesini bu manevra ile elde ediyor; sandıktan iktidar çıkıyorsunuz, Ankara'da kaybediyorsunuz. Bir gün sizin başınıza da gelir, bu yollardan dönelim diyoruz.

HASAN İLDAN (Elazığ) — Çok, bu manevrayı siz de yaptınız.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Birer oy mukabili bakanlık verilen kimseler partilerinden ayrılırken; «Biz, AP fikriyatının hakiki sahip ve temsilcileriyiz. Arkadaşlara sesleniyorum; biz, mevki ve makam için ayrılıyor değiliz. Bizim ikbalde gözümüz yok, sandalye ile satılmayız. Biz, iki büyük parti ile memleketin feraha kavuşacağına inandık; amacımız onu sağlamaktır.» diye ferah ettiler.

Sayın Ecevit şurayı hatırlatmak isterim; inanın bu arkadaşlarımızdan hiç birisi, «Kendi Grupumuzla biz bu işi hallederiz.» demediler. Ben de muhaliftim, bu Hükümetin yürümesine şahsen muhaliftim. (CHP sıralarından alkışlar). Ama, kendi içimde ayrılarak değil... (CHP sıralarından «Şimdiye kadar neredeydin?» sesleri). Hiç birisi kürsiye çıkmış da fikrini dahi söylememiştir. (CHP sıralarından «Neredeydin şimdiye kadar?» sesleri). Bakanlık kalmadı, gelmem artık...

Feryat ettiler; onlar nasıl mevki ve makam sahibi olmaya ikna edilmiştir.. (CHP sıralarından «Sana da buluruz...» sesleri).

Benden evvel siz varsınız yahu.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Otelcilik Bakanlığı kurarız, merak etme.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Onlar AP felsefesinin hakiki temsilcileri ise, nasıl birleşebildi? Felsefe gitti mi? Bu Hükümet de mi o fikriyatı benimsedi? (CHP sıralarından «Sen de gel» sesleri). İnşallah bize iltihak ederseniz derhal.. Yoksa eski iddia sahipleri mi belli felsefelere teslim oldular?.

İşte bunun içindir ki, CHP'nin 213 mevcuduna 13 bakan katarak elde edeceği 226 sayı, Anayasa gereğince yeterli oyu ile ortaya bir Hükümet çıkarır; ama hükümeti de hükümet olmaktan çıkarır. 1946 seçimleri, 1946 seçimlerinde evet, hükümet olmuştur, bir parti kazanmıştır; ama, 1946'dan 1950'ye kadar bütün dünya matbuatında içte ve dışta tenkitlere uğramıştır.

Hükümeti, Mecliste çoğunluk oyuna kavuşturacak 13 bakan desteğini Anayasamın aradığı çoğunluğun hesabına nasıl kaydedeceksiniz?. Bir partiden bakanlığa transfer olan bağımsızların, kendileri dahil, kimi temsil ettikleri meçhul.

Millet Meclisinin bugünkü kompozisyonunun kaynağı olan 1977 seçimlerinde Afyonkarahisar Vilayetinde 196 760 geçerli oyun 102 785'ini, 6 milletvekilinin 4'ünü Adalet Partisi almıştır. Bizim felsefemizi savunarak CHP'nin plan ve programına, fikriyatına seçim meydanlarında ve daha düne kadar Meclis kürsülerinde karşı çıkarak alınan bu oylar, şimdi bir kalemde bu Hükümetin çoğunluk hesabına mı yazılacaktır?.

Üç partili koalisyonun kurulmasını kolaylaştırmak için bu Hükümetin protokolünü hazırlayanların işesine gece gündüz büyük yardımı dokunanların sonradan bu hükümetlerin can düşmanı kesilmesini samimi ve geçerli saymakta devam edecek misiniz?. Ama, yerel seçimler genel neticesini göstermiştir ki, bugün iktidar olmaya çalışan Cumhuriyet Halk Partisinin, o günün Hükümetine karşı referandum olarak ilan ettiği bu seçimler de koalisyon partilerinin yerlerini ve oylarını korumuşlardır.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — 67 ilden 15 tanesini aldınız.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Neticeye bak.

Geçerli oyların % 50'sinden fazlasını almışlardır...

HASAN İLDAN (Elazığ) — Bir dahaki sefere görürsünüz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Onu da görüşürüz. Balonunuz patlayacak, hiç merak etmeyin. Allah onu gösterecek bize.

O halde, bu referandum, referandum ilan edenlerin bekledikleri sonucu vermemiştir Sayın Ecevit'in. Birer oya bağışlanan, birer tek oya bağışlanan 13 bakanlık bu acı sonucun intikamı mıdır?. Aldıysanız doğru.

Bu milletvekilleri iradeleriyle fikir değiştirdi, doğru yol bu idi.. Bunu şimdi diyemezsiniz. Bu, seçmenle seçilen arasında bir hesaptır. Seçimden, seçime görülür diyemezsiniz. Bu bir demokrasi meselesidir arkadaşlar, bu bir siyasi ahlak meselesidir. Sizden çok bunun dersini aldık. Bu, Meclis içi, Meclis dışı millet siyasi şuurunun zorla veya iğfal ile saptırılması meselesidir hülâsası. İşte bunun içindir ki, Hükümetin kökeninde Florya sahillerinin havası, zincirleme maccuların damgası vardır, damgası diyoruz.

BAHRİ CÖMERT (Samsun) — Gerede'de ne oldu, Gerede'de ne oldu?.. Kaç milyona milletvekili aldınız?.. (Adalet Partisi sıralarından «Aferin, aferin» sesleri).

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Aferin, aferin, Sende mi Brütüs?. Evet, evet, biliyorsun, parayla.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar, daima görülmüştür; bir partiden bir partiye gidenlerin, yeni gidenler daha şiddetli, hiddetlidir...

BAŞKAN — Sayın Deliveli, arkadaşlara herhangi bir şekilde müdahale etmenize, söz atmanıza müsamaha edemem, lütfen..

BAHRİ CÖMERT (Samsun) — Para işini sen ayarladın, 2 milyon lirayı veren sensin..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sayın Başkanım, hiç kimseye söz atmıyorum.

BAŞKAN — Sayın Deliveli...

BAHRİ CÖMERT (Samsun) — 3,5 milyonu sen imzaladın.

BAŞKAN — Rica edeyim, bir dakika, bir dakika..

BAHRİ CÖMERT (Samsun) — Siyasi ahlaktan bahsediyorsunuz...

BAŞKAN — Bir dakika, meseleleri sükkünle halledelim.

Sayın Deliveli, konuşmanıza herhangi bir şekilde müdahale etmiyorum. Öyle ki, Anayasanın 79 ncu

maddesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin söz, oy ve düşüncelerinden dolayı mevcut sorumsuzluk ilkesine, eleştirilerinize, ağır ithamlarınıza rağmen herhangi bir müdahalede bulunmuyorum.

Sebeup şu: Kürsüde üye serbestçe düşüncesini ifade edebilsin; ama sizin de sayın üyelere müdahale etmeye, onlara sataşmaya hakkınız yoktur. Lütfen bu sınırlar içerisinde görüşmeleri sürdürmek zorundayız. Buna ben itina edeceğim. Siz de lütfen riayet buyurunuz.

Devam ediniz lütfen,

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sayın Başkanım, çok teşekkür ederim; ancak arkadaşım karşıdan söylediği kelimeleri vasıtanıza iade ediyorum. O kadar. Hiç bir şey söylemiyorum.

BAŞKAN — Gerekirse ben müdahale ederim.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Eğer eksantiriğin bir anlamı da doğruya, geleneğe, makule ters düşmekse onun için bütün bu Hükümete eksantrik bir garibe diye bakıyoruz.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Orijinal demek.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Orijinal de olur. Yeni bir şey.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Tek eksantrik adam sensin bugün.

BAŞKAN — Sayın İleri... Sayın İleri, rica edeyim.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Burada Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Ecevit'in 13 Temmuz 1977 tarihinde Milliyet Gazetesinde neşredilmiş düşüncesini Başbakan Sayın Ecevit'e hatırlatıyorum.

Sayın Ecevit diyor ki; «Bir kimse siyasal entrikaları, manevraları, taktikleri çok iyi bilebilir; fakat dünyada pek çok devlet ve rejim küçük entrika ve taktikleri üstün başarı ile uygulayan sorumsuz insanların elinde batmıştır.» (CHP sıralarından; «Yakışmıyor» sesi)

Yakışır, yakışmaz bir beyanı hatırlatıyorum. Açık belirtelim ki; Hükümet solcu bir hükümettir; 13'ün eksikliğini tamamlamak için 13 koltuk ikram edilmiştir. Böylece...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Senin de gözün koltukta kalmış galiba.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Hükümeti kurabilmek için, davalarını yürütebilmek için bu fedakârlıkla kurulmuş.. (CHP sıralarından gürültüler)

O da vermezdi. 13 kişiye vermezdi. Deve dişi gibi arkadaşları var. Bana ileri geri söylüyorlar; ama deve dişi gibi arkadaşları var. Vermezdi; olmuş.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sesin kısıyor, alkölü fazla almışsın.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Hayatında almam, hiç merak etme.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Almışsın.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar, bir de burada şu var:

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Doktora git.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — «Zi-kıymet o'unca nide'im cüh-ü celâli Yuf anı satan dūna har'darma hem yuf.»

Ruhi Bağdadî'nin bir sözü.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Dilin işte ona yetişmedi, okuyamadın.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sen daha iyi okursun.

Bu antidemokratik ve ahlak dışı yol Anayasamızın siyasi hayatının vazgeçilmez unsuru saydığı, partilerde alışkanlık haline gelirse seçimlerin anlamı ne olacaktır? Seçimlerin anlamı ne olacaktır? 230 milletvekili ile Meclise gelmiş bir partiyi bu yollarla azınlık haline getirmek mümkün olursa seçim sandıklarının başı nasıl dolacaktır? Adamın merakı burada. Seçiyor; sonra Ankara'da iktidar değişiyor.

Arkadaşlar;

Günün birinde sandığın başına gidecek adam bulamayız. İktidar geliyor; muhalefet oluyor.

Demokrasilerin kanundan çok gelenekler sistemi olduğunu unutmayalım. Burada karşımızda duran hükümet modelinin savunulmasına geçilmemelidir. Bu savunma vicdanları, kamuoyunu, akıl ve izan sahiplerini tatmin edemeyecektir. Bu yolda başvuru güvensizlik oyuna muhatap olan Hükümetin icraatıyla da mazur gösterilmeye çalışılmamalıdır. Burada bir demokrasi yaransı vardır. Bunun üzerine eğilmeye, beraber çare aramaya, bu yolu kapamaya mecburuz. Bir gün sizin de başımıza gelir. Aksi halde, rejimi beraber gömeriz arkadaşlarım. Bu yol oraya gider.

Hükümet Programında iç barışa, güvenliğe, Devlet ve rejime yönelen Anayasa dışı faaliyetlere karşı gerekli tedbirler alınacağı vaat edilmiş. Bunlara öncelikle önem verildiğini de belirtmişlerdir.

1977 Türkiye'sinden Devlet ve rejime yönelen tehdit ve tehlikenin mahiyeti bellidir. Boyutları da bellidir.

Devlete yönelen tehlike uluslararası komünizmin ülkemizdeki faaliyetleridir. Tehlikenin ne olduğunu tespit ve teşhis etmeden sadece umumi ve yuvarlak ifade ile «Tedbir alacağız» demek yeterli ve inandırıcı değildir.

Türkiye 1971 - 1973 dönemini yaşamıştır. O dönemin Cumhurbaşkanı, Başbakanı Yüce Senatonun üyesidir.

Devleti yıkmak isteyen teşkilâtların amacı, aracı ve sloganları ortadadır. Dün olanlar neden oluyor, kim yapıyorsa, bugün de aynı kaynaklar aynı olayları tezgâhlamaktadır.

18 Nisan 1976 tarihinde Tandoğan Meydanında yapılan bir mitingte sloganlar şuydu arkadaşlar: «Kurtuluşa kadar savaş...»

CENGİZHAN YORULMAZ (Ankara) — Ona da nasıl cevap verilmiş? Onu da söyle.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — «Kurtuluşa kadar savaş», «Yaşasın halk savaşı» diğer biri «Kızıl güneş doğacaktır», «Halklara özgürlük» diye bağırın zihniyet...

YUSUF ÇETİN (Adıyaman) — Siz yazamaz mısınız yani?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Gidenler görmüştür.

Daha dün Başbakanlığın önünde «Sol iktidar yaşasın» diye bağırıyordu.

Yarın da kendilerine «Demokratik kuruluş» adı verilenlerin tertipledeği bir miting yapılacak. Haberiniz var herhalde.

Türkiye'nin gerçekleriyle bu program bağdaşmaz.

Arkadaşlar, silahlı hücre bankayı soyuyor; soyduğu bankanın kapısına «Yaşasın Halk Kurtuluş Ordusu» diye yazı yazıyor.

YUSUF ÇETİN (Adıyaman) — Yazamaz mısınız yani?...

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sonra, hüviyetini soran, bekçiyi ve polisi alından vurup şehit ediyor. Türkiye Cumhuriyetini yıkıp, komünist devlet kurmak isteyenlerin faaliyetleri gözler önünde iken, bu Hükümet Programında tek kelime ile komünizmden bahsedilmiyor.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Siz 27 senedir bahsettiniz de ne oldu?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Anarşinin ve şiddet hareketlerinin temelinde ideolojik kavga vardır. Ne hazindir ki, bu Hükümet Başkanı komünizmi tehlike saymaz, fikir

özgürlüğü sayar. (AP ve CHP sıralarından karşılıklı konuşmalar)

Halbuki Cumhuriyet Anayasası komünizmi tehli- ke saymıştır. Kanunlarımız tehlike saymıştır. Anarşi konusunda bu Hükümetin olaylara koyduğu doğru bir teşhis yoktur. Komünizmi tehlike saymadığı için de ona karşı tedbir alma düşüncesi yoktur program- da...

NEJAT SARLICALI (Bahkesir) — Millete gü- veniyor, kendine güveniyor.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Belli belli; birkaç gün içinde... (CHP sıralarından gürültüler)

Demokratik rejim hukuk devletinde Anayasa ve hukuk yoluyla korunur. Anayasa rejiminin nasıl ko- runacağını Anayasamız 136 ncı maddesinde müessese olarak göstermiştir.

Suçlular için Devlet Güvenlik Mahkemeleri ku- rular. Bu Hükümet Programında Anayasa nizamını, Cumhuriyetin, ülke ve millet bütünlüğünü koruma- da başlıca müessesesi olan Devlet Güvenlik Mahke- meleri yer almıyor. Anayasamın emri yer almıyor.

Şimdi, Sayın Melen'e hatırlatmak isterim. Zatiîli- nizin Başkanlığı altında buna ihtiyaç görülmüş, bu müessesenin vücuduna; bütün partilerin ittifakıyla Anayasa değişikliği yapılmış. Bir Anayasa müessesesi olarak Anayasa hükümleri içinde girmiş olan bu konuda Genel Başkanımızı Başbakan Yardımcısı ol- duğu bir Hükümet Programında Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yer almamasını esefle karşılamakla beraber acaba neden diye soruyorum. Sonra sizden öğrenirim Sayın Melen.

Şimdi burada Hükümet Başkanından öğrenmek is- tiyorum:

Türk Ceza Kanununun komünizm propagandası yapmayı ve teşkilatlanmayı suç sayan 141 ve 142 nci maddelerini kaldırmayı düşünüyor musunuz?

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Fiilen kalkmış zaten.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Düşünüyorsanız, Türkiye'de komünist bir partinin serbestçe kurulup faaliyette bulunmasına taraftar mısınız?

Fukaramın sualleri...

Bir sual daha: Silâhl eyleme dönüşen bölücü faa- liyetler hakkında fikriniz nedir?

Türkiye'deki anarşik olayları sadece eğitim kuru- luslarına musallat olan talebe hareketleri olarak mı görüyorsunuz? (CHP sıralarından «Kontrgerilla» ses-

leri) Aksi düşünceye sahipseniz, bu hareketlerin ar- kasındaki Marksist, Maoist, Leninist teşkilâtlardan haberdar mısınız? Bunu açıklamanızı rica ediyorum. (CHP sıralarından «Ülkücüler, sizin kurduğunuz şey- ler, biz ne bilelim; söyleyiniz de öğrenelim» sesleri) İktidardasınız, siz söyleyeceksiniz, biz öğreneceğiz.

Sayın senatörler;

Bu program asıl icraatını ve maksadını kamufle eden bir hüviyete sahiptir, kanaatimizce, Başka bir tabir ile, göstermelik bir programdır, diyebiliriz. Sayın Başbakanın yıllarca mücadelesini yaptığı ve sos- yalist enternasyonale girmeye kadar geliştirdiği sol fikirlerinin bir kısmını programda gizleyerek icraya bırakmasından korkuyoruz. Bu programda hiçbir sol rengi yok da, korktuğumuz yerler var. Yahut da, so- lu iktidar yapan destekçiler kendi inanç ve davalarını bir tarafa bırakarak Sayın Ecevit'in çizgisinde bir- leşmişlerdir. Öğrenmek isteğimiz bu.

Hükümet Programında hiç kimseye kendi kendine hak alma yetkisi tanımayacağı ifade edilmektedir. Zaten bu, ihkakı hak diye bir madde vardı; bir mi, iki mi; orada kanun hükmü...

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — İşlemiyordu; ama işletemediniz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — ... Gerçekten kanun varsa, bizzat ih- kakı hak suçtur. Ancak, Sayın Başbakan hatırlaya- caklardır ki, ellerine «Topraksız köylüyü, topraksız köylü olamaz», diye pankartlar alarak yaşama hakkı isteyen, toprak işgal eden kimselerin hareketini ne kanunlarla, ne polis ve jandarma ile önlemek müm- kün değildir; zira; «Yasaların üstünde Anayasa, Ana- yasanın üstünde doğa yasa vardır», demişlerdi. O zaman bunun aksine fikir? Şimdi o kanun hükmün- den bahsediyorsunuz? Biz çizgiye geliş var, bir çizgi- ye geliş var. Bu fikir ve inançlarının üzerinde bizzat ihkakı hak yatar, kanunsuzluk yatar, işgal teşvikçili- ği yatar. Sorumsuz muhalefet anlayışı içerisinde sarf ettiği bu sözlerin, sorumlu Hükümet koltuğunda Baş- bakan olduğu zaman ne şekilde tatbikat göreceğini merak ediyoruz. Ama, «Yakalarım» diyor.

Sayın senatörler;

Yine Sayın Ecevit'e hatırlatırız, «Ey işçiler» di- yor, «İstedığınız kadar isteyebilir; isteyin» diyor «Ücretlerini.» «İsteyiniz» diyor, şeklinde çalışanla- ra sağlık vermişlerdir.

Şimdi Başbakan Sayın Ecevit'ten soruyorum, iş- çilerin istediği ücretin tamamını verebilir misiniz? Veremezseniz; tatbikatımız bu olmayacak, veremezsi- niz.

Arkadaşlar;

Bir hatıramdan bahsetmek isterim, bu memleketin en büyük sorunu budur. Hiçbir zaman işçinin alınterine bir kimse göz dikiyorsa, gözdikenin gözü kör olsun; ama işçinin alınterini, sermaye ve teşebbüs ile olan münasebetini de yan yana getirmek lazımdır.

İstanbul'da Yeşilköy'deki bir otel. Ne oteli idi o (AP sıralarından «Çınar Otel» sesleri), Çınar Otelinde bir sene grev yaptılar, bir sene kapalı kaldı. Grevin neticesinde işçiler geldiler, adam dedi ki, grevden kurtulmak için birtakım anlaşmaları var, dışarıdan gelen uçakların turistlere angajmanları var, dedi ki, «Gelin, muhasebeci sizden, müdür sizden, ne kazandıysam size vereceğim» Hakikaten muhasebeci, müdür filan kendilerinin içinden zaten. Geldiler, geldiler... (CHP sıralarından «Otel Lidya'dan korkuyor» sesi) Bana da gelir. Geldiler, hakikaten adam kazandığını vermeye söz verdikten sonra, «Bir gün düşünelim» demişler. Bir gün sonra gelmişler demişler ki, «Efendim; doğru, bu bizi tatmin etmiyor.» Ya? «Ercan Holding'in, adamın diğer tesisleri var. Oradan şu kadar vergi veriyorsun, oradan bize verirsen grevi kaldırırız», demişler.

Arkadaşlar; bu, Türkiye'nin meselesidir. Bu iş böyle düzensiz, başboş giderse günün birinde Türkiye'den, şimdi Başbakan Sayın Ecevit, o düşünsün, tabii ben düşünceğim değilim, bir gün ihraç edecek mal bulamazsınız. Evet doğru, alınterini verelim, işçinin karnını doyuralım, çalışan işçiye her dediğimizi verelim.

Arkadaşlar, şunu izah etmek isterim, inanın Avrupa'ya giden işçiler, o işçiler o çalışmayı, o gayreti, o hizmeti, o hizmeti burada gösterebilirler; her tesiste her müessesede, her işletme zengin olurlar; ama burada çalışmıyorlar. Sayın Halil Tunç duymasın!

Arkadaşlar;

Şimdi, «Enkaz aldık.» diyorsunuz. Biz talip olmadık. 13 bakanlık sandalyesi verdiniz, siz enkazı geldiniz sırtladınız. Şimdi enkazda neler var, bunu söyleyeyim.

Evvelâ, Parlamento içerisinde biz bu devirde ne yaptık?... Bir kısmını Sayın Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu şey yapar tabii. MC'nin birinci kısmına ait olan kısmın onun üzerine havale ediyorum.

Ben ikinci kısımdan başlıyorum. Evvelâ, Parlamento içerisinde çıkardığımız Hükümetle rejim bunalımını önledik. Geçen iki senedeki zorluklara rağmen, fevkalade usullere başvurmadan memleketi idare

ettik. Açık rejim bütün müesseseleriyle işletilmiştir. Elimizdeki imkânlarla komünizmle ve anarşistlerle mücadele ettik.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Tosunlarla.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — Ve bu hale getirdiniz.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Gören Allah için söylesin.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sizin de 10 günlük devrinizde bir günlük soygun, bizim hepsine bedel.

SÜREYYA ÖNER (Sirt) — Son çırpınışlarınız bunlar.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bütün olaylar karşısında güvenlik kuvvetleri vazifesini yapmış, suç işleyen herkesin yakasına yapışmıştır.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — Nerede?...

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Meclise sevk edilen kanunlarla yeni yetkiler istenmiştir; ama hep karşı çıkıyorsunuz.

Halk Patrisi ünkenin huzurunu değil, huzursuzluğunu hedef alan eylemin ve işlemin içerisine girmiştir. Bugün çektiğimiz sıkıntı bu. Kolay kolay yakınızı bırakmayacak o şeyler.

Bütün dünya komünistleri gibi, komünist olanlara faşist damgasını siz vuruyorsunuz.

Ben, iktidara siz geldikten sonra, «Bu faşizm herhalde kaçtı.» dedim. Edirne gümrüğünden, bizim Reyhanlı gümrüğünden sordum, daha dışarı çıkmamış. İçeride ise nerede, sorun da bir görelim bakalım şunun rengini falan.

Sayın Ecevit de «Faşist» deyimini kullanmaktadır. Herhalde siz iktidara geldiğinizde göre bunlardan biz kurtuluruz artık. Bize faşist diyemezsiniz. Nere-miz faşist olacak?...

Halk Partisi, anarşistlerin, komünistlerin şehit ettiği güvenlik kuvvetlerinden polis, jandarma erinin, bekçinin müdafaasını değil; bu memleketi Vietnam'a, İspanya'ya, Beyrut'a benzetmek isteyenlerin müdafaasını yapmıştır maalesef. Bunlar sizin semsiyeniz altında barındırılmış, büyümesi, yeşermesi, dal budak salması için her türlü yardımı sizden görmüştür. Anarşi ve komünizm bir yıllık iktidarınız devrinde 50 yıllık mesafe almıştır. Cumhuriyet devrinde bugüne kadar 25 defa komünist tevkifatı yapılmıştır. Biz Büyük Atatürk'ün, «Komünizm her görüldüğü yerde ezilmelidir.» direktiflerine uygun olarak bü-

yük mücadeleyi sürdürmeye kararlıyız. Biz, TRT'yi, milli eğitimi millileştirmeyi başlıca görevlerimizden saydık.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Türkleştirdiniz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sade kahve de lâzım mı?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Çok teşekkür ederim.

TRT'nin başından Sayın İpekçi'yi atmak suretiyle müesseseyi solun emrinden kurtardığımızı kaniiz. Yine getirebilirsiniz, o sizin bileceğiniz iş.

Milli ve tarafsız olma vasfını, her türlü bölücü, yıkıcı ve ahlâk dışı akımlara karşı korumak görevimizdir. Bu görevi yaptık. Halen dahi temizlenmiş değildir.

Arkadaşlar;

Hatırlarsınız, 1 - 1,5 ay evvel TRT ekranlarında şöyle bir şeye şahit oldum: (Çoğunuz görmüşsünüzdür) Bir baba çocuğunun elinden tutmuş, çocuk oyuncağı bulunan bir park arıyor.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Ucuzal anlattı bunları burada.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Belediye bahçesinin önüne gelmiş. Çocuk girmek istiyor, kendisi de, «Oğlum, buraya ancak paralı insanlar girer.» diyor.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — İkinci vizyon. Ucuzal bunu burada anlattı.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar, ekranda gördüm. Arkadaşlar, Türkiye'de bir belediye bahçesi tasavvur edebilir misiniz ki, yalnız parahlılar girecek?... Ekrandaki bu filmi gördüğünüz zaman bunun maksadını, niyetini, art düşüncesinin ne olduğunu, ne olur lütfedin bizim kadar siz de düşünün.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Ne zaman halkçı kesildiniz?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Siyasi bakımdan (Enkazdan, yani enkaz almadığımızı ispata çalışıyoruz; zaten ne söylessek olmaz ya.) hareketli geçen 1977 yılını...

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — İkinci kez diliyoruz bunları, Ucuzal anlattı burada.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Oradan başlayayım.

Sayın senatörler;

Adalet Partisi olarak, 1974 yılından 1975 yılına girerken Türkiye güvenoyu alamamış bir Hükümet-

le idare edilmekte ve Parlatentonun hükümet çıkaramayacağı iddia olunmaktaydı, Türkiye rejiminin hükümetini aramaktaydı. Ülkenin bunca meselesi arasında hükümet yokluğu baş mesele haline gelmişti. Zira, rejimi hükümeti, hürriyetçi demokrasimizin en önemli unsurudur. Türkiye, 1975 yılından 1976 yılına rejimin hükümetine sahip olarak girmiştir. 1976 yılından 1977 yılına girerken, Türkiye, yine hükümet arayan bir ülke değildi. Rejim, siyasi iktidarı ve siyasi muhalefetiyle işlemekteydi. Ülke nispi bir siyasi istikrar içindeydi.

1977 yılını arkada bırakan Türkiye, 1978 yılına tekrar hükümet arayarak girmiştir. 1973 seçimlerinden 1975 Martına kadar geçen 550 gün içinde üç hükümet ile idare edilen Türkiye, Mart 1975'ten 5 Haziran seçimlerine kadar geçen 785 gün içinde Anayasanın şartlarına uygun bir Koalisyon Hükümetiyle yönetilmiştir.

Geçirdiğimiz yıl, Türkiye 5 Haziran 1977'de erkene alınmış genel seçimlerini, altı ay sonra 11 Aralık 1977'e ertelenmiş bulunan mahalli seçimlerini yapmıştır. Ülkenin seçimlerini yapabilmış olması, demokratik rejimin işlerliğinin ifadesidir. Seçim, demokratik rejimin kalbidir. Rejim, bütün kaide ve müesseseleriyle işletilmiştir. Demokrasimiz bakımından bunu önemli bir başarı sayıyoruz. Rejimin işler olması kafi değildir, iyi işlemesi lâzımdır; iyi işlemesinin şartı ise siyasi istikrardır. Ülkenin önündeki meselelerin halledilmesi ve geleceğe ait tasavvurların gerçekleştirilmesinin sürat ve kolaylık kazanması siyasi istikrara bağlıdır. Ülkenin siyasi istikrarsızlıktan neler kaybettiğini yakın siyasi mazimiz göstermiştir.

Her gün, Hükümet düşürme, her gün yeni bir hükümet teşkil etmekle meşgul ve her gün, seçim tansiyonunda bulunan bir ülkede, devlet işlerinin görülmesi, meşru otoritenin korunması, vatandaşın ihtiyaçlarının süratle karşılanması kolay değildir. Biz bunları yaptık.

1977 yılının siyasi gelişmeleri, milletimizden ülkenin idaresine yeni bir güç katmaşının istenmesini kaçınılmaz hale getirmek ve erken seçime gitmek bir zaruret halini almıştı; beraber karar verdik.

Erken seçim, kolay müracaat edilen bir yol değildir. Nitekim fevkalâde istikrarsız devirlere rağmen çok partili hayata girdiğimiz 30 yıllık dönemden bu yana, erken seçime iki defa başvurulmuş, birincisiyle ikincisi arasında 20 yıl geçmiştir.

Erken seçimin iki önemli hedefi vardı. Ahenk içinde çalışabilecek bir Parlamento aritmetiğinin sağlanması ve bunun içinden ahenk içinde çalışabilecek bir hükümetin çıkabilmesi. Bu hedeflere ulaşılırsa bildiği takdirde, ülkenin birçok meselelerinin daha rahatlıkla çözülebileceği umulmakta idi.

5 Haziran 1977 genel seçimleri, hiç bir partiyi tek başına iktidar yapmadı.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Daha çok oy verdi ama.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Seçimlerin sonunda, ülkenin hükümet-siz kalmaması ve Meclislerin çalışabilir hale getirilmesi, çözülmesi icabeden iki problem olarak ortaya çıktı.

Adalet Partisi olarak biz, 1977 seçim sandığından tek parti iktidarının çıkmasını savunduk; çıkmadı.

Adalet Partisi olarak biz, ülkenin koalisyonlara muhtaç olmamasını savunduk; ülke koalisyona muhtaç oldu.

Adalet Partisi olarak biz, ülkenin sola ve Halk Partisine teslim edilmemesi gereğini savunduk. Milletimiz, ülkeyi sola ve Halk Partisine teslim etmedi; ama bugün aldınız.

Biz solun, komünizm karşısında en kudretli fikrin, yapıcı, birleştirici, her türlü bölücülüğü, yıkıcılığı reddeden, Türkiye Cumhuriyetinin bütün vatandaşlarını kucaklayan ve onları bu milletin ve bu ülkenin çocukları sayan milliyetçilik mefkûresi olduğuna inanıyoruz. Bu mefkûre etrafında toplu olmak, ülkenin aydınlığa ulaşmasını sağlayacak tek çaredir. Bugünkü ortamda da akıldan çıkarılmaması ve küçük hesaplara kurban edilmemesi icabeden bu düşünceye sadakatle bağlı kalınmasını, milletimizin bekası, refahı ve saadeti bakımından bir zaruret sayıyoruz.

1977 seçimlerinin neticeleri ve inançlarımız bizi Hükümet kurma görevi ile karşı karşıya bırakmıştır. 21 Haziran 1977 günü ortaya çıkan Halk Partisi Azınlık Hükümeti 3 Temmuz 1977 günü güvenoyuna başvurdu. Yapılan oylamada, millet iradesi 229 oyla Halk Partisinin Hükümeti gaspına engel oldu. Böylece, milletin Halk Partisine vermediği iktidarı Millet Meclisi de vermedi. 4 Temmuz 1977 günü Hükümeti kurma görevini alarak 21 Temmuz 1977'de Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisinden meydana gelen koalisyon Hükümetini kurmayı başardık. Bu Hükümet, 1 Ağustos 1977 günü 229 oyla Millet Meclisinin güvenine mazhar olmuştur.

Bu Hükümeti başarılı kılmak için, canımızı dışımıza takarak çalışmanın, büyük düşünmenin, yapıcı, uzlaştırıcı ve sabırlı olmanın icap edeceğini biliyorduk. Yüklendiğimiz meseleler zor ve çetindi. Tedbir ve çareler vardı. Bu tedbir ve çarelerin her zaman sevimli olması şart değildir; ama Hükümet olunca bunun hakkını vermek de vicdani sorumluluğumuzun gereği idi.

İstismarlar karşısında yılmıyışa düşmeden, milliyetçi düşünce ve fikri zaafa uğratacak davranışlara kapılmadan, sabır ve tahammülle yüklendiğimiz büyük meselelerin altından kalkmak için çalıştık.

Türkiye'nin önünde duran meseleleri gayet tabii ki, Cumhuriyet Hükümetleri bütün güçleriyle çözmeye çalışacaklardır. Yalnız, Türkiye'nin meselelerini hükümetlerin kusuru olarak ortaya koymak ve böylece hükümetleri kötülemeye çalışmak, bu meselelerin çözülmesini imkânsız kılmaktadır.

Hükümetlerin yapamadığı, başarısız olduğu işler vardır; ancak hangi Hükümet gelirse gelsin ülkenin meselesi olarak önünde duran cinsten işler de vardır. Bunları, Hükümet üzerinde fatura ederek yapılan yorumların tümü aldatıcı, şaşırtıcı ve ümit kırıcıdır.

Bugün de ülkenin önünde çeşitli darboğazlar vardır. Bunlar Hükümetin gitmesiyle gidecek cinsten değildir. Yeni gelen Hükümetin bir gecede çözeceği işlerden de değildir.

Nüfusu senede bir milyon artan Türkiye, 15 senede Hollanda ve Belçika'nın toplam nüfusu kadar büyümüştür. Bu durum karşısında, Türkiye'nin dünyadaki 149 memleket arasında 1977 senesinde yiyecek maddesi ithal etmeyen yedi ülkeden birisi olduğunu söylersek, Türkiye'nin yerinde durmadığını ifade etmiş oluruz; «Enkaz» dediğiniz Türkiye...

Beş ay önce kurulan bugünkü Hükümetin programında, anarşi, terör ve komünizmle mücadele, enflasyonla mücadele, kalkınmanın hızlandırılması ve yeni ufuklara, yeni boyutlara kavuşturulması, refahın ve medeniyetin ülkenin her köşesine yayılması, işsizlik, fukaralık ve çaresizlikle mücadele edilmesi hususları önemle yer almıştır.

Bütün meselelerine, darboğazlarına rağmen Türkiye batan bir ülke değil, büyüyen ve gelişen bir ülkedir ve böyle olmaya da devam edecektir.

1978'in eşliğinde Türkiye'de demokratik parlamenter rejim bütün müesseseleriyle mevcuttur. İnsan Hakları Beyannamesindeki bütün haklar ve hürriyetler mevcuttur. Açık rejimde her şey herkesin önünde cereyan ediyor, herkes istediği şeyi söylüyor, istediği

işi tutuyor, istediği yere gidiyor. Herkes din, vicdan ve ibadet hürriyetine, mülkiyet ve miras hakkına sahiptir. Bağımsız yargı organımız var, hür basınıımız var, hür sendikacılık var, özerk üniversite var. Millet iradesi iktidarın yegâne meşru kaynağı olarak işlemekte. Bütün bunların değerini çok iyi bilmeye mecburuz. Kötülerken bunları hiç olmazsa iyi bilin.

Demokratik memleketlerin hemen hemen hepsinde musallat olan anarşi ve terör bizim ülkemizde de Devletin bir numaralı meselesi olmaktan çıkarılmamıştır. Anarşi ve terör dünya meselesidir ve bir Devlet meselesidir, dibinde bir büyük fitne var. Devlet yasama, icra ve yargı organlarıyla ahenk içinde çalışarak millet huzuruna musallat olan bu fitneyi silecektir. Hadisenin teşhisi de budur, tedavisi de budur. Yanlış teşhisler bu fitneyi görüklemiş ve cesaretlendirmiştir. Burada siyasi bir tartışmaya girmek istemiyorum. Devlete musallat olmuş bu belanın kendisiyle ittifak halinde olmayan kimseye rahmeti olmayacaktır.

Sayın senatörler;

Af Kanunuyla çıkan 1 200 kişinin içinden (Tabii kayıtlar sizin elinizde) bugün 160 tanesi yine mahkemelerde ve cezaevlerindedir. Bugün o Af Kanunu memleket için hayırlı olmamıştır. «Af Kanunu çıkar mı» diyoruz, Af Kanunu çıkarıyorsunuz. Sizin de elinizde değil, Anayasa Mahkemesi çıkarıyor.

Arkadaşlar, bir mecmuada okudum. Almanya'da (Komünistler için değil) anarşistler için bir kanun teklifi yapılmış. Alman Meclisinden ittifakla çıkmış. Orada sosyalist yok mu? Var. Orada, bizim Sosyalist Enternasyonalistçilerin arkadaşları var. Orada ittifakla çıkıyor arkadaşlar. Almanya'da bir tane sosyalist yok mu? Onlar da teröristten, anarşistten bıkmış, orada ittifakla çıkıyor. Maazallah bizde bir kanun getirdiğin zaman gel çıkar. Halk Partisi istemezse çıkmaz. Halk Partisi istemez istemez, işte bugün size hediye etti bunları. Alın uğraşın bakayım.

Türkiye 1975 ve 1976 bütçelerini denk kapatmıştır. 1975 ve 1976 yıllarında % 8'e yakın bir kalkınma hızı sağlamış, 1975 ve 1976 yıllarında % 90'ın üzerinde yatırım gerçekleştirmiş.

1977 yılında her şeye rağmen OECD memleketleri arasında yine en yüksek kalkınma hızını sağlamış. 1977 yılında 1 milyon 200 bin ton şeker üretmiş.

Her şeye rağmen 1977 yılında 1976'ya nazaran % 15'den fazla elektrik üretmiştir. Elektrik üretirken Keban Barajında aleyhteydiniz. «Çıkan elektrikleri nereye vereceksiniz, yere mi vereceksiniz?..» diyoruz. Hatırlatırım.

1975 Martında hububat ve şeker ithal etmek mecburiyetinde olan Türkiye'nin, bugün sadece devletin ambarlarında 7 milyon tona yakın hububat ve bir milyon tondan fazla şekeri vardır.

Türkiye 1976'ya nazaran % 14 daha fazla çimento, % 10 daha fazla demir - çelik üretmiş.

1977 yılında Kerkük petrolünü Akdeniz'e akıtmıştır. İyi ki ona muhalif olmadık.

Bugün Türkiye'nin 6 milyon çocuğu ilkokula gidebilmektedir.

Türk köylüsüne 1974'ün 19 milyarına karşılık 46 milyar lira destekleme karşılığında para verilmiştir.

Yarım milyon ihtiyara maaş bağlanmıştır.

Türk köylüsünün yarısı işiğe kavuşturulmuştur.

Türkiye, Fırat'ın sularında bir yandan elektrik istihsal ediyor, diğer yandan suları Güneydoğu ovalarına akıtmaya çalışıyor.

Demir, alüminyum, bakır, kükürt madenlerinden sonra, volfram, çinko, boraks, manyezit madenlerini de fabrikalarında işler halde bulunuyorsunuz.

Türkiye, ortaokulu köye, liseyi kazaya indirmiştir. 19 üniversite ve 29 akademi çalışma halindedir.

10 sene evvel köylüsüne 5 milyar lira kredi veren Türkiye, şimdi 100 milyar lira kredi verebilir hale gelmiştir.

10 sene evvel esnafına 250 milyon lira kredi veren Türkiye, bugün 15 milyar lira kredi verebilir hale gelmiştir.

10 sene evvel bankalarında 15 milyar lira mevduat bulunan Türkiye'nin bugün bankalarında 200 milyar lira mevduat bulunmaktadır.

Türkiye dış borç yükü altında bulunan 30 ülke arasında en çok borcu olan ülke değildir. Borç sıralamasında 24 ncü gelmektedir.

Türkiye'nin önünde büyük hedefler var. Hürriyetçi demokrasi içerisinde bu hedeflere ulaşılacaktır. Önümüzdeki 15 sene içerisinde 149 dünya devleti arasında kalkınmış 10 ülke arasına girmeliyiz. Hedef budur. Bu, büyük Türkiye demektir. 2000 yılının 80 milyon nüfuslu Türkiye'sinde refah ve saadet olmalıdır. Türkiye ne hasta adamdır ne de batan Türkiye'dir; gelişen, büyüyen, ilerleyen Türkiye'dir. Medeniyete, refaha, ümrana ulaşmayı milletimiz âdeta sevda haline getirmiştir. Medeniyetçilik savaşı dediğimiz kalkınma yarışında kararlıyız. Zorluklar geçicidir, altında ezilmemeliyiz. Milletimizin, kendisine, geleceğine inancını zedelememeliyiz. Azim ve kararlılık içerisinde büyük Türkiye'yi her şeye rağmen yapmaya ve başarmaya devam edeceğiz.

Karanlık tablolar çizerek gerçekçilik yapılmış olmuyor. Varlar ve yoklar, iyiler ve kötüler beraberce düşünülmemelidir. Yokların, kötülerin peşinde değiliz; varların ve iyilerin peşindeyiz. Milletimizin kalkınma onuru kırılmamalıdır. Eser onundur. Büyük fedakârlıklar yaparak meydana getirdiği eseri, kimse küçümsememelidir. Gönül ve kafası Türkiye sevgisiyle dolu olanların yolu da yine açık olacaktır.

Keza, 1976 yılında, keşif tutarları 441 milyar lira olan 8 600 proje üzerinde çalışılmış;

1977 yılında keşif tutarı 868 milyar lira olan 9 060 proje üzerinde çalışılmış ve bu projeler size terkedilmiştir; «Batı» dediğiniz Türkiye'de.

Köylünün ürettiği malların değer pahası, köylünün alınterini, el emeğini karşılayacak şekilde ödenmiştir. Kuyruklar, pamuk kuyrukları koparılmıştır. 1964 yılında Türkiye'de Devlet mübayaalarıyla köylüye ödenen para 3 milyar lira iken, 1976 Türkiye' sinde 35 milyar liradır.

1976 yılında köy hizmetlerine 12 milyar lira ayrılabilmişken, 1977 yılında 20 milyar lira ayrılmıştır.

1964 yılında 3 milyar lira olan tarım kredisi, 1977 yılında 71 milyar liraya çıkmıştır.

1964 yılında 250 milyon lira olan esnaf kredisi, 1977 yılında 10 milyar liraya çıkarılmıştır.

1977 yılına girerken, köyde yaşayan nüfusumuzun yüzde 50'si karanlıktan kurtulmuştur. 10 000 köyde ışık yanmaktadır. 5 000 köyün elektrikleştirilmesine çalışılmaktadır. 2 500 köyünde elektrikleştirilmesi yeniden programa alınmıştır. 1982 yılında ışığı olmayan köy kalmayacaktır. Medeniyetçilik mücadelemizin gereği budur.

1977 yılına, Devletin ambarlarında 4 milyon ton hububat ile girmişizdir.

1977 yılına Türkiye, 61 ilini enterkonnekte elektrik şebekesine bağlayarak girmiştir. 10 Mart 1977 tarihinde Bingöl ilimizin de bu şebekeye bağlanmasıyla 62 ilimiz aynı yerden elektrik alır hale gelmiştir. 1978 yılı sonunda 67 ilimiz enterkonnekte sisteme bağlanmış olacaktır.

6 milyon çocuğumuz ilkokula gidiyor. 10 üniversitemiz eğitim yapıyor; 9 üniversitemiz kısmen eğitim yapıyor kısmen de kuruluş halinde. 4 adet devlet mühendislik ve mimarlık akademisi 10'a çıkarılmış, 6 adet iktisadi ve ticari ilimler akademisi, 7 adet yüksek islam enstitüsü, 10 binlerce gencimizi okutuyor. Cehaletle mücadele böyle yapılır. Hedefimiz 1 milyon gencimize yüksek tahsil imkânını sağlamaktır.

Hükümet olarak, Programımızda vaadettiğimiz hizmetlerin hepsini, tamamını gerçekleştirdik biz; inşallah siz de gerçekleştirirsiniz.

Yine, 65 yaşını doldurmuş, kimsesiz ve bakıma muhtaç ihtiyarlara ve çalışmayacak derecedeki sakkatlara, 1 Mart 1977 tarihinden itibaren maaş bağlanması sağlanmıştır. Aylığı alan vatandaşlarımız, «Allah milletimize, Devletimize zeval vermesin» diye hayır dua ederken, Cumhuriyet Halk Partisi bu Kanunu, «Uydurmaca, aldatmaca kanun» olarak nitelemek gibi bir talihsizliğin içerisine girmiştir.

Şimdi, emekli işçilerin, dul ve yetimlerin aylıkları donmuşluktan kurtarılmış ve taban aylık 540 liradan 1 500 liraya yükseltilmiştir. Kademelere göre yüzde 20 ilâ 50 arasında bir artış sağlanmıştır.

İşçi kıdem tazminatı, her hizmet yılına karşılık 15 günlük ücret yerine 30 günlük ücret tutarına yükseltilmiş ve bu tazminatın 24 aylık tutarı vergiden muaf tutulmuştur. Kadın işçi ve memurlara arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekli olma hakkı tanınmıştır. Çalışan işçilerin asgari ücretleri 40 liradan 60 liraya çıkarılmış, Sosyal Sigortalar Kurumunun işçilerine verdiği konut kredisi 100 000 liradan 150 000 liraya çıkarılmış toplu sözleşmeler; işçi ücretlerinde yüzde 50'yi aşan artışlar sağlanmıştır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin askerlik görevine alınmalarının, 29 yaşını doldurdukları yılın sonuna kadar ertelenmesi sağlanmıştır.

İşçilerimizin pasaport süreleri 2 yıldan 5 yıla çıkarılmıştır. İşçilerimize gümrük geçişlerinde kolaylıklar sağlanmıştır.

Arkadaşlar, biraz fazla oluyor, ama öbür tarafta müdafaa hakkını kısıtladığınız için burada hakkımız var.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Bununla ne demek istiyorsunuz?..

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Bütün bunlara rağmen Hükümetten düşürüldünüz.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — İyi hazırlanamamışsın Sayın Delivelî...

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bak, biraz daha...

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Onları Mecliste oku...

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — .. Okusam belki de düşürmezsin, tesir etmiş.

Emekli işçilerin eş ve çocuklarıyla bütün işçilerin bakmakla yükümlü buldukları anne babaları da kapsamı genişletilen sağlık sigortasına alınmıştır. Özellikle, yurt dışındaki işçilerimiz bakımından büyük imkânlar sağlayacak olan Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası kurulmuştur. İşçilerimiz sigorta süreleri bakımından değerlendirilmiş; değerlendirilmemiş olan geçmiş hizmetleri borçlanmak suretiyle değerlendirmelerine imkân veren Kanun yürürlüğe konmuştur.

Köy ve mahalle muhtarlarına maaş bağlanması Kanunu çıkarılmıştır. Halk Partisinin 12 sayılı Kanun Kuvvetinde Kararname ile memurlara yaptığı haksızlıklar giderilmiştir. Daha evvel yan ödeme almayan 250 000 memura yan ödeme verilmiştir; en az 300 lira olan yan ödeme 600 liraya çıkarılmıştır.

Küçük çiftçi vergi muafiyeti 30 000 liradan 60 000 liraya çıkarılmıştır. Bahçılara vergi muafiyeti 40 000 liradan 75 000 liraya çıkarılmıştır. Köye götürülen hizmetlerin tümünden katılma payı kaldırılmıştır.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, Programla ne ilgisi var bu konuşmanın?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Patron beğensin siz değil de...

Küçük çiftçilerin TC Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borçlarının 10 yılda, 10 eşit taksitte, faizsiz ödenmesine ilişkin tasarı kanunlaştırılmıştır.

14 000 vekil imamın asıl kadrolarına geçirilmesini sağlayan Kanun yürürlüğe girmiştir.

İşçi-memur ayırımı yapılmıştır. İstiklal Savaşı gazilerinin şeref aylıkları 500 liradan 750 liraya çıkarılmıştır.

1970 öncesi emeklilerinin intibakı yapılmıştır. Emekli durumunda 15 maaşla emekli olanlar, bugün 30 maaşla emekli olmaktadır.

Daha sonra Mecliste olanları okuyorum. Sosyal muhtevalı pek çok kanun tasarısı var.

Genel Sağlık Sigortası Mecliste. Tarım sigortası Mecliste. Esnafın defter tutma mükellefiyetinden kurtulması konusu Mecliste. Tarım ve orman işçilerinin sigorta kapsamına alınması Mecliste. Asgari geçim indirimi Mecliste. Ev hizmetlerinde çalışanları sigorta kapsamına alan tasarı Meclisin gündeminde. Afetler karşısında köylüye yapılmış yardımları borç olmaktan çıkararak; yardım haline getiren tasarı Meclislerin önünde. İYAK, MEYAK kanun tasarıları da Meclisin gündemindedir.

Ülkemizin bütün haklarına sahip çıktık; ittifaklarımıza sadık kaldık ve dostluklarımızı geliştirdik.

42 İslam devletinin katıldığı İslam Ülkeleri Konferansı 1976 Mayıs'ında ilk defa olarak İstanbul'da toplanmıştır. Dost ve kardeş İslam memleketleriyle olan münasebetlerimizi daha ileri götürmek için yakın ilgimizi canlı tuttuk.

Arkadaşlar, bir şey hatırıma geldi; Sayın Cevdet Sunay, vaktiyle bir seyahatında Suudi Arabistan'a gitmekten, Mekke-i Muazzamayı gezmekten korkmuştu, korkmuş, bugüne geldik. Bugün de siz İslam devletlerine petrol almaya hemen gidiyorsunuz, Sayın Bakan yakında gidecek. (CHP sıralarından «Anlaşılmadı» sesleri)

Vaktiyle bu memlekette İslam ülkeleriyle olan münasebetlerimizde bir milletin, İslam bir memleketin Reisicumhuru seyahatte Mekke-i Muazzamada gezmeden, üzerine ne derler ona, onu giymekten çekinmişti.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Mekke-i Mükerreme demek istiyorsun.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — İşte oradan buraya geldik, size devrediyoruz, iyi götürün inşallah.

Kıbrıs mevzuunda...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, bu konuşmanın Programla ne ilgisi var?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Yazılmış verilmiş o da okuyor.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Çeşni olsun diye.

Arkadaşlar,

Dış politika, Kıbrıs ve savunma üzerinde de...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Oda mı çantadaydı?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Tahammül edin arkadaşlar, iktidar olmak kolay değil, tahammül edin. Sayın Ecevit'in «Haksız tenkitlere dahi maruz kalsanız dirsek temasını kesmeyeceksiniz, en büyük müsamahayı göstereceksiniz» diye emri var, onu hatırlatırım iyi dinleyin.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Dinliyoruz da önemli değil.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Anlam taşıyor-sa tahammül edebilir.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Genel Başkanımızın talimatı var.

Sayın Ecevit Hükümeti Programının dış politika ile ilgili kısmı da, Hükümetin kuruluş tarzını aksettirmektedir. İçinde her şey var, hiç bir şey yok, gerçekçilikten uzak, hayal gücü üzerinde kurulu, günümüze ve çevremize uygun düşmeyen bir politika.

Başkasından farklı olmak düşüncesi, mazur görüşler, kompleksi tutarlı ve geçerli olmayan bazı görüşlerin Programda yer almasına yol açmıştır. Program metninin 41 nci sayfasında deniliyor ki...

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — İnan yine mi verdi onu eline?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Hiç merak etmeyin.

Deniliyor ki : «Cumhuriyet Hükümeti Türkiye'nin önemini, etkinliğini ve ulusal yararını uluslararası gerginliğe değil, uluslararası ilişkilerde yumuşamaya ve dünya barışının güçlenmesine bağlayan bir dış politika izleyecektir» ifadeleri.

Şimdi sormak lazım, milletlerarası ilişkileri gerginlik esasına dayalı bir devlet var mıdır? Milletlerarası gerginliği dış ilişkilerinde esas olarak alan bir devlet düşünülebilir mi? O zaman nedir söylenmek istenen?.. Hiç. Yine aynı hayal gücü ile programda yer almış diğer bir cümle :

«Bölge ülkeleri ile ilişkilerini karşılıklı güvene ve ortak yarara dayandırarak ulusal güvenliği en başta böyle bir barışçı dış politika ile güçlendirmeye çalışacaktır» Programdaki şey. Böyle bir görüş Türkiye'nin bugünkü dış şartları ve çevresi ile bağdaşabilir mi? Bunu Türkiye'nin savunma meselelerine gerçekçi bir yaklaşım olarak görmek mümkün müdür? Yunanistan ile savunmamızı karşılıklı güven ve ortak yarara dayandıracak mıyız? Denmek istenen bu mudur? Böyle kardeşane bir davranışla Sayın Başbakan Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı başlattığı silahlanma yarışını durduracağını mı düşünüyor? Devlet adamı her şeyden evvel gerçekçi olmak mecburiyetindedir.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Bir ke-re okuyarak gelseydiniz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Tenkit ediyorsunuz, iyi okuyun.

Belirli konularda vuzuhtan itina ile kaçınılmıştır. NATO'dan ve Kuzey Atlantik İttifakından açık bir şekilde söz edilmemekte, ortak savunma sistemi ismi altında geçiştirilmek istenmektedir. Bunlar aynı şeydir Sayın Başbakan. Bu konuda kullanılan ifadelerle en solundan en sağına kadar herkes bir dereceye kadar idare edilmek, tatmin edilmek istenmiştir. Bu, gayri samimi bir davranıştır. Açık olmasında ısrar ettiğiniz dış politikanızın bu kısmı açık değildir.

Şimdi açıkça size soruyorum?..

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Okumadan gelmiş buraya.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — NATO karşısındaki tutumunuz nedir, ne olacaktır? Önümüzdeki Mayıs ayında Washington'da yapılacak NATO zirvesine gidecek, tıpkı 25 Haziran 1974'te olduğu gibi yeni bir beyanname imzalayacak mısınız?..

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Elindeki metni okumadan gelmiş buraya.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Doğru, bunu bir gece okudum, doğru.

Sonra da gelip muhalefete düştüğünüzde tersini savunacak mısınız?.. Sayın Erzincan Senatörü Ünsal, buna ne diyecek?.. Biz Washington'a gitmenize karşı değiliz, Brüksel'e gitmenize de karşı çıkmadık, ama bunu açıklık ve samimiyetle söyledik.

AET ile ilişkiler konusunda da açıklıktan itina ile kaçınılmıştır. Sualimiz şudur : Sayın Başbakan, 12 Eylül 1963 tarihli Ankara Antlaşmasına karşı mısınız?.. Yoksa, bu Antlaşmaya bağlı mısınız?.. Millet bunu açıkça duymak, bilmek ister. Hem herkes, hem yanlış olamazsınız. Durumunuzu lütfen tespit edin ve bir kere tespit ettikten sonra da sebat edin.

Zira, bugün Türkiye; AET karşısındaki gerçek tutumunuzu parti olarak ve lider olarak bilmemektedir. Bunu bilmek hakkıdır, hepimizin hakkıdır. İşinize gelince muvafık, gelmeyince muhalif olmak geçerli bir politika değildir.

Uzun süredir CHP sözcüleri bir ulusal güvenlik kavramı oluşturmaktan söz ederler. Bununla ne demek isteniyor?.. Türkiye'nin şimdiki savunma kavram ve sistemi ulusal değil midir?.. Türk Genelkurmayı tarafından hazırlanmamış mıdır?.. Nedir bu formül, altında ifade edilmek istenen şey?.. Bizim bildiğimiz Türkiye'nin tek milli savunma plan ve politikası vardır. Türk subayları, Türk Ordusu, tarafından Türk Hükümetiyle birlikte hazırlanmış, oluşturulmuştur. Sayın Başbakan lütfetsinler, «Ulusal güvenlik kavramı oluşturmaktan» neyi kastettiklerini açıklasınlar. Zira, bu iddia beraberinde bir ithamı da taşımaktadır. İtham ağırdır, şimdiki güvenlik kavram ve stratejisinin milli olmadığı ima ve iddia edilmektedir. Buyursunlar, iddialarını ispat etsinler.

Dış politikanın fantazilere, komplekslere tahammülü yoktur. Ciddiyet ve gerçekçilik ister. Türkiye'nin yeni maceralara tahammülü yoktur. CHP'nin içinde giriştiği maceraları dışarıya da taşırmamasını temenni ederiz.

Kıbrıs konusunda Sayın Başbakanın henüz güven-oyu almadan yaptığı bazı bağlayıcı beyanlarını endişe ile takip ettik. Bu milli dava keyfi davranışları kaldırmaz.

Sayın senatörler;

Hakikaten Programın içinden bir şey çıkarmaya imkân yok, fakat Sayın Ecevit'in hamdolsun eseri var, kitapları var, beyanları var, uzun zamandır Cumhuriyet Halk Partisinde söz sahibi olduğu için kendisi hakkında söz söylemek çok kolay oluyor. 3 - 4 tane kitap alıverdiniz mi bir mevzu çıkıyor ortaya; kusura bakmayın Sayın Ecevit, yaani bunlardan mahrum bir insan olsaydınız bana konuşma imkânı vermezsiniz. Onun için size teşekkür ederim.

Ayrıca Kıbrıs'ta; Kıbrıs Türk Federe Devleti ihracat yapar hale gelmiştir bizim devrimizde. İkiyüzlü aşkın sanayi tesisi işler hale getirildi. Arazi ekildi, narenciye bahçeleri kurumaktan kurtarıldı, telekomünikasyon sistemi ve Ercan Hava Alanı ikmal edildi. Daha önce masa başına oturmayan Rumlar, toplantılara katılmaya mecbur oldular. Kıbrıs konusunda milletimizin kabul edemeyeceği bir çözümü kimse beklememelidir. Bundan üç sene evvel Ege Denizini kendi gölleri sayan altının da üstünün de kendilerine ait olduğunu iddia eden, bizimle konuşacak herhangi bir şeyleri olmadığını ifade eden Yunanlılar, bu iddialarından vazgeçmiş ve müzakereye oturmuşlardır.

1975 ve 1976 yıllarında denizlere sismik araştırma yapacak bir gemi 60 milyon lira sarfıyla donatılmıştır. Kiralık gemi yerine kendi gemimizle denizlerde araştırma yapmaya girişilmiştir. Her şeyi bizim olan Hora Gemisi, Ege Denizinde 100 güne yaklaşan bir sismik araştırma yapmıştır. Bu araştırmalarına devam edecektir. Biz gemi donatıp, haklarımızı kendi Ayyıldızlı bayrağımızı taşıyan, kaptanı Türk, teknisyeni Türk, tayfası Türk olan Hora'yı meydana getirirken Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Ecevit perişan bir teknenin donatımını beklediği yolundaki mazeretlerle Ege'de ulusal haklarımız ihmal ediliyor diye asılsız suçlamalarda bulunuyordu. Onun perişan dediği teknenin pırlı, pırlı bir Hora meydana getirmek gayet tabii AP'nin eseri idi. Onu da size devrettik, bu enkazda.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Senin Grubun neden alkışlamıyor seni?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar,

Ege'ye çıkacağı zaman Yunanlıların Hora'ya çiçek göndereceğini iddia eden Sayın Ecevit idi. Öfkesi ve hırsı aklının önünü tıkayan Sayın Ecevit, Amerika Birleşik Devletleri ambargosu dolayısıyla kapatılan tesislerle ilgili olarak Amerikan Kongresindeki Rum asıllı üyelerin bile söylemeyeceği şeyi söyledi. «Blöf yapıyorlar» demiştiniz. Halbuki, blöf dahi olsa «Bu tesisleri kapatacağımız ambargoyu kaldırmadığımız takdirde» dediğimiz zaman, bu blöf dahi olsa, bizim blöfümüzü Anamuhalefet Partisi Liderinin, bilse dahi söylememesi lazım gelirdi. Onun için şikâyetçiyiz Sayın Ecevit.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Kapandı mı o tesisler?.. Hâlâ blöf.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Yunan adalarına Ege adaları dedik karşı çıktınız, Fantom alalım dedik, Fantomlara karşı çıktınız Sayın Ecevit, silahlanalım dedik, silahlanmaya karşı çıktınız. (Kısa kesiyorum müdafaa hakkımızı aldık biraz) Ortak Pazar dedik, karşı çıktınız.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — O felsefesi idi.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Siz de çıktınız, siz de çıktınız.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Her şey bu kadar iyi idi de sen neden muhaleftin Grupta Sayın Deliveli?..

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Biz müdahale edince bizi de ikaz etmeyin Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Buralardan şunu söylemek istiyorum: Sayın Ecevit'in programından hiç korkum yok rahat uyuyorum. (CHP sıralarından gültüşmeler)

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Bütün Millet rahat uyuyacak.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bana gülenler de rahat uyusun. Rahatça uyuyorum. Korkuyoruz bir sola kayma var mı diye. Bunu araştırılmıyorduz; Programın içine bakıyoruz solda hiçbir şey yok. Halk Partili arkadaşlarımdan da soruyorum, o da bakıyorum benden daha rahat, o yönde, yemesinde, içmesinde rahat. Endişem var. Endişem olunca gidip sağı solu karıştırdım.

Sayın senatörler,

Korkumuz, Programda olmaz da icraatımız o yöne gider diyerdir. Onu da söyleyelim de sonra inceceğiz müsaadenizle.

Bu Hükümet Programı, 1977'de kurulan Ecevit Azınlık Hükümeti Programı gibi muhtasar, kamufleli bir kabuk programdır. Nispeten kısa bir dönemde tamamlanıp, mümkün olan vaatler gerçekleştirildikten sonra Hükümet ne yapabilir, nerelere el atabilir, memleketi ve rejimi hangi istikametlere doğru yöneltebilir?.. Büyük şüphemiz buradadır.

Her hükümet başkanının adı ile anıldığı gibi, her hükümet programı da ona asıl kuvvet ve kudret veren partinin program ve felsefesine dayanır.

Ayrıca, Partiler Kanunu gereğince parti genel başkanlarının yazı, demeç ve sözleri bütün partilileri bağlayıcı nitelik taşır. Bu bakımdan rejimin istikbali ve yapılması öngörülen düzen değişikliğinin mahiyeti bakımından Sayın Başbakanın fikirleri ve kitaplarının büyük bir önemi vardır. Burada onlara değinerek sözlerime devam edeceğim.

Sayın Ecevit yazmış olduğu «Atatürk ve Devrimcilik» adlı kitabında Atatürk devrimlerini küçültürken, bunları klasik sol düşünce metodolojisi içinde tenkit ediyor; beğenmiyor ve devrimleri yüzeysel üstyapı devrimleri olarak niteliyor. (Kendi sözleridir.) «..Ve yukarıda değindiğim gibi, örneğin şapka devrimi, hiç kuşkusuz yararlı, gerekli bir devrimdi; ama köylüye ne getirmiştir?.. Ekonomik, sosyal bakımdan ne getirmiştir, hatta biçimsel olarak ne getirmiştir?..» diye soruyor. (CHP sıralarından «Doğru, doğru» sesleri.)

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Doğru, ne getirdi?.. Şimdi siz şapkacı mı oldunuz?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Yine devam ediyor. «Gerçek devrim altyapı devrimidir. Yani üretim ilişkilerini yeniden düzenleyen ve ekonomik gücü el değiştiren devrimdir. Şimdiye kadar Türkiye'de bu anlamda bir devrim, ekonomik gücü el değiştiren bir devrim bütün olarak ve köklü olarak yapılmış değildir.» diye ilave ediyor. Böyle bir devrim özlemi içinde olduklarını ve iktidara getirilirse bunu tahakkuk ettireceklerini beyan ediyor, uykumuzu kaçırıyor.

Kıymetli arkadaşlarımız;

Bugün Anayasamız kamu ve özel sektörün yan yana birbirini tamamlayarak çalışmalarını isteyen karma ekonomi düzenini öngören bir temel yasadır. Halen bir üretim aracı olarak kabul edilen ekilebilir toprağın % 98'i özel sektöre, % 2'sinin ise Devlet çiftlikleri olarak kamuya ait olduğu ve yine bir üretim aracı olarak bilinen sanayi sektörünün küçük sanatkârlar dahil, % 55'i kamu sektörü, % 45'inin özel sektöre ait olduğu hepimizce bilinmektedir.

Düzen değişikliğinde sanayi sektöründe evvela Kamu İktisadi Teşebbüslerinde, bilhaza sendikaların ve işsiz kitlelerinin baskısıyla sanayide sosyal mülkiyet esaslarına göre özel sektörü tasfiye ederek kendi ifadelerine ve parti ileri gelenlerinin makale ve demeçlerine göre Marksist bir yöntem olan Yugoslavya modeli bir özyönetim getirmek istedikleri hepimizin malumudur.

Arkadaşlar;

Özyönetimi gördük. Bizimle beraber gidenler var. Bize Yugoslavya'da senelik istihsalı on bin olan bir traktör fabrikasını gezdirdiler ve daha da tevsî ediyorlardı; gezdirdiler; gezdirdikten sonra müdürün odasına gittik; müdürün odasında bir tarafta müdür masası bir tarafta, özyönetim müdürünün masası. Oturduk, sonra bizi yemekhaneye götürdüler gezdirdiler, yemekhaneden de döndük karşılıklı nutuklar iradedildi; Sayın Kemal Güven, Meclis Başkanımız idi, onlar Türk - Yugoslav arkadaşlarımızın selamlarını Türkiye'ye götürmelerini rica ettiler. Sayın Kemal Güven de o selamı getirmeye söz verdi, karşılıklı konuşmada. Söz aldım, biz de orada muhalif, yani esasında iktidar bizdik, muhalif sizdiniz, ama Başkanlık bakımından Başkan oydu biz de yanında senatör idik; söz aldım, dedim ki, «Ben bir iki soracağım; özyönetimde bu ranttan, bir gelirden hisseniz var mı?» «Hayır» dediler. «Bu ranttan özyönetim idarecileri bir yere yatırım yapabilir mi?» «Hayır» dediler. «Grev var mı?» dedim «Hayır» dedi «Yok». «Öyleyse arkadaşlar» dedim, «Müsaade edin, demin bize bir restoran gezdirdiniz, 34 tane masa saydım içinden...» Oraya giden arkadaşlarımız var, «34 masanın üzerinde 7 bin işçinin çalıştığı yerdeki işçi yemekhanesi dediniz, 34 masanız var, üzerindeki örtüsü, çatalı bıçağı kapitalist dediğiniz bizim evde yoktur. Bu bir.

İkincisi, «Şurada sorduğum şeyler olmadığına göre sizin selamınızı ben götürmem, Sayın Kemal Güven götürsün» dedim.

Arkadaşlar;

Özyönetime, kooperatifçiliğe falan geleceğiz; bütün bunlar Marksist yola giden yollardır. (CHP sıralarından «Ooo» sesleri)

Evet, evet, evet... Özyönetimde... Ben, Tito'ya «Komünistsin» dedim. «Ben komünist değilim» dedi. Zaten hiçbir komünist «Ben komünist değilim» diyor. Yani bir tane bilsen göreceğim rengini şeklini; hiç kimse «Komünist değilim» diyor.

Binaenaleyh, bizim memleketimize, bünyemize uymaz.

Yine Yugoslavya'da 22 tane Amerikan şirketi var, yine Yugoslavya'da mısır tohumunu ıslah enstitüsü var; yani mısırdan biz % bilmem 10 alıyorsak, onlar % 20 alıyor, bir misli artırmışlar, enstitüleri var. Mısır Tohumunu İslas Enstitüsünün yanından çıktık, baktık bir Amerikan şirketi, sorduk yanımızdakine, «Nedir?» dedik, «Amerikan şirketi» dedi, «Yahu sizde tohum ıslah edilmiş, traktör var, toprak var; niye bu şirketi kurdunuz?» Dedi ki, adam, «Bunlar, mısır püsküllerinden ve gerisinden hayvanlara yem yapıyorlar, biz onu yapamadık» dedi. Adamlar Yugoslav, sosyalist olduğu halde yabancı sermayeden de korkmuyorlar. Ama ehline terketmişler.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ama yerinde kullanıyorlar.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Biz de kullanırız.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Sayın Nihat Kürşat, Bulgarlarla ticaret şirketi kurdu, haberin yok mu?..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar;

Para daima iki yüzlü olduğu gibi, mülkiyet de iki yüzlüdür. Bir tarafta özel mülkiyet ve diğer yüzünde kolektif mülkiyet vardır. Halen cari olan özel mülkiyeti, bir altyapı devrimi yapacağım diye tahdit veya ilganın sonu kolektif mülkiyete gider.

Bu kitabı bütün arkadaşlarımın okumasını rica ediyorum. Biraz kısa kısa gideyim, sabrınızı suistimal etmeyeyim.

«Sosyal demokrasi aşamasına geçebilmek için siyasal demokrasi'nin sağladığı bütün olanaklar Türk devrimcilerine açıktır.» Kitabın 100 nci sayfası. «Türkiye'de bugün halk toplulukları geniş bir düşünce ve anlatım özgürlüğü içinde radyo ile basınla, yayınlarla, toplantılarla, sohbetlerle aydınlatma ve inandırma yolları açıktır halkın. Yine, bugünün Türkiye'sinde altyapı devrimlerini engelleyen değil, emreden bir Anayasa yürürlükte.» Sayın Ecevit söylüyor bunu. «Az gelişmiş veya sömürülen ülkelerden birçoğunda ne özgürlükler, ne de böyle bir Anayasa var. Üstelik, bugünün Türkiye'sinde siyasal iktidar dışındaki bütün yönetici kadrolar, yani memurlar, özerk kuruluşlar, üniversiteler, yargı organları geniş ölçüde devrimci, ilerici unsurların elindedir» diyor Sayın Ecevit. «Guavera'ların, Castro'ların eyleme giriştiği ülkelerde, bizim devrimcilerimizin eli altındaki bu olanaklardan hiçbiri yoktu. Onun için onlar dağa çıktılar, onun için onlar gerillacı oldular» diyor. «Castro'

nun önünde kilitli kapılar vardı, Guavera'nın önünde kilitli kapılar vardı, Hoşimi'nin önünde kilitli kapılar vardı, Mao Çe Tung'un önünde kilitli kapılar vardı. Anahtarı devrimcilerin elinde olmayan o kapıları açabilmek için yüklenmek gerekirdi, kapıları kırmak gerekirdi. Biz de ise kapılar kilitli değildir. Tokmağı çevirince açılabilir» diyor Sayın Ecevit. İnşallah o arkadaşlarım kilit olmasın.

«Kıymetli arkadaşlarım;

Kapıyı kırmak veya açmak, dokunmak, o muayyen hedefe gitmektir.» Yine burasında biraz atlıyorum.

Sayın Ecevit, yukarıda okuduğum kendi ifadelerinde ihtilal ve şiddeti reddediyor, teşekkürler. Bunu, kendinden saydığı tarafsız, özerk ve kamu kuruluşlarıyla beraber Anayasa çerçevesi içinde tahakkuk ettireceğine inanıyor. Amacı ne?.. Castro'nun, Hoşimi'nin veya Mao Çe Tung'un amacı ne ise onunki de odur, kitapta yazılı.

Sayın senatörler;

Sayın Ecevit, 1966 senesinde «Ortanın Solu» diye bir kitap yazar. Bu kitabın 91 nci sayfasında şöyle bir ifade yer almakta : «Ortanın solunu aşırı soldan, komünizmden ayıran başlıca unsur demokratik oluşudur» diyor. Fark yok; birisinde seçim var, birisinde yok. Biz burada seçim gider diye korkuyoruz.

Evet, ortanın solunu aşırı soldan, komünizmden ayıran başlıca unsur demokratik oluşudur... Milliyetçiliği ve Atatürkçülüğü kimseye bırakmayan aşırı antikomünist, Hükümetin Başbakan Yardımcısı Sayın Prof. Feyzioğlu'nun kulakları çınlasın, Sayın Faruk Sükan'ın kulakları çınlasın. Bir zamanlar, «Ecevit'e sosyalist diyenlerin ağzını yırtarım» diyordu. Sayın üstada söylüyorum; daha ileri gitmiş Sayın Ecevit, acaba şimdi ne söylerler?..

Kıymetli arkadaşlarım;

Ortanın soluyla, komünizm, aşırı sol arasında yegane fark demokratik olduğuna göre, insanın ister istemez aklına birçok sualler geliyor. Örneğin :

1. Komünizmde bütün üretim, tüketim ve değişim araçları; toprak, fabrika, atelye, banka, ulaştırma vasıtaları, otel, dükkân vesair, şahısların değil, tüm toplumun olacaktır.

Ortanın solunda bir toplumda da aynı mı olacaktır?

2. Komünist toplumda, ne düşün, ne sömüren, ne sömürülen; hakça düzen olacağı söylenmektedir. Ortanın solunda bir düzende de aynı mı olacaktır?

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Demokratik sol; geçtik. Geride kaldı.

AP GRÜPÜ ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Yahu, işimize gelirse gireriz.

3. Komünist toplumun sınıfsız, milletsiz bir toplum olacağı düşünülmektedir. Ortanın solu da aynı düşünceyi paylaşmakta mıdır?

Komünist bir toplumda kabiliyetli, kabiliyetsiz, çalışkan, cahil, tembel, akıllı, akılsız, zeki, gabi insanlar arasında bir fark gözetilmeyecek, herkes eşit olacak deniyor. Ortanın solunda toplumun fertlerini riya zi eşitlikte mi mütalaa ediyorsunuz?

«Komünist bir idarede, Devlet gittikçe kudretini kaybederek yok olacak, dolayısıyla bugün idarenin esasını teşkil eden bürokratlar, silahlı kuvvetler, polis ve jandarma ve yargı organları ortadan kalkacak» denilmektedir. Ortanın solu da Devleti ortadan kaldıracak mıdır?

Suallerimden bu kadarı kafi. Buralardan endişe ediyoruz. İnşallah bizim bu Hükümetin kurulmasına dayanak olan, giden arkadaşlar bizi kurtarırlar.

Arkadaşlar;

Burada bir şeyi de Sayın Başbakanın ağzından duyduk. Diyor ki; «Özyönetimi Türkiye'de deneyeceğiz.» Böyle diyor. «Evvvela kamu sektöründe» diyor. Sonra da, «Tabii biz kanunlarla özel sektörü zorlamayız; ama onun ilerisi var; eğer kamu sektöründe özyönetimi uygulama iyi olursa...» Ki, Marksizme giden yoldur ve Tito bugün hepsinden aşırı olduğunu kabul ediyor. «O zaman kendiliğinden özel sektördeki sendikalar zorlayacak.» diyor. Yani gelecek, «Kapıdan giremez» diyecek. Ya özyönetimi kabul edeceksin veya grev yaptım diyecek... Gel bu işin içinden çık. Bunlardan endişe ediyoruz. Sayın Başbakan Ecevit'i bu fikirleri bizi haklı olarak bazı tedirginliklere itiyor ve hatta kendisinin Belgrad'ta da bir beyanatı var, o beyanatında aynen bunları ifade ediyor.

Ayrıca, «Özyönetim, sosyalizme giden yeni bir yoldur. Marksizmin özü özyönetimdir. İlk uygulamaları Sovyet deneyidir.» diyen Sayın Alev Coşkun'un da bir yazısı var, Tito'nun buna dair birtakım beyanatları var. Bunlar bizi endişeye sevkedenlerdir.

Geliyoruz artık; bitti, sona geldik.

Sayın arkadaşlar;

Endişe ettiğimiz tarafları, tekrar Sayın Başbakan Ecevit'in şahsı ile başlayıp şahsı ile bitiriyoruz; kusura bakmayınlar. Kendilerinin bir sözü var : Bir defa iktidar olunca tahammül edecek, tahammüllü olacak. Başka çaresi yok.

YUSUF ÇETİN (Adıyaman) — Ama sana da tahammül edilmez ki...

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Grupun da tahammül edemedi. 20 kişi kaldı bak.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Biz size, muhalefetinize 30 sene tahammül ettik.

Şimdi, Sayın Ecevit bir yerde Türkiye'nin savunma masraflarını yapmamasını istiyor. İtiraz ediyor, diyor ki; «Fantomlar lüzumsuzdur.» Maazallah bu sözü tutsaydık, şimdi Kıbrıs'ta sözünüz geçmezdi Sayın Başbakan Ecevit.

«NATO'ya karşıym.» diyor. «Yunanistan NATO'dan çekiliyor, biz yerini dolduruyoruz.» diyor. «Ortak Pazara karşıyız.» diyor. «Köprüye karşıym.» diyor. Bugün üzerinden geçiyorsunuz. Bu son anlaşma da o köprüünün üzerinden geçmek suretiyle olmuştur. Köprüden geçerken, «Köprüye karşıyız» dediğiniz zaman asıl enteresan olan nokta şudur : «Ne için köprüye karşıyız diye sorarsanız?» şeklinde kendi kendine soruyor yahut ben suali sorulmuş farz ediyorum; «Bu köprüye karşıyız. Dış kumpanyaların iç işbirlikçilerine para kazandırdığı için.» diyor.

Sayın Başbakan bundan sonra birçok yatırımlar yapacaksınız; bütün bu yatırımlarda bir dış kumpanya olacak dış finansmana ihtiyaç olan yerlerde ve bütün dış finansmana ihtiyaç olan yerlerde, o «Kumpanya» dediğiniz kimselerin bugün de içeride bir müessili bulunacak. Bunların para kazanması için memleketi köprüden etmeye veya bundan sonra yapacağınız yatırımlarda acaba bunun kumpanyaları bugün, yarın çıktığımız zaman yatırımlar için dış finansmanı ancak onlar vasıtasıyla temin edebiliyorsunuz.

Bu nokta enteresan. Siz nasıl yapacaksınız? Bunun merak ediyorum.

Sayın Başbakan, petrol fiyatlarına geliyorum. Ucuz petrol satarken, Devletin farkını ödediği devirde, şahsen zatıalinizin «Ey millet, sizden alınan vergilerle özel araba sahipleri araba kullanıyor.» diyesiniz. Bunlar bizi endişeye sevk ediyor.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Doğru, doğru..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bunlar bizi endişeye sevk ediyor. % 1,5 orandır ve özel arabamız hepimizin var.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Endişeye ne gerek var? Dosdoğru.

Başkan — Sayın Sarlıcalı, müdahale etmeyiniz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Özel araba hepinizin var. Allah daha ziyade artırsın. Büyük Kongrenizde Mercedes'ten geçilmiyordu. Gazeteler yazdıktan sonra sakladınız.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ödeyeceksin masrafını. Bozuk düzen veriyor Mercedes'i.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, Sayın Sarıhcalı.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Binaenaleyh, buralar bizi haklı olarak endişeye sevk ediyor.

Ambargo için daha evvel söyledim. Biz, «Ambargoyu kaldırın» diyoruz; «Tesisleri ortadan kaldırırız» diyoruz. Sayın Başbakan Ecevit, «Blöftür» diyor.

Farzımuhal ki, Türk Devletinin o günkü Başbakanı, Hükümeti yalan söylüyor; yalan dahi söylesen, bir muhalefet liderinin «Yalandır, blöftür» demeye hakkı yoktur.

NACİ CİDAL (Hakkâri) — Sen de her zaman yalan söylersin.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Evet, her şey doğru söylenmez. Bazı şeyler var ki, saklamaya mecbursun. (CHP sıralarından gülüşmeler)

Evet, biz de bugün söyleyebiliriz.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — İşte sizin Devlet anlayışınız.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Milli menfaatların gerektirdiği yerde sükût lazımdır, sükût.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, müdahale etmeyiniz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Hora'ya «Balıkçı teknesi» diyeceksiniz, «Çiçek atacak» diyeceksiniz. İşte bir Türk teknesi gidiyor; farzımuhal balıkçı teknesi göndersek, «Balıkçı teknesi» yerine «Sismik araştırma yapacak çapta, kabiliyete» desek, muhalefet lideri olarak sizin söylememeniz gerekir. Ben söylemem, ben, Bugün siz bu Devletin, tahrip ettiğiniz Devletin Başbakanısınız, Sayın Ecevit; ben söylemem bugün. Milli menfaatlere uygun bulmadığım için, zarar olduğu için söylemem.

Onun için şüpheyle, endişeyle bakıyoruz.

Bir yerde geliyorsunuz, «Türk Maliyesi iflas etti» diyorsunuz.

Arkadaşlar, bir tek sözün, bir beyanın İsviçre gazetelerinde, Avrupa gazetelerinde çıkmış olması halinde memleketin zararını tahmin edemezsiniz. Bunu ancak ekonomistler bilir.

Maliye Bakanı çıkıyor, «Maliye iflas etmiştir» diyor.

Türk Devleti hiçbir zaman iflas etmez. Hatta o Devleti siz dahi iflas ettiremezsiniz. Bilmiyorsunuz çünkü, Bilmediğiniz bir şey de siz dahi iflas ettiremezsiniz; ama memleket zarar görüyor.

En son bir şeye takılarak; Sayın Ecevit çok rica ediyorum, inşallah bizi bundan sonra; (Bak konuşma imkânımız yok; ama hiç olmazsa kâğıdın üzerinden okuma imkânımız var. Sizin kadar güzel ve rahat konuşamıyoruz) hiç olmazsa beni, toplumun on yıl gerisinde saydığın şu Parlamentoda öne çıkar ve bir daha da bizi böyle bir şeyin içine lütfen sokmayınız.

Arkadaşlar, artık sizin ne vaat ettiğinizi, ne getireceğinizi, onları söylemiyorum. Son olarak rica etmişim kendi Grup İdare Heyetime, bana konuşma imkânı verdiler.

Arkadaşlar, Sayın Yurdakuler, eğer Hükümet Programını tenkit etse, hafta MC'ye ufak - tefek vursa, ben onun muhatabı olmazdım, Sayın Feyzioğlu'nu gösterirdim; oraya götsün diye.

Şimdi, konuşmalarına fazla temas etmek istemiyorum. «Milliyetçi Cephe ülkemizi ikiye ayırdı» diyor.

Fikir, olabilir.

«Yeraftı, yerüstü servetleri» diyor, ona da dokunmuyorum.

«İktidarı körükleyen gruplar» diyor, ona da dokunmuyorum, cevabım arkadaşlar versinler.

Demokratik rejimden bahsediyor Sayın Yurdakuler; «Mutlu azınlık» diyor.

Sayın arkadaşlarım;

Bu memlekette eğer bir gün bir demokrasi tarihini tetkik eden bir adam, bizim memleketin tarihini eline geçirirse, bizim Milli Birliğin mevcudiyeti; ne kadar demokratik olursa olalım, yüzlerce hükümetimiz gensorularla düşürülürse düşürülsün, sizin mevcudiyetiniz, Milli Birlikçilerin mevcudiyeti, o adama bizim demokratik olduğumuzu yazdıramaz.

Onun için bu memlekette evvela demokrasiden bahsetmek istiyorsanız, kendi bünyenizde ıslah edin ve kendi bünyeniz... İstifa edin, ayrılın. 12 sene oldu. Demokratik rejim...

BAŞKAN — Sayın Deliveli, Anayasanın amir bir hükmü ile Cumhuriyet Senatosunun üyeleri olanlara istifa edip, etmemesi konusunda lütfen herhangi bir hitapta bulunma hakkınız olmasa gerek. Lütfen bunu tavzih edin ve konuşmanıza devam ediniz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ
(Devamla) — Peki, peki Sayın Başkanım.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Hiç bir senatörün oyu yok; hepsi de bir birine eşit.

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Sayın Başkan...

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Kahve-de konuşmuyorsun, kürsüde konuşuyorsun.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ
(Devamla) — O halde rica ediyorum, Anayasada bir değişiklik yapılmak lazım.

BAŞKAN — O ayrı, o konu ayrı.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ
(Devamla) — ... O Anayasa değişikliği şu :

Arkadaşlar, şimdi Sayın Başbakan Ecevit Programı orada okudu, bir saat bekledik, geldi burada okudu. Aynı Sayın Başbakan, şimdi burada bizim tenkitlerimizi dinledi, öbür tarafa gidecek, yine orada tenkitleri dinleyecek. Vaktiyle rica ettik; binaenaleyh şunu birleştirelim, birleştirelim ki, kurtulalım; yani 20 nci Asırda şu eziyetten kurtulalım.

BAŞKAN — Sayın Delivelî...

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ
(Devamla) — Binaenaleyh...

BAŞKAN — Sayın Delivelî, Hükümet Programı ile ilgisi olmuyor bunların sanırım, öyle sanıyorum.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ
(Devamla) — Efendim bir teklif..

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Önerisi var, önerisi.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ
(Devamla) — Önerim var; önerim var, önerim.

Onun için diyorum ki, bu Parlamentoda senatörlüğün, senatörlerin kıymeti yoktur. Senatörlüğün yeri yoktur, Anayasa bulunduğu müddetçe, kaldır. Zaten, kıymetli olmadığım da sen 80 kişiden bir kişiyi vekillik vermek suretiyle de kanıtladın.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Var mısın, yarın açalım? Teklif getir imzalayalım.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Teklif getir.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ
(Devamla) — Biz de istiyoruz, biz de imzaya hazırız. Hem Milli Birlikten, hem AP'den, hem bu 79'dan kurtulursun.

Saygılarımı sunarım. Bu da bir önerim, beraber bunu çıkartalım.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Teklifi getiriniz, imzalayalım.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ
(Devamla) — Beraber, hemen.

Sözlerimi burada bitirmiş oluyorum; saygı ve hürmetlerimi sunar, beni dinlediğiniz için çok çok teşekkür ederim, (CHP sıralarından gültüşmeler «Bravo» sesleri ve alkışlar ve AP sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Güneş, buyurunuz.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Sayın Delivelî'nin AP Grubu Sözcüsü olarak huzurunuzda çok yeni şeyler getirdiğini sanmıyorum. Çoğunu daha önce birkaç kez duyduğumuz, ciddiye de almadığımız bazı iddiaları burada geldi, yeniden ısıttı. Esasen konuşmamın bir kısmını kendi hazırladığı metinden; bir kısmını Demirel'in daha önceki, Hükümetin kuruluşundan çok önce söylenmiş konuşmalarından, bir kısmını da (Doğru saptadığımı zannediyorum.) Sayın İnan'ın hazırladığı kâğıttan okuyarak tamamladı. Çünkü, geçen bütçe döneminde buradan Milli Savunma ve Dış İşleri Bütçeleri konuşulurken Sayın İnan o sözleri bir kere daha aynen tekrar etmiş idi. Zabıtlar çıkacak, ikisini lütfen karşılaştırınız. İkisini....

MUSTAFA DELİVELİ (Hatay) — Yo, hiç merak etme, inkâr etmeyiz.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Şimdi, Bizim Gruptan «Neden bir kişiye Bakanlık verildi?» diye bizim avukatlığımızı yapan Delivelî'ye ben acıdım. Bu konuşmada neden senin önüne öyle doldurup, doldurup yazılı kâğıtlar verdiler? Kendin yazar okurdun. Hatta, hatta benim grup arkadaşlarım bir esprî yaptı, dediler ki, «Bak, şimdi senin konuşmanı gönderiyoruz, alıp onu da okuyacak. Bakalım sen ne diyeceksin?» dediler. Bereket ki, ondan vazgeçtiler de bana konuşma imkânı kaldı.

Şimdi değerli arkadaşlarım;

Türk siyaset tarihine «226'yı bulun, Hükümeti alın» tekerlemesini getirenleri henüz unutmadık.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ne güzel buldunuz!

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Şimdi, «226'yı bulun, Hükümeti alın.» diyenlerin, bugün bu kurallarına neden bu kadar karşı çıktıklarını, neden bu derece hırçınlık gösterdiklerini anlamamak da zor değil. Çünkü, daha yakında Meclis kürsüsüne çıktılar ve dediler ki; «Ne

olacak camım, insan sabahleyin başka söylüyor, öğleden sonra başka söylüyor. Uyum içinde olunabilir. Dün dündü, bugün bugündü.» Onun için doğrudur. Bugün söylediklerinizi de yarın inkâr edeceksiniz. Bugün söylediklerinize de yarın ters düşeceksiniz. Çünkü, gelişmelerin gerisindedesiniz.

Değerli arkadaşlarım;

Şimdi, «Bu Hükümetin kuruluşunda ahlaki kural yoktur, ahlaki kurala aykırıdır, ahlaki davranmamıştır.» dediler. Çok rica ederim; Türk Parlamentosuna parayla transfer alışkanlığını sokan kişinin ismi'ni merak ediyor musunuz?..

Birinci MC'nin kuruluşunda bir Konya milletvekiline verilen 3,5 milyon liralık çekin, garanti çekinin ağındaki imzanın kime ait olduğunu merak ediyor musunuz?..

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Söyle. (CHP sıralarından, «Delivelî'nin sesleri ve gelişmeler.)

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Bir Cumhuriyet Halk Partisi milletvekiline hemşehriilik yaklaşımıyla para verip, kendi safına çekenin kim olduğunu açıklamamı ister misiniz?..

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Siz de mi verirsiniz şimdi?..

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Açıkla.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Gerede'ye bond çantası içinde para gönderip, tarlada parlamentere para verdirenin kim olduğunu da açıklayayım mı?..

MUSTAFA DELİVELİ (Hatay) — Benim soyadım Delivelî, kendim akıllı adamım.

AHMET DEMİR YÜCE (Zonguldak) — Açıkla.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Sayın Delivelî'ye soracaksınız, ikimiz de biliyoruz.

Şimdi, bütün bunları yapanların, buraya çıkıp siyasal ahlaktan bahsetmeye hakları yoktur. (CHP sıralarından, «Bravo» sesleri, alkışlar.)

Kaldı ki, bugün karşısında bulunduğumuz olayla, sizin para verdiğiniz olaylar arasında da nitelik farkı vardır, nicelik farkı vardır.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Şeref farkı vardır.

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Benzerlik var değil mi?..

NACİ CİDAL (Hakkâri) — Din'e de farkı anla.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Bugün yıkılmak istenen Türk Devletini kurtarmak isteyen insanların görev alması, sorumluluk duygusu içinde görev alması vardır; ama sizin reddedilen bütçenizi yeniden geçirmek için parayla satın aldığımız bir durum vardır, ikisi farklıdır.

Değerli arkadaşlarım;

Demokrasie inanmak, onun bütün kurumlarına inanmakla olur.

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Sizin gibi.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Demokrasi, siyasal partiler olmazken olmaz. İki kez siyasal parti çökerterek iktidar oluruz. Siyasal parti çökerterek iktidar olanların, demokrasi havarisini gibi ondan bahsetmeye uzun boylu hakları olmamak gerekir.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Hiç hakları yoktur.

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Mazeret değildir.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Delivelî tanınmış bir avukattır. Bu sayede iyi de servet yapmıştır, Allah artırsın. Bizim ona bir diyeceğimiz yok. Yalnız, «Senato Grupumuza bir bakanlık verildi, iki bakanlık verildi» diye bizim Grupumuzun avukatlığı ona hiç düşmez. Biz, verilen bakanlık sayısı ile ilgili değiliz. Biz, bu ülkenin kurtuluşu sorunu ile ilgiliz. Bu ülkenin Cephenin efinden, demokrasinin Cephenin yıkılmadan kurtarılmasına çalışıyoruz. (CHP sıralarından, «Bravo» sesleri, alkışlar.)

Bunun için sizin anlayamayacağımız, çıkarıcı yaklaşımın kavrayamayacağı bütün özverilerde bulunmaya hazırız.

Değerli arkadaşlarım;

Bir yerinde Delivelî diyor ki; (tabii kendi hazırladığı metinde) «Silahlı eyleme dönmüş bölücü faaliyetler hakkında fikriniz nedir?» diyor. Şimdi, bu sözler çok söylenir ve biz hep bunlara cevap veriyor, anlamıyoruz; ama anlatıncaya kadar söylemek bizim görevimizdir.

Sayın Genel Başkanımızın, 1 Ekim 1977 günü Küçük Kurultayda yaptığı konuşmadan bir pasaj okuyacağım. Bunun benzerini yüzlerce kere söylemişiz; ama bir tanesini şimdi söylemek istiyorum:

«Cumhuriyet Halk Partisi, şiddet eylemcileriyle her türlü ilişkiden ve yakınlık görüntüsünden kesinlikle kaçınmasını sürdürmelidir. Her türlü şiddet eylemine karşı, öteden beri ayırım gözetmeksizin aldığı

kesin tavrı sürdürmefidir. Şiddet eylemlerini karşılıklı tırmanmaya dönüştürerek, demokrasimizi tuzağa düşürmek isteyenlere karşı, Cumhuriyet Halk Partisi herkesi ve her kuruluşu sürekli uyarmalıdır.»

Hep buna dikkat ettik; herkesi, her kuruluşu ve iktidarı da uyardık; ama siz onu dayamadınız.

Sayın senatörler;

Demokrasimizi, tarihimizin en ağır bunalımından esenliğe çıkarma çalışmalarının önemli bir aşamasına ulaşmış bulunuyoruz. Devletimizin kişiliğine, rejimin özüne ve demokrasimize yönelmiş bulunan ağır saldırıdan bu kurumları korumak için, Cumhuriyet Senatosunun üzerine düşen görevi, sorumluluk duygusu içinde yerine getirmenin şimdi zamanıdır.

Demokratik yaşam tarzını benimsemiş ülkelerin yöneticileri, demokrasi kurallarını hiçe saymaya yeltenirlerse, o ülkede bunalım yeşermeye başlar.

İktidarlar, her demokratik rejim ülkelerine geçelik sağlamak için kaçınırlarsa, bunalım büyür, boy atar.

Yine iktidarlar, demokratik yaşama, demokrasi dışı öğeleri sokarak iktidar etmeye heves ederlerse, bunalımlar tehlike boyutuna ulaşır.

İçinden çıkış yolu aradığımız ulusal bunalımın ana kaynağı, kaba çizgileriyle işte bu demokrasi sapmasıdır sayın senatörler.

5.5 aylık İkinci Cephe Hükümetinin Programının daha ilk sayfasında, «Cumhuriyetçi bir demokratik rejime, Anayasal yönetim tarzına bağlı kalmacağı» ilkesini görmekteyiz. İşbaşında kaldıkları sürece o ilke, o sayfada kalmıştır; uygulama alanına bilerek yansıtılmamıştır.

Bu dönemde, İkinci Cephe döneminde, demokrasimize, demokrasi dışı olan zor sokulmuştur, zorbalık sokulmuştur, silah sokulmuştur, bomba sokulmuştur, kavga sokulmuştur, saldırı sokulmuştur ve bunun sonucu olarak 999'den fazla yaralı ve sakat insanın ıstırapı, 136'dan fazla gencin cesediyle kanlı bir bilanço gözlerimizin önüne çıkmıştır.

Siyasi cinayet haberleri, sayısız ana - babanın yüreğini kor gibi kavuran evlât acıları, hayatının baharında bir bir yere serilip toprağa verilen fidan gibi gençlerin acı öyküleri, sabotaj, bombalama, soygun haberleri, geçtiğimiz Hükümet döneminin affedilmez karakteri olmuştur.

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Onun için artıyor.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — İnsaf yahu, günahını idrak et, günahını idrak et.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla),— Hükümet yerine Cephe kurarsanız, bu, demokrasiye yabancı bir organ nakli olur.

Kamu görevini akıl almaz ölçüde politize ederseniz, demokrasi açısından tehlikeli bir sapma yapmış olursunuz..

Devlet kadrolarına, parti militanlarını yerleştirirseniz, demokraside yeri olmayan zorba egemenliğinin temelini atmış olursunuz. Yargının devamlı karşısına düşersiniz.

Tasarrufları devamlı iptal edilmekten kurtulmayan sakat bir yönetim mantığında direnir, yargı tarafından binlerce defa mahkûm edilen en mükerrir suçlu durumuna düşürürseniz Hükümet, «Hukuk Devleti» kavramını yıkmaya yönelmiş sayılırsınız.

Siyasal kayırma uygulamasını yasa tanımaz boyutlara ulaştırırsanız, çıkarılığa, yağmacılığa, spekülasyona ekonomiyi yıkmaya izni de vermiş sayılırsınız.

Demokrasi gereği olan iktidar içi uyum yerine, Devleti paylaşmak kaygısıyla Anayasa dışı bir hükümet modelini yeğlerseniz, Cumhuriyet Hükümeti görünüşünden çıkar, o kavramı da yıkarsınız.

Başka suçunuz, kusurunuz olmasa bile, bu tutumunuzun arkasından gelen, az evvel söylediğim, kanlı, ürkütücü tablodur. Bu çökmüş ekonomidir arkasından getirdiğiniz. Bu bozulmuş kamu yönetimidir. Bu çözülmüş, yarımına ve Devletine güvenini kaybetmiş toplumdur. Bu inandırıcılığın, etkinliğini kaybetmiş dış politikadır. Bu otoritesi hissedilmeyecek ölçüde zayıflamış, azalmış Devlettir.

Sayın üyeler;

Türk demokrasisi, geçmiş Hükümetin bu uygulamaları ile önemli tahribata uğramıştı. Demokrasimize, yasa dışı amaçlar ve bunlara ulaşmak için hukuk dışı araçlar sokulmuştu. Demokrasimize yöneltilen bu yıkım planına karşı çıkmak, Devleti ve Cumhuriyeti koruyup savunmak, ulusal ve ivedi bir görev niteliği kazanmıştı.

Atatürk ilkelerine, genç Türk demokrasisine ve Cumhuriyetine sahip çıkmak durumunda olan yürekli yurtseverlerin, büyük düşünen, tehlikenin boyutlarını gören cesur politikacıların ve siyasal kuruluşların ortaya çıkmalarına zaman gelmişti.

En başta, yanlış modeldeki Hükümetten Devleti kurtarmanın, bir siyasal parti iktidarından önce, Devlet egemenliğini kurmanın, şiddet eylemlerini durduracak otoriteyi sağlamamanın, çökerilmek istenen hukuk devletini esirgeyip savunmanın kaçınılmaz oldu-

ğu bir aşamaya ulaşılmıştır. Gün yitirmek, Devleti yetirmeye neden olabilirdi. Kişisel hesaplar çok gerilerde kalmıştı. Toplum ve tüm kurumlarıyla Devlet tehlikede idi. Sorunun çözümü, demokrasiye gönül vermiş, özgürlüğü, adalete ve fazilete aşık Türk evlâtlarının uyanık bekeçliğinin gereğine kalmıştı.

Sayın üyeler;

İşte bu Hükümet, bu gereksinmenin cevabıdır, bu düşünce'nin ürünüdür ve bu Hükümet, bu aşamada ulusumuzun esenliğe kavuşmasının tek şansdır, son umududur. (CHP sıralarından alkışlar).

Bu yeni Hükümet oluşumu, aynı zamanda Cumhuriyet Halk Partisi'nin tarihsel sorumluluk anlayışının, Devlete sahip çıkma tutkusunun bir kez daha somutlaşması olayıdır. Aynı sorumluluğu duyanların değerli katkılarıyla kurulan bu hükümetin ne olduğunu veya ne olmadığını, Programına bakmaksızın, Programından tek söz etmeksizin, hayali varsayımlarla, peşin hükümlerle, eski yazılarla saptamaya kalkışmak yanlış olur, kasıtlı olur.

Sayın üyeler;

Gerçekçi, temiz vicdanlı her yurtseverin onaylayacağı bir gerçeğin Senato zabıtlarına da geçmesini istiyoruz.

Tarih, gensoru ile düşürülmüş Hükümeti nasıl bağışlanmaz suçlarla yargılayacaksa, bugünkü Hükümetin kuruluşunda elele verenleri de öylece övecektir, alkışlayacaktır. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar)

Sayın senatörler;

Yeni Cumhuriyet Hükümetinin olağanüstü koşullarda, ağır bir bunalım ortamında görev aldığı gözler önündedir. Nitekim, eski Hükümetin Başbakan Yardımcısı Sayın Erbakan, 3 ocak günü verdiği demeçte şöyle demiştir : «Bugün Türkiye, hakikaten memleket olarak iç barış ve huzur ihtiyacındadır. Memleketimizde birtakım şiddet olayları cereyan etmektedir. Öğrenim hürriyetinin temin edilmesi lazımdır. Bundan başka, ekonomik güçlükler vardır, döviz darlığı meselesi vardır».

Sayın Erbakan'ın, bu anlatışı, yeni Hükümeti bekleyen sorunların ağırlığının inkâr ve ihmal edilmez boyutlara ulaştığının çaresiz bir itirafıdır aynı zamanda.

Toplumumuzun gündemindeki sorunlar, elbette yeni Hükümetin anakaracterini de belirleyen etkenlerdir ve öyle olmalıdır. Bu Hükümete ve Programına, bu gerçeği gözden kaçırmadan bakmak zorunda-

yız. Değerlendirmelerimizde bu gerçeğe ağırlık vermek durumundayız.

Devleti oluşturan kurumların normal işlemini sürdürmekte olduğu bir toplumda hükümet değişikliği çok önemli sayılmayabilir. Belli bir kurumu belli ilkelerle yeni baştan yapıtlamak da çok problemli bir eylem olmayabilir; ama tahrip edilmiş bir iktidarı devralmak, fazladan karmaşık birçok soruna da çözüm getirmeyi gerektirmektedir. Yeni Hükümet, işte bu tür zorluklarla karşı karşıyadır. Doğal işlemine geçmeden önce devraldığı kurumların geçtiğimiz dönemden kalan yıkıcı yaralarını onarmak zorundadır.

Totaliter uygulamaların, şiddet eylemlerinin bozduğu kamu yönetimini iyileştirmek zorundadır.

İç savaş durdurmak zorundadır.

Ardı arkası gelmeyen siyasal cinayetleri önlemek zorundadır.

Devlet otoritesini yeni baştan kurmak, yeni baştan egemen kılmak zorundadır.

Sızısı dinmemiş yaraları sarmak zorundadır.

Cinayet derneklerinin kökünü kurutmak zorundadır.

Bu sorunlar, normal devlet düzenine dönmek için Hükümetin önünde duran, eskilerin deyimiyle mesele-i müstehire niteliğindeki problemlerdir; bekletici, geciktirici sorunlardır. Yeni Hükümet önce bu işlemleri tamamlamak görevi ile yükümlüdür. Toplumsal yapı sağlıklı hale getirildikten sonradır ki, çağdaş iktidar işlemini başlatan normal hükümet görevini karşılama aşamasına gelinebilecektir.

Sayın senatörler;

Çağdaş demokrasi devlet, bir kurumlar sistemiyle oluşur. Türk demokrasisini oluşturan kurumlar arasında yasama organını, siyasi partileri, yargı erkini idare örgütünü, özgür basın, özerk TRT ve üniversiteyi, işçi ve işveren sendikalarını, dernekleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını görmekteyiz. Anayasamızdan kaynaklanan bu kurumlar birbirleriyle devamlı ve anlamlı bir etkileşim içindedir. Türk demokrasisi bu kurumlar sisteminin uyumlu işlerliği ile sağlık kazanır, gelişir, kökleşir. Sistemi oluşturan kurumlardan birindeki bozulma, birine olumsuz yöndeki etki, ya da sapma diğer kurumlara yansır, tüm demokrasisimizin sağlığını bozar.

Geçtiğimiz dönemde bu anakurumlara yönelikmiş ağır saldırılara tanık olduk. Hukuk dışı el atma girişimlerine tanık olduk. Üniversite özerkliğini,

TRT'nin tarafsızlığını, sendika, dernek ve meslek kuruluşlarının etkinliğini yok edici pek çok girişimi ve de bu girişimleri yasa dışı sayan mahkeme kararlarının uygulanmadığını gördük.

Meclislerin çalıştırılmaması planlarıyla karşılaştık. Kamu görevinin, akıl almaz ölçüde, siyasal amaçlarla köftüye kullanıldığına tanık olduk.

Hiç kuşku yok ki, bütün bu girişimler Türk demokrasisinin doğal gelişmesini yavaşlatmış, geciktirmiş, sağlığını bir ölçüde bozmuştur. Demokrasimizi böylesine yarayanların, böylesine sağlığını bozanların, barış, özgürlük ve demokrasi yanısı olmaları mümkün değildir. Yeni Hükümet, demokrasimizi ayakta tutan kurumlara, yeni baştan, çağdaş bir yaklaşımla eğilmek, onları yapıtlamak; en azından doğal rayına oturtmak zorundadır. Bu görev yerine getirilirken, parça parça edilmiş ve her parçasına diğeri aleyhine işleyen bir nitelik kazandırılmış olan Devlet yapısı da Anayasaya ve yasalara uygun bütünlüğe yeniden kavuşturulmuş olmalıdır. Devletin dağılması süreci, durdurulması en ivedi görevlerden biridir.

Sayın üyeler;

Toplumumuzun tarihten kaynaklanan zengin devlet tecrübesi vardır. Bu niteliği nedeniyle ki, hür demokratik parlamenter sisteme geçiş döneminde, diğer ülkelerde gördüğümüz ölçüde derin sarsıntılara uğramamıştır.

1945'ten bu yana, özellikle 1961 Anayasasının yürürlüğe girmesinden sonra, toplumun demokrasi anlayışı olumlu yönde gelişmiş, bilinçlenme düzeyi artmıştır. Bu süreç, içinde görülen bazı aksamalara rağmen bugüne kadar devam etmiştir. Gördüğümüz aksamaların nedeni, toplum tabanındaki uyarısızlık değil, yöneticilerin demokrasi ve devlet anlayışındaki kişisel, kurumsal hata ve çelişkileridir.

Anayasamızda yer alan vazgeçilmez hak ve özgürlüklerin, eşitlik ilkelerine uygun biçimde kullanımının sağlanması, Devletin anaödevlerindedir. Bu ödevin yerine getirilmemesi, savsaklanması halinde, toplum içindeki huzursuzlukların ne boyutlara vardığını daha yukarıda açıklamaya çalıştık.

Toplumumuzu derinden sarsan olaylara, gerçek nedenlerine girmeden, demokratik olmayan yöntemlerle, baskıyla, terörle, şiddetle ve polis önlemleriyle çözüm bulmaya çabalamak, demokratik rejim gereklerini çözmektir. Bu tutum, ayrıca, hükümetlerin üstesinden gelemeyeceği yeni yeni toplum olaylarının zincirleme biçimde doğmasına da neden olur.

Yeni Hükümetin Programında, «Düşünce ayrılıkları içinde milli birliği sağlamak ve sağlamlaştırmak,

kişi özgürlüğünü, başkalarının ve tümüyle milletin özgürlüğünü ve güvenliğini tehlikeye sokmadan korumak» ilkesinin yer almasını, demokrasimizin güvencesi sayıyoruz.

Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Bugün hepimizi derinden düşündüren konu, ülkemizde can ve mal güvenliğinin, öğrenim ve düşünce özgürlüğünün yok edilmiş olmasıdır. Ağır ekonomik bunalım ve görülmemiş hayat pahalılığıyla, dış ülkelerdeki ivedi çözüm bekleyen sorunlar bile, kompozunda daha geri plana itilmiştir. Türk kamuoyu pek haklı olarak, her şeyden önce bombaların patlamadığı, soygunların olmadığı, gençlerin birbirlerini öldürmediği, bazı derneklerin haraç toplamadığı, baskın yapmadığı, öğrenimin aralıksız sürdürülebildiği bir huzur ortamının özlemi içindedir. Diğer bütün bekleyişler bundan sonra gelmektedir.

Bu nedenle, «Bugüne kadar Devleti ve toplumu koruyorum savlarınıza kamu görevi üstlenme, zor kullanma, kendi kendine hak alma, güvenlik sağlama yetki'sini, geçmiş Hükümetten alarak kullanan kişi ve kuruluşların kaynaklarının kurutulması» ilkesinin Hükümet Programında yer almasını, toplum huzuru ve güvenliği açısından sevindirici bir tutum olarak görmekteyiz.

Dernekler Yasasına aykırı olarak, askeri bir disiplin ve eğitimle politika alanına kök salma, taban yaratma amacını güderek kurulmuş olan ve bu yıkıcı geçmiş Hükümetin gözü önünde ve onun himayesi altında sürdüren dernek ve kuruluşların hukuki varlıklarına son vermek, halkımızın içten özlemlerinden biridir. Bu dernek ve kuruluşlara hizmet ederek, geleceklerini ve yükselmelerini planlayan bir kısım kamu görevlilerinin de tesirsiz hale getirilmesi, bekleyişlerimiz arasındadır.

Kimi öğrenim kurumlarında çağdışı bir milliyetçilik anlayışını, Atatürk ve Cumhuriyet ilkeleriyle bağdaşmayan şeriat özlelerini amaçlayan, sözde eğitim ve öğretim faaliyetine son vermek gerekir.

Hükümet Programının bu konulara ilişkin bölümlerindeki kararlı tutumu, övgüyle karşılanacak niteliktedir. Uygulamanın da Anayasa ve hukuk kuralları içinde ödünsüz ve köklü önlemlerle perçinlenmesini bütün kamuoyu beklemektedir.

Değerli senatörler;

Anayasamız gereğince oluşturulan demokratik kitle örgütleri, sendikalar, meslek kuruluşları ve dernekler de geçmiş Hükümet döneminde bilerek ve planlı biçimde parçalanmıştır. Kurulmuş bulunan

bu tür her örgütün karşısına, Cephe Hükümeti döneminde «Milliyetçi» adıyla, ya da «Ülkücü» adıyla, ya da «Hakçı» adıyla yeni yapay örgütler dikilmişlerdir. Toplumun her kesimi böylece karşıt ve böylece düşman kamplara bölünmüştür. Anılan örgütler, üyelerinin gereksinmelerini karşılamak yerine, belli ideolojilerin eğitim ve hizmet aracı olarak kullanılmaya çalışılmıştır.

Bu durum, ülkede çalışma barışını bozmuş, işçinin, esnafın ve sanatkârın verimini düşürmüştür. Emekçi sınıfın evlatları birbirleriyle çatışmaya, bitmeyen bir kavgaya sokulmuşlardır. Bu durum, cephecilik anlayışının toplumun bu kesimine yansımalarının tipik bir görüntüsüdür. Birlik ve beraberliği sağlamak ve korumak, gerçek milliyetçiliğin ilk gereklerindedir. Her derneğin, her sendikânın karşısına yapay dernek ve sendikalar türeten, böylece bölücülüğü doktrinleştiren Cephecilerin, milliyetçilikten ve milli birlikten söz etmeye hakları yoktur ve en çok onların hakları yoktur.

Yeni Hükümetin, toplumumuzu böylesine sarsan, bütünlüğümüze kasteden bölücülüğü gidererek, milli birliği sağlayacak etkin önlemler alacağını Programında açıklamasını olumlu bir yaklaşım olarak görüyoruz.

Sayın senatörler;

Geçmiş hükümet döneminde kamu görevlilerini en çok tedirgin eden; haksız tayin, nakil ve cezalandırma işlemleri olmuştur. Özellikle öğretmen topluluğuna yöneltilen bu işlemler, yıldırma ve sindirme amacını güdüyordu.

Yeni Hükümetin bütün bu haksızlıkları giderici önlemler getirmesini bekliyoruz. Bu arada eski iktidarın eğitim enstitüleri ve öğretmen okulları üzerinde oynadığı, Türk neslini dejenere etmeye yönelik, çağdaşı bırakmaya yönelik oyununun da gün yitirilmeden giderilmesini bekliyoruz.

Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Hükümet Programını iyi niyetle ve uzağı gören projeksiyonlarla hazırlanmış ciddi bir belge olarak değerlendirmekteyiz.

Bakanlar Kurulunun yeni yapısını, çağdaş iktidar anlayışına, kamu hizmeti ve kamu görevi üretmeye daha yatkın görmekteyiz.

Ekonomik amaçlar saptanırken, dar ve değişmez gelirli halkımızın sıkıntılarının giderilmesine öncelik verilmesi, olumlu bir yaklaşım biçimidir. Ekonomik önlemler arasında verim ve üretimin artırılması, doğal kaynak ve zenginliklerin yüksek düzey-

de değerlendirilmesine, kaynak israfından kaçınmaya, sanayi toplumuna geçiş atılımlarının planlı ve dengeli biçimde gerçekleştirilmesine özenle yer verilmesini doğru çözümler olarak görmekteyiz.

Hükümetin yabancı sermaye konusuna bakış açısı, enerji sorununun çözümüne yönelik planının ana ilkeleri, döviz darboğazını giderici önlemler, enflasyon, vergi ve dış ticaret konularındaki tutumu, bu aşamada olumlu, gerçekçi ve sonuç alıcı niteliktedir.

Şurasını vurgulamak zorundayız ki, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu, bu Programı içinde bulunduğu olağanüstü koşullar ve bunahım ortamında darboğazları göz önüne alarak değerlendirmektedir. Yeni Hükümetin anagörevinin bunahım gidermek olduğunu, bunahımı yok etmek olduğunu, onarmak olduğunu gözden kaçırmamalıyız.

Şimdi, Cumhuriyet Hükümetinin sayın üyelerine şunu açık kalplilikle belirtmek istiyorum: Hükümetiniz, siyasal cinayetleri önlediği anda, öğrenim özgürlüğünü sağladığı anda, sabotaj ve soygunların durduğu anda, Programındaki öteki hedeflere tam olarak ulaşmasa bile, başarılı sayılacaktır. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri.) Ana görevini yerine getirmiş sayılacaktır, anasorunlara çözüm bulmuş sayılacaktır, kuruluş amacına ulaşmış sayılacaktır.

Öyle inanıyoruz ki sayın senatörler, bir kaç bağnaz dışında Türk Uhusu, sadece bu sorunlara çözüm getirecek hükümeti tarih boyunca övgü ile hatırlayacaktır. Başarılı hükümet modeline örnek olarak gösterecektir.

Diliyoruz ki, bu Hükümetin başarılı olması için tüm partiler, tüm kuruluşlar ve yurttaşlar elbirliği içinde olsun. Bu alanda muhalefet partilerinin sorumluluk içinde tavır almalarını halkımız beklemektedir ve istemektedir.

Partiler arasında yapıcı diyalog, demokrasinin başarı koşullarındandır, sağlık koşullarındandır. Anlamlı ve yapıcı diyalog, muhalefet - iktidar diyalogudur şüphesiz. Cephe partileri iktidarda kaldığı sürece bu tür diyaloga yanaşmamış, muhalefet uyarılarını dikkate almaktan kaçınmıştır.

Yeni Hükümetin kuruluşu sırasında muhalefet partilerinin cephecilik alışkanlıklarından kurtulamayarak diyalog muvazaası arkasında bir muhalefet cephesi oluşturmaya çalışmaları dikkat çekici ve son derece talihsiz bir girişimdir. Bu Millet'in «Cephe» anlayışından çektiği sıkıntılar had safhaya varmıştır, bir yenisini denemenin, bir yenisini türetmenin hayır getirmeyeceğini bilmenin, akılları başlara devşir-

menin zamamı gelmiştir sayın senatörler. Bu inançla muhalefet liderlerinin yanlışlıkta direnmeyip, iktidar - muhalefet diyaloguna yöneceklerini hâlâ ummak istiyoruz.

Değerli senatörler,

Türk toplumu, geri bırakılmışlığın, yoksulluğun sıkıntıları içindedir. Klasik tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişin, çağdaş teknolojiye ayak uydurusun, kaynakların tam kullanımını sağlamanın, enerji üretimini yeterli düzeye çıkarmanın, üretim ve bölüşüm ilişkilerini iyileştirmenin çabası içindedir. Bütün bunlara rağmen, içinde bulunduğumuz bunalım ortamı ve geçmiş Hükümetin uyguladığı yıkım planından kaynaklanan sorunlar ilk plana fırlamıştır, yeni Hükümeti bekleyen ilk sorunlar bunlar olmuştur.

Yeni Hükümete, Türk halkının, Türk Milletinin yıkılmazlığının aksine, enerji ve yetenek dolu bir toplum olduğunun kanıtlanması için olanak verilmesi gerektiğine inanıyoruz. Türk Ulusunun ehil hükümetler yönetiminde neler yapabileceğini, tüm sorunların üstesinden nasıl gelebileceğini, esenliğe nasıl çıkabileceğini sergilemesini bekliyoruz.

Biz bu Hükümeti, ülkemize barış getirmesi için destekliyoruz. Ağırlaşan ekonomik ve toplumsal sorunlara sağlıklı çözümler getirebilmesi için destekliyoruz. Sarsılan milli birliğimizi pekiştirmesi için destekliyoruz ve gönülden başarılar diliyoruz.

Grupum adına Sayın Senatoryu saygı ile selamlıyorum. (CHP, Milli Birlik ve Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Gruplar adına konuşmalar bitmiştir.

Bir önerge vardır, önergeyi okuduktan sonra, kişisel konuşmalara geçerken verilmiş iki önerge gereğince bir düzenleme yapacağım.

Sayın Başkanlığa

Çalışmalara saat 19.00 - 20.00 arası olmak üzere bir saat ara verilerek devamını arz ve teklif ederiz.

Manisa

Eskişehir

Mustafa Fahri Dayı

Hikmet Savaş

BAŞKAN — Önergede, bir saat aradan sonra Hükümet Programının görüşülmesinin bitmesine değin devam önerilmektedir.

Önergeyi oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kişisel görüşmelerden önce verilmiş iki önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkan

Şahsı adına söz alan sayın üyelerin lehte, aleyhte ve üzerinde olarak yapacakları konuşmalarını saptamanızı arz ederim.

Milli Birlik Grubu

Başkanvekili

Mucip Ataklı

Sayın Başkanlığa

Şahsı adına söz alanların söz sırasını İçtüzüğün 56 ncı maddesine göre tanziminizi teklif ederim. Saygılarımla.

Ömer Ucuzal

Eskişehir

BAŞKAN — Önergeler İçtüzük hükümlerine uygundur. Altıdan fazla üye söz aldığı takdirde Başkan, kendiliğinden de bunu uygulayabilir.

Şimdi, uygulamayı yapacağım. Söz alan sayın üyelerden lehte, aleyhte ve üzerinde olmak üzere hangisi tercih ettiklerini soracağım ve düzenlemeyi bu şekilde yapacağım.

Evvvelâ sayın üyelerin isimlerini okuyayım, ondan sonra teker teker lehte mi, aleyhte mi, üzerinde mi diye soracağım. Söz alanların isimleri; Sayın Öztürk, Sayın Aykan, Sayın Reisoğlu, Sayın Abay, Sayın Güven, Sayın Demirayak, Sayın Yıldız, Sayın İlhan, Sayın Feyyat, Sayın Ayrım, Sayın Ünsal, Sayın Remzi Hatip, Sayın Esatoğlu, Sayın Ucuzal, Sayın Alpan.

Sayın Öztürk?.. Lehte.

Sayın Aykan?.. Aleyhte.

Sayın Reisoğlu?.. Üzerinde.

Sayın Abay?.. Lehte.

Sayın Güven?.. Lehte.

Sayın Demirayak?.. Lehte.

Sayın Yıldız?.. Üzerinde.

Sayın İlhan?.. Lehte.

Sayın Feyyat?..

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Aleyhte, biçimsel yönden.

BAŞKAN — Aleyhte. Lehte de aleyhte de deseniz pek değişiklik yok.

Sayın Ayrım?.. Üzerinde.

Sayın Ünsal?.. Aleyhte.

Yalnız, şunu söyleyeyim ki, aleyhte diyen üye aleyhte konuşmak zorundadır.

Sayın Hatip?.. Aleyhte.

Sayın Esatoğlu?.. Yok.

Sayın Ucuzal?.. Aleyhte.

Sayın Alpan?.. Üzerinde.

Kanunlar Müdürlüğü yetkilileri düzenlemeyi yapacaklar. Ancak, iyi bir raslantı olarak ilk dizi; lehte, aleyhte, üzerinde olarak sıralanmıştır. Sayın Öztürk lehte, Sayın Aykan aleyhte, Sayın Reisoğlu üzerinde olarak kendiliğinden birinci dizi tespit edilmiş bulunmaktadır. Diğerlerini Kanunlar Müdürlüğü tespit edip bana verecektir.

Yalnız bir konu var; 15 sayın üye söz almıştır. Hükümet programı üzerindeki görüşmelerde bütün üyelere konuşma olanağı hazırlamak üzere, eğer Genel Kurul uygun görürse, konuşmaların 10'ar dakika ile sınırlandırılması halinde bütün üyelere sıra gelebilir. Bir önerge verilmemiştir, Başkan olarak ben bu düzenlemeyi yapmak isterim, itiraz olmaz ise.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — 15 dakika olsun Sayın Başkan.

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — 10 dakika olmasını teklif ediyorum Sayın Başkan, önergeyi gönderiyorum.

BAŞKAN — 10 dakika olması teklif edilmiştir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Hepsi konuşacak ama Sayın Başkan.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — 10 dakika yeterli midir Sayın Başkan? 15 dakika olsun.

BAŞKAN — Kişisel konuşmaların 10'ar dakika ile sınırlandırılması hususu Sayın Ünsal tarafından sıfahen önerilmiş ve önergesi şimdi gönderilecektir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bütün arkadaşlar konuşacaklar mı efendim?

BAŞKAN — Evet; lehte, aleyhte, üzerinde olarak bütün arkadaşlar konuşacaklardır.

Başka bir teklif olmadığına göre...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — 15 dakika ile sınırlandırılсын Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, en aykırı olanı 10 dakika teklifidir, onu oylarım; 10 dakika kabul edilmediği takdirde sizin teklifiniz oylanır. İçtüzük kurallarına göre, evvela en aykırı teklif oylanır. Sınırsız konuşma sistemi içerisinde aykırı olan 10 dakika ile sınırlandırmadır. Bu sebeple Sayın Ünsal'ın önerisi en aykırı öneridir. Bunu oylarınıza arz edeceğim:

10'ar dakika ile sınırlandırılması hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğine yakın bir çoğunlukla kabul edilmiştir. 10'ar dakika tatbik edilecektir.

Sayın Öztürk buyurun.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, konuşmamın «Üzerinde» olarak tashihini istirham ediyorum.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Neden böyle? Biçimsel mi bu da?

BAŞKAN — Buyurun Sayın Öztürk.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sayın Bülent Ecevit'in Başkanlığında kurulan Cumhuriyet Hükümetinin değerli üyelerini, önce saygı ile selamlarım.

Sayın Başkan,

Önce Adalet Partisi Sözcüsünün bu Parlamento'ya, Parlamento'nun yasalara uygun çalışmasını zedeleyici, hatta haysiyetini zedeleyici bazı durumları kimin getirdiğini bir örnek olarak değindikten sonra esas konuşmama geçeceğim.

Demokratik Parti milletvekilleri alınmak isteniyordu; Büyük Ankara Otelinde Hacı Ali Demirel'in Başkanlığında Sabahattin Adalı, Ali Sepici, geri planda Reczi Dıblan'dan kurulu bir ekip vardı, iki gün bunları denetledim. Bir hafta önce; yani o gün geldim, Demokratik Parti yöneticilerinden Sayın Bozbeylî'ye ve arkadaşlarına bunu haber verdim. «Bir kısmından haberimiz var» dediler. «Kimin gidip, geldiğini de biliyoruz» dediler. Altı gün sonra orada gördüğümüz pazarlıkla gelen arkadaşlar Demokratik Partiden ayrılıp AP'ye geçtiler.

Yine Birlik Partisinden kimlerin nasıl alındığını çok iyi biliyoruz. Nasıl Hükümet kurduğunu da biliyoruz Sayın Demirel'in.

Çok değerli bir arkadaşım, sevdiğim, saydığım bir senatörün benimle orada otururken göz göze gelip selamlaşmış olması da; şimdi burada tesadüfen oturuyorlar, o da bu işin içinde değil; ama bu duruma şahit olmuşlardır. Çok kötü günler geçirmiştir. Parlamento Demirel ve tutumunun sayesinde.

Oysa ki, şimdi kendiliğinden, memleketin kötüye gittiği bir ortamda bunu gören milletvekilleri vicdanlarının sesini dinleyerek memleketin geleceği üzerindeki bütün sorumlulukları düşünerek bir Hükümet kuruluşuna yardımcı olmuşlardır. Katıyetle bunu diğeriyle bağdaştıramayız.

Türkiye'de bu şiddet eylemlerini yaratanların, kendilerinin çare bulamadığı bir zamanda bize sormaları ve bu Hükümete sormaları cidden kınanacak bir durumdur. Eğer yöntemleri öğreneceklerse öğrenecekleri yöntemlerle yaratacakları yeni şiddet eylemleri de kendilerine hayır getirmeyecektir; çünkü lokma boğazında kalacaktır bu arkadaşlarımızın...

Sayın senatörler;

Cumhuriyet Halk Partisinin omuzları üzerinde bütün ağırlıkları ile kurulan bu Hükümetin, dileğimiz

o ki, Cumhuriyet Halk Partisinin taşıdığı büyük sorumlulukta onun programlarında olan esaslar ağırlık kazansın, başarıya gidişimizde bize ışık onlar olsun.

Demokratik sol tutumumuzla çoğulcu demokrasiye geçiş yöntemlerimizin apaçık ortaya konması, halkçı, özgürlükçü, aydınlatıcı ülkümüzün kamuoyunda etkileşip benimsenmesi için akılcı bir program uygulanmasında Hükümetin uyanık olması lazım.

Bu programın, Atatürk ilkeleri Cumhuriyet devrimleri doğrultusunda da uygulanmasının sağlanması dileğindedir.

Sömürücü düzeni milliyetçi bir öz içinde değiştirecek demokratik sol felsefe ve düşün sistemimizin program içinde geniş uygulama zemini ve olanağı bulması zorunludur.

Bu nedenlerle, demokratik kitle düşünce ve eyleminin oluşturulması, sol ve sağımızdaki akımlarla, demokratik kuruluşlarla ölçülü işbirliği yapılarak demokratik sol düşünceyi güçlendirecek esaslar, programda önemle üzerinde durulmuş ve uygulanması dileğimizeyizdir.

Çok uluslu şirketlerin ülkemizdeki soygun ve var-gunlarının, yerli ve işbirlikçi kapitalist sermayenin zararsız ve etkisiz hale getirilmesinde alınacak önlemlerle açıklık getirilmelidir.

Kilit sanayinin Devlet ve halk egemenliğinde olmasını sağlayıcı yöntemler ve planlı kalkınma ile ilerlemeyi kolaylaştıracak işlemlerin somutlaştırılması ve inandırıcı duruma getirilmesi programda ele alınmıştır; dileğin o ki, Cumhuriyet Halk Partisi programlarındaki esasların uygulanması ihmal edilmemelidir.

Cumhuriyet Halk Partisi Programında yer alan halk sektörü, köy - kent projesi, kooperatifleşme ve kooperatifler bankasının, yukarıda açıkladığım esasların gerçekleşmesinde yardımcı olacağı kamsındayım. O bakımdan, program uygulanırken bunlara başvurulması, bunlardan faydalanılmasının ülke gerçeklerine uygun olacağı kamsındayım.

Halkçı ve milliyetçi bir programda üretim ilişkilerinin emekçiler yararına değişmesi, üretim araçlarının ve hizmetlerinin toplumun çıkarına göre işletilmesinde program ve plan büyük önem taşımaktadır. Bu konuda bir açıklık getirerek; yani sorunların çözümündeki seçenekler ve uzlaşmalar nelerdir; bunları programda açıkça ortaya koyan görüşler saptanmalıdır.

Dengeli bir üretim, gelir dağılımında eşitlik, sağlıklı bir tüketim bakımından dış ödemeler dengesi-

nin sağlanması yöntemleri somut önerilerle belirtilmelidir; çünkü, program buna geniş yer vermiştir, ama daha somut hale getirilmesi gerekir.

Cephe hükümetleri dönemlerinde yaratılan, ekonomide, sosyal ve siyasi düzende, endüstri ve sanayide, enerjide, ulusal güvenlik ve dış politikadaki çöktürmeler, darboğazlardan çıkış için alınacak önlemlere somutluk getirilmesi gerekir.

Hayat pahalılığı altında ezilen dar gelirli için acil öneriler ve önlemler beklenmeden alınmalı.

8 milyarlı bulan dış borç, 1977 yılında yalnız enerji üretiminden ülkenin kaybı 22 milyar, 2 milyon açık işsiz var. Gizli işsizle birlikte ülkenin ekonomisine en kötü tesiri yapacak, etkiyi yapacak budur. Bunun önlenmesi için ne tür yapılması gerektiği daha somut, daha delillere dayalı ortaya konmalıdır.

Hayat pahalılığı Cephe döneminde yüzdeyüz, ev kiraları da yüzde ilkiyüz artmıştır. Kira kanunu mutlaka bu programa konmalı ve çıkarılmalı.

Sosyal konut sorunu çözümlenmeli, memurlara da diğerleri gibi mutlaka kredi sağlanmalı.

Demir, kömür, çimento, kâğıt, akaryakıt gibi temel maddelerde yaratılan çıkmazdan ve karaborsacılıktan kurtarıcı öneriler, önlemler açıkça getirilmeli ve hemen uygulanmalı.

Ulaşımındaki yetersizlik giderilmeli.

Vergi düzensizliği karşısında getirilecek önlemler ve vergi adaletinin sağlanmasıyla dar gelirli için bu yükten kurtarılması için yapılacak işlemler de dikkatle ele alınmalı.

Bunlar programda var. Var; ama bir açıklığa kavuşmamış görüyorum. Gerçi program, yapılacak işte satırbaşlarıdır; ama yine de bunların ele alınmasında, açıklanmasında fayda vardır.

Tarım işçilerine getirilecek sosyal güvenlik, sendikalaşma ve sigorta işlerinin yapılmasında saptanan esaslar belli ve açık olmalı. Toplumsal gelişmeye uygun olarak, toplum kesiminin geniş örgütlenme olanağına kavuşturulmasında özgürlükçü düşüncenin gelişimini engelleyen ve egemen sınıfların yararına işleyen Türk Ceza Yasasındaki bazı maddeler mutlaka törpülenmeli, değiştirilmelidir.

Can güvenliği mutlaka halledilmeli. 400 genç öldürülmüştür. Aşkıdır 400 genci. Siyasi cinayettir bu. Çok azının failleri bulunmuştur. Faileri bulunmadıkça bunlar şamarlığına, bunlar katilliğine, bunlar tedbişine devam ediyor. En kısa zamanda bunların bulunup cezaları verilmelidir. Bu rejim düşmanlarının bugünlerde hızlandırdıkları bu katliam mutlaka bir yerde durdurulmalıdır.

Vakıflar, Türkiye'de dünyanın en kıymetli vakıflarıdır. Gelirleri, akaratları büyüktür; ama sosyal hizmetleri hiç yoktur. Sosyal Sigortaların gelirleri daha az olduğu halde, hizmetleri daha çoktur. Öyleyse, sosyal hizmetlere doğru vakıflar yöneltilmeli, hiç değilse Sosyal Sigortalar kadar olsun bir çalışma içinde bulunmalıdır.

Kitle turizmi ve turizm işletmeciliği iflâs halindedir. Yunanistan'da 1977 yılında 3 milyar dolar gelmiştir turizmden, İsrail'de 4 milyarın üzerindedir. Ya Türkiye'de?.. Yarım milyarı bulmamıştır. Bu iflâsı önlemek için, yalnız Türkiye değil, Kıbrıs'taki bütün tesislerin de, Kıbrıs Devletinin tesisleriyle birlikte düşünülerek çalışılmasında fayda vardır.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, bir dakikanız var, lütfen tamamlayınız.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tamamıyorum Sayın Başkanım.

Kültürümüz, halkımıza ve ülkemize yabancılaştırılmıştır. Kemalist ve halkçı bir Hükümetin programında en önemli olan milli kültür, milli eğitimidir. Milli eğitim görüşünün Cumhuriyet devrimleri çizgisinde laik eğitim ilkesinin bilimsel düşünce sistemi içinde gerçekleştirilmesi gerekir. Program bunları kapsayıcı gözükmemektedir. Fakat yapılan tahrifat o kadar büyük ki, bunun üzerine derhal gidilmesi gerekir.

Yine, çağdaş milliyetçiliğin ışığında dil ve kültür birliği ile kader birliğini içeren Atatürk'ün ulusal bütünleşmedeki fikir özgürlüğü, insan sevgisi ve özgeciliğinin Türk milliyetçiliğinin esası olduğunu ders kitaplarına mutlaka işlemeliyiz, bu milletin çocuklarının birbirinin kardeşi olduğunu mutlaka duyurmalıyız. Ders kitapları gerçekten çağ dışı. Tutuculuk, şeriatçılık...

BAŞKAN — Cümlelerinizi lütfen tamamlayınız Sayın Öztürk.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tamamıyorum Sayın Başkanım.

Tutuculuk, şeriatçılık, padişahçılık yönünde geliştirilmiş Türk dil düşmanlığı ders kitaplarına iyice yerleştirilmiştir. Bu ders kitaplarına 300 milyon lira ödenmiştir. 150 milyonluk kitap depolara atılmıştır; baradaki itirazlarımız ve karşı çıkışımız nedeni ile

Geçen yıl 100 milyon daha istenmiştir; yine yazdırılan kitaplar tetkik edildiği zaman, Atatürk düşmanlığı ile rejim düşmanlığı ile doludur. Bu kitaplar derhal kaldırılmalıdır. Buna programda kesin ifadeler olmalıdır.

Ahlak ve din dersleri...

BAŞKAN — Sayın Öztürk, neredeyse 15 dakika oluyor.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tamam, bağlıyorum Sayın Başkanım.

Ahlak ve din dersleri kolay dersler değildir. Öğretmenlik sanatı olmayan, öğretmenlik mesleği olmayan kişilerce okutulamaz. Oysa ki; bunlar Atatürk düşmanlığı yönünde geliştirilmiş ve okutulmaktadır. Hatta İslam Dini tahrif edilmektedir. Bunun üzerine mutlaka gidilmelidir.

Ortaöğretim okullarından köy çocukları faydalanmamaktadır. Köy çocuklarının ortaokuldan sonra ancak bir kısmı gidebilmektedir. Oysa ki; bugün tüm meslek okulları, tüm öğretmen okulları ancak liseden sonra öğrenci alıyorlar. Halkçı hükümetin, milliyetçi hükümetin programında köy ve kasaba çocuklarını okutan esaslar başta gelir.

BAŞKAN — Tamam Sayın Öztürk, tamam, oldu.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Sayın Başkanım, bir tane var. Bu önemlidir.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — 1750 sayılı Üniversiteler Yasası Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiştir. 3 Aralık 1977 tarihinden itibaren de bu Yasanın bir hükmü kalmamıştır. İptal edilen maddeler ve fıkralar da bu Yasanın ruhudur, en kıymetli yerleridir, en önemli maddeleridir. Hâlâ bu Yasa çıkarılmamıştır Cephe İktidarı döneminde. Üniversiteler bir boşluktur. Hükümet Programına bunun da ahaap en kısa zamanda yapılmasına fayda vardır.

Programın hayırlı olması dileği ile sonsuz saygılar sunuyorum. (CHP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ediyorum Sayın Öztürk.

Saat 20.00'de toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati : 19,00

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 20,00

BAŞKAN : Sırrı Atalay

DİVAN ÜYELERİ : Mustafa Çelik (Afyonkarahisar), Emanullah Çelebi (Tabii Üye)

BAŞKAN — 17 nci Birleşime devam ediyoruz.

Söz sırası Sayın Aykan'dadır.

Sayın Aykan'a söz vermeden önce söz sıraları tanzım edilmiştir, okuyorum :

Sayın Aykan, Sayın Reisoğlu, Sayın Abay, Sayın Ünsal...

Yalnız Sayın Ünsal, aleyhte söz istemişsiniz; düzeltmeyi yapabilirsiniz. Mutlaka aleyhte konuşmanız lazımdır, tartışmalara yol açmamak üzere.

Sayın Hasan Güven, Sayın Sadettin Demirayak, Sayın Ahmet Remzi Hatip, Sayın Ahmet Yıldız, Sayın İsmail İlhan, Sayın Ömer Ucuzal, Sayın Mehmet Feyyat, Sayın Ziya Ayrım, Sayın Cihat Aipan.

Buyurun Sayın Aykan.

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Hükümetin kuruluşuna, yapısına ve Programına ait Grupumun görüşü Grup Sözcümüzce Senatomaza sunulmuştu. Kişisel konuşma hakkı için de bazı görüşlerimi sunacağım.

Evvvela, daha önce Sayın CHP Grubu adına Hasan Fehmi Güneş Beyin yaptığı konuşmada değindiği bir konuya temas etmek istiyorum.

Bu konuşmasında bir Konya Milletvekiline (isim zikretmeden) Birinci Milliyetçi Partiler Topluluğunun Koalisyon Hükümetinin kurulmasına takaddüm eden günlerde para mukabilinde partisinden istifa ettirilmesinin sağlandığı bildirilmiştir.

O dönemde Konya'dan milletvekili olan birkaç tane değerli arkadaşımız vardır. Bu arkadaşlarımızın tümünü bu yaygın ifadeyle töhmet altında bulundurmamak, kanıma göre haksızlıktır. Sayın Hasan Fehmi Güneş'e düşen görev açık olarak bunu ifade etmektir. Açık toplumdaki söz ediyoruz, açık toplumda işlenen kusurları da, açıkça başkalarını haksız bir töhmet altında bırakmamak için ifade etmemiz moral sorumluluğumuzdur.

Değerli arkadaşlarım;

Bu Hükümetin kuruluşundaki moral haklılık ve başka partilerden milletvekillerinin Hükümet kuruluşunda desteklenmeleri karşılığında bu destek sahiplerini ödüllendirme uygulamasının sebep olacağı siyasal

istikrarsızlık üstüne özellikle siyasi partilerimiz durdular.

Ayrıca, bu Hükümetin kuruluşunda iş çevrelerinin etkilerinden de siyasi partilerimiz söz ettiler.

Her türlü seçimde oyun değişik çıkarlarla ödüllendirilmesi yönündeki uygulamaya karşıyım. Bu uygulama ister milletvekili, belediye reisi aday seçiminde olsun, isterse bu uygulama Parlamento içi seçimlerinden herhangi birinde olsun, bu tutumun yasal ve moral olarak haklı olduğuna inanmıyorum. Ayrıca bu tutumun hiç bir yönüyle topluma yararı olacağına da inanmıyorum. Oy verenin sağladığı çıkarın türü, olayın niteliğini, moral haklılık açısından değiştirmez.

Carter'in bir deyişiyle 11 Parlatmenter arkadaşımızın davranışını, «şartların günahı» olarak anlıyorum. Şayet bu günahı zararlı sayıyorsak ya şartları değiştirmemiz, ya da şartlara beraberce direnmemiz gerekecektir.

Siyaset uygulamamızda kurallara saygıyı bir zaaf sayarsak, siyasetin büyüyen toplumumuzda gittikçe yabancılaşması kaçınılmazdır. Siyaseti, siyaset dışı faktörlere karşı korumanın bir imkânı da, onun moral haklılığını toplumda korumaktır.

Çıkar çevrelerinin hükümet oluşumunda çabaları, duyulan, söylenen sosyal bir gerçeğimizdir. Çoğulcu bir demokraside bunu da doğal sayarım. Önemli olan sorun, çıkar çevrelerinin siyasi organı etkilemede kullandıkları aracın niteliğidir. Bu araç bu etkiyi haklı, ya da haksız kılar.

Bu Hükümetin oluşumunda yer aldı örgütlerinin etkisinden söz ediyor. Yeraltı örgütlerimizin siyasetteki ilişkilerinin konuşulur olması toplum yönünden yararlı olabilir. Zamanla bu ilişkilerin geçmişte ve günümüzdeki şeklini ve etkisini öğrenmiş oluruz. Özellikle bu ilişkiden söz edilmesini bu Hükümet için ciddi bir meydan okuma sayıyorum. Söylendiğine göre yılda 1,5 ila 2 milyar dolar civarında para kaçakçılık giderlerimiz olarak kullanılmaktadır.

İstanbul'da çalışan her dört kişiden birinin geliri gayri meşru kazançla dayandığı yine yetkililerce ifade edilmektedir. Büyük şehirlerimiz, bu eğilim devam ederse yalnız güçlülerin rahat yaşayabileceği or-

tamlar haline gelecektir. Bu nedenle de yeraltı örgütlerinin toplumumuzdaki yerini ve bu etkiyi makule indirmenin yolları önümüzdeki yılların sorunu olacaktır. Bu Hükümetin kaçakçılıkla mücadelede başarılı olmadığı görülürse, bu yalnız Hükümetin yeteneğindeki kusur olarak sayılmayacaktır. Bu mücadelede tüzüük, araç yetersizliği mazereti de bu Hükümet için geçerli olmayacaktır.

Sayın senatörler;

Hükümet Programında kamu yönetiminin, modern bir yönetim gereklerine göre yeniden düzenleneceği ifade edilmektedir. Bakanlar Kurulunda yeni bir düzenlemeye gidileceğinden de söz edilmektedir. Bu konudaki niyetleri ve ifade bulan başlangıçları yönetiminiz yönünden olumlu sayarım. İdareyi geliştirmek için yapılmış pek çok çalışmalar vardır. Ayrıca, gelişen toplumumuz yeni kurumlara ve idarenin işleminde geliştirilmiş kurallara ihtiyaç duymaktadır. Bu konuda sorun, idarenin teorik çalışmalarının zaman alıcı tuzaktan sıyrılabilir yeni uygulamaları makul bir zaman süresi içerisinde uygulamaya aktarabilme yeteneğidir. Bu yönde bir başarı hükümetin, idarenin düşünce gücüne, ayrıca yasal çalışmalardan sonuç alabilme yeteneğine de bağlı olacaktır.

Sayın senatörler;

Hükümet Programında yasalara, hukuk devletin temel kurallarına aykırı olarak yapılan atamalar ve kayırmalara son verileceği ifade edilmektedir. Gazete haberlerine bakılırsa Hükümet, idare kadrolarını yeniden düzenlemek eğilimindedir. İdarede personel kullanımını geliştirmek ve bunun adil bir düzende yürütmek bir ihtiyaçtır. Fakat, genellikle uygulama siyasi iktidarın kendine yakın saydıklarını kayırması şeklindedir. Ayrıca, bürokrasinin de kendi geleceğini güvence altında görebilmesi yolunun siyasi iktidara yakınlığı olduğu kanısı yine bir sosyal gerçeğimizdir.

Pek çok genç işe girebilmek için tek yol olarak siyasi iktidarla ilişki görmektedir. İç barışı sağlamanın, idareyi, Kamu İktisadi kuruluşlarını verimli kılmanın, iş yerinde barışı sağlamanın emin bir yolu da çalışanlara karşı adil olmaktır. Siyasi iktidarlara daha önceki iktidarlardan atanmış olanlara, ya da kendi karşıtı diye düşündüklerine adil olurlar, güven sağlarsa, bazı önemli sorunlarımız sağlıklı çözüme kavuşur.

Yönetim hayatımızda pek çok bakanlık tayin ve nakil yapmayı, kendi adamı sandığını sorumluluğa getirmeyi, ona iş vermeyi kamuya hizmetle, iş yap-

makla eş tutmuştur. Her tür kuruluşta yönetici, yeteneği ölçüsünde insan seçer.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Bu güzel görüşlerinizi İktidarımıza niye önermediniz Sayın Aykan?.. Ne kadar güzel görüşler.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Bu insanların yeteneklerinden yararlanılır.

Tarihin tekrar tekrar gösterdiği, kurumlarca verimli şekilde çekip çeviren toplumdaki yetenekleri etrafına toplayıp onları çalışır kılanların başarıya ulaştığıdır. İdare eden için, benim adamım anlayışı, daima onu başarısızlığa götüren bir tuzak olmuştur.

Bizim politikamız genellikle «Kim yapacaktır?» politikasıdır. Bazı toplumlar, sorunların nasıl çözümleneceğine öncelik verirler. Her halde sağlıklı bir yaklaşım, sorunların nasıl ve kim tarafından çözümleneceğidir.

Sayın senatörler;

Hükümet Programında eğitimde öğrenim özgürlüğünün sağlanacağı ifade edilmektedir. Son yıllarda özellikle genç kuşaklarımızda ifadesini bulan şiddet eylemlerine ilişkin bazı özel görüşlerimi ifade etmek istiyorum.

Ülkemizde asayiş sorunu, kargaşa, can güvenliği, yasa tanınamama, zorbalık deyimleri ile tanımlanmaktadır. Ülkemizde asayişin kalmadığına inananların oranı bir araştırmaya göre % 63'tür. Kanımca bu sorunumuzu anlamak için çağdaş sosyal ortama ve kendi sosyal ortamımıza tarihi gelişmemiz ve çok yönlü ilişkilerimiz içerisinde bakmamız gerekir.

Batının gelişmiş ülkelerinde şiddet olaylarının politika üzerinde etkisi yoktur. Şiddet olayları bu ülkelerde çoğunluğun dışında kalanların eylemleridir. İstedikleri de, kimsenin onlara veremeyecekleridir.

BAŞKAN — Bir dakikanız var Sayın Aykan.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Müsaade eder misiniz?.. Üç dakika daha konuşmama müsaade eder seniz toparlarım efendim.

BAŞKAN — Münkün mertebe.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Bu toplumlar da bu konuyla ilişkili tartışmalarda ağırlık, polis tedbirlerinin yeterli olup olmadığıdır.

Ülkemizde şiddet olayları, belli bir yaş grubunun içinde olan talebeler arasındadır. Bu grubu 15 - 24 yaş grubu olarak kabul edersek, nüfusumuzdaki yeri % 12'dir ve takriben 7 milyondur. 15 - 25 yaş grubunda bulunan gençlerimizden öğrenim kurumlarımızdakilerin sayısı ve bunların eğitimi ile görevli olanları da bu sayıya katarsak, karşınıza bir milyonluk

bir kitlededir. Bu kitledeki ayırıcı akımların toplumumuzda ideolojik, etnik, mezhep, kültürel ayrıntılara dayanan temelleri vardır. Bu grupta mevcut sosyal durumu kabul etmeme eğilimleri vardır.

Siyasi partilerin, sosyal grupların karşılıklı olarak gençlerimiz arasındaki eğilimlerin karşı gruplarca korunduğu varsayımları bildiğimiz bir husustur. Yine gençlerimizdeki eğilimlerin bir bölümü toplumumuzdaki bazı sosyal güçler tarafından benimsenmektedir, desteklenmektedir.

Toplumumuzun bir diğer özelliği de, çok yönde geçiş döneminde olmasıdır. Bunun yarattığı uyumsuzluklar, çözümlenemeyen iç çelişkiler hep müşterek sorunlarımızdır. Geçiş toplumlarında farklı düşünen gruplar, kültürel ayrıntıları olan kümeler birbirlerini düşman bilmeye ve bunalmalarını karşılarına yansıtmaya yatkındırlar.

Bu ifadelerin, gençlerimiz arasındaki şiddet eylemlerinde iç veya dış bazı nihrakların yeri olmadığı görüşü değildir. Bunların olması ve bunların kendi amaçları yönünden bazı kültürel ayrıntılarından, hoşnutsuzluklardan yararlanmak istemeleri doğaldır. Bu hareketlerde yardımcı olmaları kanunca kuvvetli bir ihtimaldir; fakat bizim için sorun, hem şiddet eylemlerinin önlenmesi, hem de bu nihrakların engellenmesidir; fakat bu uygulamada bünyemizden gelen bazı gerçekleri dikkate almamız ve bu olaylara hüküm olmada toplumumuz ve gençlerimiz yönünden aşamayacağımız, ileride düzelteremeyeceğimiz yaralar açılmaktadır.

Toplumumuz için gelişmemizin bu sorundan ya da iç ve dış düşmanlarımızın bu tuzağından kurtulmanın yolunu, sorunu daha geniş bir anlayış içerisinde düşünmekle kanunca bulabiliriz.

Yasal uygulamaları bu anlayış içerisinde uygularsak, bu sorunumuzun ileride düzelteremeyeceğimiz ölçüde yaralar açmadan yaklaşmış oluruz.

Özgürlük temel hakkımızdır. Özgürlük içerisinde değişik türde farklılıkların ifadesi de kaçınılmazdır. Bu ifadelerde, gençlerin şiddete yönelmemeleri, toplumun onlara sağlayacağı gelişim imkânlarıyla ilişkilidir. Gençlerimize, yaratıcı güçlerini artırmak, enerjilerini sağlıklı şekilde yönetmek, onlara müsahabayı öğretmek bu yollardan bazılarıdır.

Çatışma konularının, ayrıntıların daha iyi anlaşılacağı bir ortamı da geliştirmek yine sağlıklı bir imkândır.

Bir diğer imkân da, toplumumuzda değerlere uyumun yerini anlamamızdır. Millî ve manevî değerlere

başlık kavramı, kültürel değerlerimizi benimseme ve öğretilmede ciddi bir ciddiyet kanunca ihtiyacımızdır. Bu ifadelerin, geçmişe özlemin, çağa uymayan değerleri benimsemenin eşdeğeri değildir. Her grup, her millet, benzerliklerini artırarak millî birliğini sağlayabilir. Millî birliğin varlığı, vatandaşların bazı temel değerler etrafında bütünleşmelerinin, gelişmelerinin özgürlüklerinin en büyük teminatıdır.

Bu Hükümetin millî birlik, manevî değerlere bağlılık kavramına ve bunların eğitimine ağırlık vermesi, gençlerimiz arasındaki şiddet eylemlerinin, ayırıcı akımların kontrol altına alınmalarında gerçekçi bir yaklaşım sayarım.

BASKAN — Sayın Aykan, lütfen bitirin.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Sayın Başkan, 1,5 sayfam var.

BASKAN — 1,5 sayfayı bitiremezsiniz, ben çok az gördümde onun için...

CEVDET AYKAN (Devamla) — Bitiririm efendim, müsaade ederseniz.

BASKAN — Sizin takdirinize bırakıyorum.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Peki, Sayın Başkanım.

Sayın senatörler;

Her toplum için büyümeden önce var olma önemlidir. Adalet, özgürlük, refah, milletin var olması çerçevesi içinde gelişir. Var olmamızın teminatı millî ve manevî değerlerin üzerinde ve Anayasamızın öngördüğü devlet şekli etrafında bütünleşmemizdir.

Hükümet Programında, sosyal güvenlik, yardımla ilgili tedbirlerin geliştirileceği söylenmektedir. Emegün, çalışanların haklarının genişletileceğinden söz edilmektedir.

Çağımızda sosyal demokrasinin ifadesi, büyük yüksek kamu harcamalarıdır. Kamu harcamalarının nasıl kullanılacağı da toplumların gelişme seviyelerine ve ihtiyaçlarına göre değişmektedir. Ayrıca her ülkede sosyal adaleti sağlamanın değişik imkânları vardır. Vergi, kredi, eğitim, enflasyon, iş sorunları dışındaki sosyal adalet düşünülemez.

Son yıllarda sosyal harcamaların sağlam kaynaklara dayandırılması kanunca yeteri kadar değerlendirilmemektedir.

Emek bir bütündür. Emegün hakkını bu bütünlük içinde görmek de adaletin gereğidir. Batı ve dünya uygulamaları, üretim ve bölüşüm dengesini iyi kuramayan ülkelerde sosyal harcamaların gerilediğini göstermektedir.

Sağlık sigortası uzun yıllardır sözü edilen bir konumuzdur. Sağlık sistemimizde talep yaratmak, ka-

pasite yaratmakla beraber olmazsa bu niyet topluma yararlı olamaz.

Sayın senatörler;

Hükümet dış politikada uygulayacağı ilkeleri güzel ifadelerle dile getirmiştir. Sanırım bu konular batı basınında da bu boyutlarla tartışılmaktadır. Dış politikamızın uygulanmasında açıklık, âdil denge ve politikanın tespitinde toplumun katkısı ilkeleri yeni ifadeler değildir.

Dış politikamızda tercihlerimizin de dünya gerçekleri içinde bilinmesi lazımdır. Tercihlerimizde gerçekçi olmazsak, bunun sakıncalarıyla ilerde er geç karşılaşılacaktır.

Sayın senatörler;

Politik kargaşanın değişmez bir olgu olduğu ikibin veya üçbin yıldır söylenir. Mazide, toplumda kargaşa yaratan insanların düşünce ayrılıkları ile çağımızda teknolojik gelişme toplumlardaki politik kargaşaya yeni boyutlar getirmiştir. Ülkemiz için hızlı nüfus artışı bu kargaşanın başka bir unsuru olacaktır.

Kanımcı önümüzdeki yıllarda Türkiye'nin sorunları büyüyecektir ve ülkemiz, uygarlığın yarattığı farklılaşma ile kendi değerleri etrafında bütünleşme arasında güçlü sentezler yapmak ihtiyacı ile karşı karşıya kalacaktır.

Ülkemizi yönetilebilir yapabilmemiz, ülkemizde gelişmeyi ve değişmeyi koruyabilmemiz, yönetimde başarılı olmamız kadar idarenin sağlayacağı moral haklılığa bağlı olacaktır.

Bu düşüncelerle, Hükümetin önümüzdeki yıllarda uygulamasında, ülke yararlarına hizmet etmesini dilerim.

Hepinize saygular sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın Reisoglu, buyurunuz efendim.

SAFA REİSOĞLU (Cumhurbaşkanıca S. Ü.)

— Sayın Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Sayın Ecevit Hükümetinin Programı üzerindeki görüşlerimi Yüce Heyetinize arz etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum. Programın tüm bir değerlendirilmesini yapma imkânına zaman olarak sahip değilim. Bunun için, belli konulara, önem verdiğim konulara ilişkin bazı hususları Hükümetin ve Yüce Heyetinizin bilgisine sunacağım.

Sayın Ecevit Hükümeti, politik ve ekonomik açıdan iç ve dış sorunların özel bir ağırlık kazandığı çok güç şartlar altında göreve başlamış bulunmaktadır. Sorunların her biri kendi önemini taşımaktadır.

Buna rağmen, bugün karşımızda bulunan, ilk planda çözümlenmesi gereken en önemli sorun, hiç kuşkusuz şiddet olaylarının önlenmesi ve yasa hâkimiyetinin yeniden sağlanmasıdır.

Bugün belli siyasal amaçlarını ve düşüncelerini zorla, kaba kuvvetle, silah gücüyle hâkim kılmak isteyen bir kısım örgütlerin yarattığı olaylar, demokratik rejimi, Devletin ve milletin bütünlüğünü ciddi ölçüde zedeleyecek boyutlara ulaşmış, ülkede can güvenliği, öğrenim ve öğretim özgürlüğü kalmamıştır.

Açıkça bilinmelidir ki, bu örgütler, büyük vatan-daş kitlesinin olduğu kadar, büyük öğrenci kitlesinin desteğinden de kesinlikle yoksundur. Bununla beraber, örgütlerin, silahlı, disiplinli ve cüretli eylemleri yıldırıcı bir etki yapmakta, toplum huzurunu bozabilmekte ve demokratik rejimi tehlikeye sokabilecek bir ciddi sınıra, düzeye ulaşabilmektedir.

Silahlı örgütlerin eylemlerini önlemede güdülecek metot, sadece olaylara müdahale değil; fakat eylemleri yaratan ve yöneten kaynaklara doğrudan doğruya inebilme cesaretini göstermek olmalıdır.

Bugün üniversitelerimiz ve fakültelerimiz polis çemberi altındadır. Gerektiğinde jandarma birlikleri de getirilmektedir ve polis bugün üniversitelerde sınırlara kadar girmiştir.

Bu hazin manzaraya rağmen olaylar önlenememektedir. Çünkü, yalnız olaylara müdahale edilmekte, muhtemel olaylar düşünülerek tedbir alınmakta; fakat olayları yaratan kaynaklara yönelme imkânı bulunamamaktadır veyahut bu cesaret gösterilememektedir. Kanaatiniz odur ki, Devlet organları, Devlet kolluk kuvvetleri, yasa hâkimiyetini sağlamada en az şiddet örgütleri kadar cüretli ve kararlı olmak zorundadırlar. («Bravo» sesleri)

Türk Devletinin gücü bütün bu şiddet eylemlerini ve örgütlerini bertaraf etmeye yeterlidir. Yeter ki, Devletin bu husustaki kararlılığı bir inanç olarak topluma intikal etsin. Bu inanç, kaba kuvvet hevesilerini yıldırarak ve onları yalnız bırakarak, olayları kendiliğinden belli bir düzeye indirecektir.

Şiddet olaylarının önlenmesinde çok önemli bir nokta da kamu düzeni ile özgürlükler arasındaki hassas dengenin muhafaza edilebilmesidir. Demokratik rejimlerde hükümetlerin en büyük güçlüğü, yasa dışı hareketleri demokratik usuller içinde önleme mecburiyetiyle karşı karşıya bulunmalarıdır. Zira özgürlükleri feda ederek bir sonuca ulaşma, demokratik rejim içinde düşünülmemesi gereken bir davranıştır. Özgürlük, vatandaş varlığının, hayatîyetinin,

insan varlığının fedakârlık kabul etmez bir parçasıdır. Özgürlük, toplum gelişmesinin temelinde bulunan unsurdur. Bugün yadırganan bir çok görüş, düşünce, yarınki toplumun temelinde yer alabilir.

Onun içindir ki, toplumların gelişmesinde temel unsur düşünce özgürlüğüdür, her düşüncenin serbestçe tartışılabilmesidir. Ancak, hemen belirtiyim ki, her özgürlük gibi düşünce özgürlüğünün de bir temel sınırı vardır. Bu sınır, bütün insan ve vatandaş hakları beyanname ve sözleşmelerinde ifade edildiği gibi, başkasının özgürlüğüdür; yani hiç bir özgürlük bir başkasının özgürlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik olamaz. Bu sınırı aşan bir özgürlükten bahsedilemez. Özellikle hiç kimse kendi düşüncesini şiddetle, silah zoruyla hâkim kılmak hakkına sahip değildir. Dolayısıyla bütün şiddet heveslileri karşısında bütün gücüyle Devleti ve yasaları bulmak zorundadır. Eğer özgürlükleri korumak istiyorsak, eğer özgür düşüncenin hâkim olmasını istiyorsak, özgür düşüncüyü ortadan kaldırma teşebbüslerine karşı da Devleti, devlet gücünü, yasaları hâkim kılmamanın gayret ve çabası içinde olmak mecburiyetindediriz.

Anaçizgileriyle değindiğim bu ilkelerin esas itibarıyla Hükümet Programında yer almasından duyduğum memnuniyeti huzurunuzda ifade etmek isterim. Hükümet Programının bu noktalar ve bu kararlılığı açıkça dile getirmiş olması ümit verici bir başlangıçtır.

Bu arada, devlet gücünün hâkim kılınmasında partilerarası diyalogun önemine de işaret etmek isterim. Unutmamak gerekir ki, iktidar partileri olduğu kadar, muhalefet partileri de devlet gücünün bir parçasıdır ve bütün bu partiler bu bilinç ve sorumluluk içinde Devlete ilişkin temel sorunları karşılıklı konuşmak, bir çözüme bağlama gayreti içinde olmak manevi mecburiyeti altındadırlar.

Sayın Başbakan hükümeti kurarken, partilerarası diyaloga verdiği önemi özellikle vurgulamıştı. Bu noktanın Hükümet Programında da tekrar edilmesi memnuniyet verici olurdu.

Bununla beraber, Sayın Başbakanın bu noktada kendine düşeni dikkatle yerine getireceği ve partilerarası diyalog bakımından yeni bir geleneğin yaratılması için bütün gayreti sarf edeceğine inanıyorum. Muhalefet partilerinin de bu gayrete aynı dikkat ve bilinçle, sorumluluk fikri içerisinde katılacağı ümidi ni taşıyorum.

Sayın üyeler;

Bir cümle ile Cumhurbaşkanlığı yüce katının siyasal tartışmalar içindeki yerine de değinmek is-

terim. Bir süredir Cumhurbaşkanlığı yüce makamını siyasal tartışmalar içine çekme hevesi hâkim görülmektedir. Anayasamıza göre, Cumhurbaşkanlığı Devletin ve milletin birliğini temsil eden bir makamdır. Siyasal tartışmaların, siyasal polemiklerin dikkatle dışında tutulmasında milli yarar vardır. Sayın Cumhurbaşkanının belli bir söz veya davranışının belli bir parti tarafından uygun karşılanmaması, farklı bir görüşün o partide hâkim olması tabiatıyla mümkündür. Kişisel görüşümüz odur ki, bu takdirde o parti kendi görüşünü doğrudan doğruya Sayın Cumhurbaşkanına iletmeli; fakat kendi görüşünü bir polemik konusu haline kamuoyu önünde getirmemelidir. Mutlaka kamuoyu önünde bir tavır almak zorunluğu varsa, bu tavrı ahşta son derece dikkatli olma zarureti şüphesizdir.

Değerli üyeler;

İki-üç kelimeyle eğitim sorunlarına değinmek istiyorum:

Eğitim, bir memleketin yarımı demektir.

BAŞKAN — Bir dakikanız var Sayın Reisoğlu.

SAFA REİSOĞLU (Devamla) — Teşekkür ederim; toplayayım Sayın Başkan.

Eğitim sorununda maalesef bir tek cümle söyleyebileceğim; o da şu olacak:

Eğitim meselelerini hallederken, politik etkilerden dikkatle kaçınmak, bilimsel objektiviteyi hâkim kılmamanın çarelerini bulma mecburiyetindediriz. Bugünkü eğitim sorunları, politik etkiler dolayısıyla ciddi bir planlamadan uzak bulunduğu gibi, yetişen milyonlarca vatandaşımıza, öğrencimize, çocuklarımıza, bilimsel objektivitenin gerektirdiği bilgileri de aktarmıyoruz.

Ortaöğretimde ders kitabı ihtiyacı, mutlaka üniversiteyle işbirliği yapılarak çözümlenmelidir. Ancak, üniversiteyle işbirliği yapılırken, kendi politik eğilimimize göre öğretim üyesi seçme yerine, üniversitenin resmi organlarıyla direkt temas arama mecburiyeti akıldan çıkarılmamalıdır. Bugünkü tartışmaların temelinde, bu noktanın dikkatten uzak tutulması büyük rol oynamaktadır.

Bir cümle ile de Orta Doğu Teknik Üniversitemize değinirim:

Bu üniversitemizin sorunları artık çözümlenmelidir. Yapılacak şey, Üniversitelerarası Kurulun tavsiyesine uyarak, bu Üniversitemizi, gerekirse geçiş hükümlerine yer vermek suretiyle üniversiteler Kanununa tabi kılmaktır. Bu gerçekleşinceye kadar, Mütevelli Heyetine yapılacak atamalarda bir politik eği-

Em ihtimalini ve endişesini uzaklaştırmak üzere, Üniversitelerarası Kurulca teklif olunacak adaylar, Hükümetçe Mütevelli Heyetine atanmalıdır.

Değerli üyeler;

Atatürk Devrimleri ve Devletin laik niteliğinin korunması sorunlarına da kısaca değinmek istiyorum.

Cumhuriyet Hükümeti, çağdaş anlayışa devamlı bir yönelişi ifade eden Atatürk ilkelerinin ve Devletin laik niteliğinin korunmasına özel bir önem vermektedir. Dini inanç ve kanaatlere saygı duyulması, herkesin anayasal hakkı ve görevidir. Dini inanç ve kanaat özgürlüğü, ancak Devletin laik niteliğinin korunmasıyla gerçekleştirilebilir. Koalisyon Hükümetlerini devam ettirebilme endişesi, son yıllarda Devletin laik yapısında ciddi fedakârlıklara sebep olmuştur. Bu fedakârlıklara devam etme imkânı yoktur. Hükümet, Devletin ve eğitimin laik niteliğinin korunmasına ve yeniden tesisine özen göstermelidir. Laik uygulamadan ayrılma, dini inanç ve düşünce özgürlüğüne ağır bir tecavüzdür.

BAŞKAN — Müddetiniz doldu Sayın Reisoğlu.

SAFA REİSOĞLU (Devamlı) — Bitiriyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli üyeler;

Cumhuriyet Hükümetinin başarısı, ülkenin içinde bulunduğu olağanüstü koşullarda, demokratik rejimin, Devletin ve milletin bütünlüğünün başarısıdır.

Bunun bilinci içinde Cumhuriyet Hükümetine, milletimizin hizmetinde üstün başarılar diler, Yüce Heyetinize saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Reisoğlu.

Sayın Abay, buyurunuz efendim.

MUKBİL ABAY (Konya) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Milletin ve milli iradenin yüce temsilcilerinin güvenini kaybederek, görevden çekilmek zorunda kalan Cephe Hükümetinin sosyal, kültürel ve ekonomik bir yıkıntı halinde terkettiği mirası cesaretle devralıp omuzlayan Hükümetin Programını dinledik, inceledik.

İnsan haklarına dayalı milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin gelişip güçlenmesini amaç edinen bu umut verici, bu güven verici Programı Parlamenta sunan Cumhuriyet Hükümetinin Değerli Başkan ve Üyelerini yürekten kutluyor, saygıyla selamlıyorum.

Anayasamızın özüne ve ana ilkelerine ters düşen bir hükümet anlayışı ve uygulamasıyla ülkemizde can ve mal güvenliğinin ortadan kaldırdığı, dü-

şünce özgürlüğünün şiddet eylemlerine dönüştürüldüğü, öğrenim özgürlüğünün baskı altına alındığı, ekonomik yaşamın çekilmez hale getirildiği ve Devlet yönetiminde partizanlığın inanılmaz boyutlara ulaştırdığı bir dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan bu program, mutsuz halkımıza umut yollarını açmış bulunmaktadır.

Bu program kişisel ve siyasi çıkar hesaplarından, yalandan, demagojiden, çağ dışı, akıl dışı düşüncelerden uzak namuslu ve haysiyetli bir Hükümet kadrosunun halkımıza sunduğu ciddi, gerçekçi ve milliyetçi bir hizmet belgesidir.

Siyasi görüş ve düşüncelerimiz ne olursa olsun, Türk milletinin temsilcileri olarak tümümüze düşen görev, gerçek milliyetçiliğin ve halkçılığın ifadesi olan bu belgenin uygulanmasını adım adım izlemek, vaat edilen güvenliğin, huzurun, adaletin gerçekleşmesine yardımcı olmaktır.

Demokratik yaşamın vazgeçilmez bir ögesi olan siyasi partilerin toplumun mutluluğu amacına yönelik bir araç olduğu gerçeğine inanan değerli Parlamento üyelerinin büyük çoğunluğu ile bu düşünceye ortak olacağından kuşku duymuyorum. Ancak, «Evvelâ ben, sonra partim, daha sonra da milletim, memleketim» diyebilen bir kısım eyyamcı ve çıkarıcı politikacının, iktidar döneminde olduğu gibi, muhalefette de aynı ciddiyetsizliği, aynı sorumsuzluğu sürdürdüklerini gösteren davranışlarını kaygıyla, ibretle izlemekteyiz.

Hükümet olmayı halka hizmet görevinden çok, bir saltanat ve nimet fırsatı gibi görenler, iktidar koltuğunu yitirmenin şaşkınlığı ve perişanlığı içinde zehirli dillerini Devletin en yüce makamına kadar uzatmaktan çekinmemektedirler.

Sayın Demirel ve yandaşlarının «Hayırda hayır vardır» felsefesini benimseyen inkârcı ve bozguncu zihniyeti genç demokrasimizi yaralamaktan ve şer güçlere cesaret vermektense öte bir işe yaramayacaktır.

Hükümet icraasını görmeden, hatta Programını dinlemeden muhalefete kalkışmak, siyasi edep ve ahlak kurallarıyla bağdaşması mümkün olmayan demec, bildiri ve davranışlarla Devletin ve Parlamenta'nın haysiyetine saldırarak ülkede huzursuzluk ve bunalım yaratma çabaları belki muhalefet görevine tahammül edemeyen muhteris Cephe politikacılarının kin ve haysite duygularını tatmin edebilecek; ama kendilerinin yarattıkları büyük ülke sorunlarının çözümüne yardımcı olamayacaktır.

Cephe Hükümetleri döneminde halkımızın çektiği acıları yüreklerinde duyarak, kişisel ilişkileri ve parti çıkarlarını bir yana itip, hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmek, Anayasal özgürlükleri korumak, can güvenliğini sağlamak, Cumhuriyeti ve demokrasiyi kurtarmak için Cumhuriyet Halk Partisi ile elele veren siyasi parti mensubu temsilcileri ve bağımsız milletvekilleri bu insanlık ve vatansever davranışlarıyla adlarını Cumhuriyet tarihinin onur listesine kaydettirmişlerdir.

Ülkenin iç ve dış güvenliğinin tehlikeye düşmesi pahasına, yoksul halkımızın ıstırapı pahasına, anaların gözyaşları pahasına soygun ve cinayet düzenini sürdürmek tutkusuna kapılanların talihsiz çırpınışlarını ise tarih gelecek kuşaklara bir ibret ve ihanet tablosu halinde sunacaktır.

Anayasal haklara ve özgürlüklere saygılı, sosyal adalet ilkelerine bağlı olarak kurulan Sayın Ecevit Hükümetinin Programını harfi harfine uygulayarak ülkemizin iç ve dış sorunlarını çözüme ulaştıracağına, demokrasiyi güçlendireceğine ve kalkınmış saygın bir Türkiye yaratacağına yürekte inanıyor, bu inanç içinde başarı dileklerimizle hepinizi ve Hükümetimizi saygıyla selâmlıyorum. (CHP, Cumhurbaşkanı S. Ü. ve Millî Birlik Grubu sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Abay.

Sayın Ünsal.

NIYAZI ÜNSAL (Erzincan) — Sayın senatörler;

Hükümet henüz güvenoyu alıp çalışmaya başlamadı; ama Hükümete saldırılar başladı. Saldırı yurttaslardan gelmiyor, halktan gelmiyor; yurttasları cephelelere bölenlerden, Devlet yapısını, Sayın Başbakanın dediği gibi, enkaza çevirenlerden geliyor: Sayın Ecevit, yıllardır halka söylediğini Programına almamış; kamu görevlilerinin dosyalarını incelettiyor; kış kıyamette kamu görevlilerini sağa, sola sürcekmiş ve anarşi durmamış..

Hükümeti eleştirenler, eleştiriyi de aşır işi saldırıya vardiğerler şunu iyi bilmelidir; bu Hükümete yaptığınız her saldırıyı, Hükümetten önce halk karşılayacaktır. Devleti tahripten korumak, kurtarmak, kollamak isteyen her yurttaş karşılayacaktır. Bu Hükümet Cephecilerin elinden, rayından çıkmış bir lokomotif teslim almıştır. O lokomotif Anayasa doğrultusundaki rayına oturtana kadar kendilerinden başka bir görev istemeyeceğiz ve beklemeyeceğiz.

Bozulan iş o denli çok, o denli ağır ki, bir hükümet döneminde ancak bunlar onarılabilir, ancak bunlar başarılır. Sayın Ecevit'in söyleyip de Programına almadığı iş ne denli çoksa, bilin ki, Cephecilerin bozduğu işleri onların yerini alacaktır. Bu Hükümet onarım Hükümeti olacaktır. Bu Hükümet yarasaran bir Hükümet olacaktır. Toplumun her kesimi Cephe Hükümetinden büyük ve onarım gücü yaralar almıştır. Devlet yönetimini rayından çıkmıştır. Ecevit'in 1973'lerde bozuk dediği düzen, Cephecilerin elinde 33 ayda çürümüş, kokmuştur. İşte Ecevit Hükümeti Cephecilerin elinde kokan, çürüyen bir düzeni düzeltmeye çalışacaktır.

Bunun için biz de bu Programda olmasını istediğimiz çok şeyden bilerek ve isteyerek vazgeçtik. Yeter ki, yarın ölmeyeceğimizi bilelim. Yeter ki, gençlerimizin vurulmayacağına, ölmeyeceğine güvenelim. Yaşamak istiyor halkımız. Ecevit Hükümeti şimdi bunu yapacaktır. Halk bunu bekliyor kendilerinden; biz, isteyerek, bilerek, düşünerek ve içimize sindirerek bunu bekliyoruz. Bunu yaparken, halkın yaşama düzenini sağlarken kimsenin hesabı kapanmamalıdır, kimsenin hesabına çizgi çekilmesini istemiyoruz; göreceğiz herkesin hesabını.

Örneğin; Sayın Aksay diyor ki; «Ecevit Hükümeti büyük bir kıyım hazırlanıyor. Kamu görevlilerinin dosyaları incelettiriliyor. Kazanılmış haklarını elinden alacaktır kamu görevlilerinin Ecevit Hükümeti...» Hükümetten biz de rica ediyoruz; Birinci ve İkinci Cephe Hükümeti zamanında isteği dışında yeri değiştirilen, görevinden alınan, atılan, sağa-sola sürülen, işinden ve eşinden ayrı bırakılan kamu görevlilerinin sayısını açıklamalıdır. Programda bu yok. Bu sayı 1977 başında, sadece eğitimciler arasında 80 bin üzerinde idi. Şu anda yüz bini aştı. Yüzbinleri şaşkına çevirenler, çaresizlik içinde bırakanlar ve Devlet yönetimini temelinden çökertenler daha işin başında yeygaraya başladılar. Bunun için Hükümet, Cephecilerin yaptığını bir bir halkın önüne getirmelidir; Programında bunu getireceği yazılmamıştır.

Sayın Başbakandan burada bir isticramda bulunuyoruz. Tüm Cumhuriyet döneminde işe alınan sözleşmeli personel ile 33 aylık Cephe döneminde işe alınan sözleşmeli personel sayısını halka açıklamalıdır. O zaman anlaşılır Cephe Hükümetinin kimleri kayırdığı, nasıl kayırdığı; yüzbinleri, milyonları sözleşmelerle hangi yandaşlarının cebine aktardığı; o zaman anlaşılır Hazinesinin nasıl boşaldığı ve çıkar Cephesinin içyüzü.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Nasıl yağma edildiği.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Maliye Bakanından şunu rica ediyoruz; 33 ayda Cephe Hükümetinin yeniden kullandığı kadro sayısını halka açıklamalıdır. 1977 Bütçesi görüşülürken cephecilerin yeniden kullandığı kadro sayısı 148 bin idi. Şimdi bu sayı 203 bine çıkmış; yani ikinci Cephe 55 bin kadro daha kullanmıştır. Bunların nasıl, nerelere ve kimlere kullanıldığını açıklamalıdır.

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — Bütün bakanlıklarda.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Kimse bize yavuz hırsız rolü oynamamalıdır burada beyler. (CHP sıralarından alkışlar ve «Bravo sesleri»)

Okur-yazar olmayan ümmetçileri, ırza geçmekten sanki insanları en üst düzeydeki görevlere getireceksin, Devlet kadrolarını saldırganlara dağıtacaksın; ondan sonra kalkıp, «Ecevit dosya incelemeye başlamış..» diyeceksin. Elbette inceletecektir, görevi olacaktır bu.

Sayın senatörler;

Cephe kirletme hükümeti idi. Bu Hükümet temizlik hükümeti olacaktır, ve olmalıdır. Cephecilerin kirlettiği her işi temizleyene kadar da bu iş sürmelidir. Sadece bir kuruluşumuzdan, adını veriyorum, Vakıflar Genel Müdürlüğünden 70 bin sınav belgesinin verildiği söyleniyor. Sözde ilim yayma cemiyetine.. Parayı yatıran buradan bir belge almıştır. Bazı belediyeler harıl harıl bu işe kullanılmıştır. Sınav kağıtlarının bir yıl saklanma zorunluluğu vardır. Bunlar derhal araştırılmalı ve sahtekârlık ortaya çıkarılmalıdır. Sayın Hasan Aksay'ın korkusu da bu; sık sık demec vermesinin nedeni de bu.

Sayın üyeler;

Tüm bunlarla birlikte, Ecevit Hükümeti barış ve özgürlük hükümeti olacaktır. Bununla birlikte Programı bazı noktalarına samimi olarak dikkatlerini çekeceğiz.

Savunma sorunumuz önemli güçlüklerle karşı karşıyadır. Hükümetin bunu öncelikle ele almasını, ulusal savunma sistemini tam bağımsız biçimde oluşturmasını bekliyoruz.

Programda ulusal eğitim işlevine nedense fazla yer verilmemiştir. Halbuki bu dönemde en çok rayından ve amacından saptırılan örgüt Eğitim Bakanlığıdır. Bu örgüt kadro olarak bozulmuştur, program olarak bozulmuştur, yönetmelik ve kitap olarak bozulmuştur; bu konuyu Hükümetin yeniden ele alırken kesin tavır koyarak işe başlamasını bekliyoruz.

Bugün Türkiye'de ilkokullara öğretmen yetiştiren okulumuz yok denecek kadar azdır. Bir bakıma hiç yoktur. Dokuzuncu Eğitim Şurasından sonra..

BAŞKAN — Bir dakikanız var, Sayın Ünsal.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bitirmeye çalışacağım Sayın Başkan.

Dokuzuncu Eğitim Şurasından sonra alınan bir kararla 93 adet öğretmen okulu kapatılmış, klâsik liseler durumuna getirilmiştir. Sonradan açılan 41 adet yıllık Eğitim Enstitüleri öğretmen ihtiyacını karşılayacak durumda değildir.

Cephe döneminde İmam-Hatip Okullarının sayısı 341'e ulaşırken, öğretmen yetiştiren okullar yatırımı kısılmıştır. Bu Hükümet derhal işler durumda olan öğretmen liselerini bir kararla 2 yıllık eğitim enstitüleri yapmalıdır ve bu öğretim yılında öğretime açmalıdır. Bunda bir sıkıntı olmadığı gibi, yükseköğrenime giremeyen binlerce öğrenciyede yer açmıştır olacaktır.

Yine bu okullardan mezun olup da 2 yıldır boşta kalan öğrencileri mesleki kurs düzenleyerek öğretmen yapmalıdır.

BAŞKAN — Müddetiniz doldu Sayın Ünsal.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, bir dakikanızı rica ediyorum.

BAŞKAN — Bir cümle..

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Eğitim Enstitüsü sınavları birkaç kez Danıştay kararı ile bozulmuştur, durdurulmuştur; ama yasa ve yönetmelik tanımayan, yargıç kararı dinlemeyen hükümet, bunları dikkate almadan sınavlar düzenlemiştir ve kayıtlar yaptırmıştır. Bunlar derhal bozulmalıdır ve yasa üstünlüğü sağlanmalıdır.

Cepheciler eğitim işini denetimden uzak tutmak için teftiş sistemini kaldırmıştır. Bunu derhal yeniden etkin duruma getirmelidir. Özellikle kırsal kesimdeki komando eğilimli gençleri ve öğretmenleri denetimden uzak tutmak için tüm müfettişler Ankara, İstanbul, İzmir'e çekilmiş ve sayıları yok denecek duruma getirilmiştir. Bunun hemen düzeltilmesini bekliyoruz Hükümetten.

BAŞKAN — İlâve müddetiniz de doldu Sayın Ünsal.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — İkinci ve önemli bir husus da şudur:

Din eğitimi ile ilgili işlevlerde nedense bir kısım köylerimiz ihmal ediliyor. Bu köyler adeta bu işin dışında tutuluyor. Din eğitimi sanki bazı mezheplerin

tekeline imiş gibi davranılıyor. Bu konuya İslâm esasları dahilinde Hükümet eğilmelidir.

Bir kısım köylerde cenaze yıkamak sorun olmaktadır. İmam bulunmuyor. Bunu din işlerine bakan Başbakan Yardımcısının Hükümete getirerek geliştirmesini ve bir esasa bağlamasını bekliyoruz. Lâiklik esasını uyguladığımızı hiç bir zaman unutmayalım.

Sayın Başkan, cümlem topluyorum.

Son olarak şunu belirtmek istiyorum:

Bu Hükümet olayların ve sorunların üstesinden gelecektir, bundan kuşumuz yoktur. Bunu yaparken güncel sorunlardan çok nedenlerine inerek, nedenleri çözümlenerek, sorunları ortadan kaldırarak bu işleri başarmalıdır.

Düşünceyi kötüye kullanmanın daima karşısında olacağız; ama kimseye düşünceyi suç da bu ülkede saydırmayacağız.

141, 142, 163 ncü maddelerin işbirliği sürdüğü sürece hükümetlerin işi bu ülkede daima zorlaşacaktır. İşkence işlerinin süratle kökü kazanmadır.

Ulusal savunmamız için oluşturulan özel savaş sisteminin giderek başka amaçlara kaydırıldığını üzülerek duyuyoruz. Bu kesinkes gözden geçirilmelidir.

Haberalma örgütümüz..

BAŞKAN — Vaktiniz tamam Sayın Ünsal. Bu tamamlama değil yeni bir konu..

NIYAZI ÜNSAL (Devamlı) — Tamam sayın Başkanım bitti. Haberalma örgütümüz bilinen alışkanlıkların dışında tutulmalıdır.

Sayın Başkanım;

Hükümete bu işleri yapmada gönülden başarılar diliyorum. Teşekkür ederim. (CHP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Ben de teşekkür ederim Sayın Ünsal.

Sayın Güven buyurun efendim.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Başkan, sayın üyeler;

Bu Hükümet yapısı itibarıyla bir Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti değildir. Bu Hükümet, yapısı itibarıyla da tam bir koalisyon değildir. Ancak, gerçekçi olmak lazımdır; bu Hükümetin sorumluluğunu tamamiyle Cumhuriyet Halk Partisi yüklenecektir. Ona göre bu Hükümetin kendi girişimlerini düzenlemesi gerekmektedir.

Hükümetin kuruluşu demokrasinin de, Devletin de çökme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu bir ortamda oluşmuştur.

İkinci Milliyetçi Cephe Hükümeti bünyesi itibarıyla bir yönü iktidar hürsına, bir yönü ise Anayasal düzeni içine sindirememeye kompleksiyi hasta gruplara dayanıyordu. Bunun için yıkıcı, tahrip edici; okulların, sokakların, işyerlerinin silah çatışmalarına sahne olduğu, can ve mal güvenliğinin kalmadığı, barış ve kardeşlik duygusunun temelden yok edildiği bir ortamda doğmuştur. Ekonomik durum daha da beterdir. Yokluk, karaborsa, pahalılık, istifçilik, geçim sıkıntısı, kısacası sokaktaki anarşiye ekonomik anarşi de tam destek olmuştur.

Bu bakımdan, Batıda bir söz vardır, «Toplumlar ne tok esirler, ne de aç hürler olmalıdır.» Biz toplum olarak, millet olarak açlıktan sefaletten, pahalılıktan, karaborsadan, istifçilikten kurtulamadık; elde kala kala bir özgürlükçü demokrasimiz vardı, onu da neredeyse yitirmenin eşiğine gelmiş bulunmaktayız.

O halde bu Hükümetin en büyük görevi, Anayasaya işlerlik kazandırma olacaktır. Türkiye'nin bu noktaya gelişinde, birçoklarının söylediği gibi, Anayasanın uygulanması değil, Anayasanın uygulanmaması neden olmuştur. Suçu, Anayasa değil; suçlu, Anayasayı uygulamayanlardır. Anayasa kendi doğrultusunda olan her şeye açık ve elverişli, olmayana kapalıdır. Anayasamızda özgürlüklerin geniş bir listesi çizilmiştir; temel hak ve özgürlükler, sosyal ve iktisadi haklar, siyasi haklar ve özgürlükler listesi Anayasada net bir şekilde dile getirilmiştir. İktidarın en büyük sıkıntısı, Anayasada sıralanan bu haklarla çatışması olmuştur. Temel hak ve özgürlükleri, sosyal ve iktisadi hakları, siyasi hak ve özgürlüklerle sınırlandırılan, kısıtlanan iktidar bunu tanımamıştır. Özel girişim, Anayasamızla kısıtlandığı halde, bunu aksine yorumlayıp özel girişimin ahabildiğine serbest olduğu bir düşünceye dalmıştır. Sosyal devlet anlayışı sanki bir ulufe dağıtım şekline yorumlanmış; aslında sosyal tıkanlıkları giderici, yeni tedbirlerin, düzenin getirilmesi gerekiyordu.

Milliyetçi Cephe iktidarı sınır tanımama hastalığına tutuldu. Anayasanın kendisine kapadığı kapıları açık gördüğü, vatandaşa açtığı kapıları kapama yoluna gitti. Her kapalı kapıyı zorlamada da olaylar çıktı, sonuç olarak yargı organlarıyla, TRT ile, özerk üniversite ile, gençlikle, ilerici kuruluşlarla devamlı çatışma haline düştü.

Yanıtlıkları bir nokta vardı. Devlet ile partiyi birbirine katar duruma girdiler. Devlet hepimizin, parti ise ancak mensup olduğu insanların topluluğudur. O halde Devlet ile parti ayrılığı üzerinde durmak lazımdır.

Milliyetçi Hareket Partisi sözcüsü gensoru görüşmeleri sırasında şöyle bir söz sarf etti; «Militanları bakanlıklara yerleştirdiğimiz söyleniyor. Bunlar Çin'den mi, bunlar Rusya'dan mı, bunlar Yunanistan'dan mı geldi?» dediler. Ashında bu ucuz demagojiye girmek lazım. Kendilerine şu sorulabilir; «Yerinden oynattığımız kişiler Çin'den mi gelmiştir, Rusya'dan mı gelmiştir. Yunanistan'dan mı gelmiştir?»...

Demek ki, sorun bu değil. Sorunun esas gerçek yönü şudur: Anayasamızın 58 nci maddesinde, «Her Türk, kamu hizmetine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiç bir ayırım yapılmaz.» hükmü vardır. Halbuki, görülen oydu ki, gerek Milliyetçi Hareket Partisinde, gerekse Milli Selâmet Partisinde Devleti görüş doğrultusuna çekme özlemleri vardı. Bu görüş doğrultusuna çekmenin somut belirtisi, Milliyetçi Hareket Partisi'nin hâkim olduğu bakanlıklarda Ülke Ocaklarına kayıtlı olan kişilerden başkasına işe alınma şansı tanınmıyordu. Halbuki Anayasamızın öngördüğü bir partiye kayıt şartı değil, hizmete alınmada ödevin gerektirdiği niteliklere sahip olma şartı idi. Bu haliyle Anayasa suçu işler duruma girmişlerdir.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Bu Mecliste ve Senatoda herkes faşizmin de, komünizmin de karşısında olduğunu söyler. Geçen devredeki toplantılarda Sayın Başbakan da bunu nitelendiler. Mesele, konuya lafla değil, somut olarak eğilmektir.

Faşizm savaş ve kapitalizmin ilişkili olduğu bir sistemdir. Savaşın tahrip ettiği, yok ettiği ortamlarda kapitalizmin ücret dengesizliklerinin, ücret adaletsizliklerinin ortaya koyduğu çöküş dönemlerinde gelir. Her derde deva bir antikapitalist düşünce olarak ortaya atılır. Güçlü devlet fikrine dayandırılır. Tutarlı doktrini yoktur. Ülke şartlarına göre bir demagojisi vardır. İktidarı ele geçirme savaşı devlete hâkimdir. Devleti çökertme önde gelir. En iyi yol, Anayasaya saygılı görünüp halkı uyutma yoludur. Parti - devlet bütünleşmesi, devlet hizmetinde bir sivil milis, en kuvvetli olan haklı, şiddet ahlakıdır gibi demokratik ve insan haklarına dayanmayan düşüncelerden kaynaklanır ve kendilerine has bir milliyetçilik de ortaya atarlar.

Çıkar düşüncesi, din ve mezhep ayrılıkları, fanatik düşüncelerden kaynaklanıp milleti düşman kâmpalara ayrıldığı, okullarında, sokaklarında cinayet mangalarının kol gezdiği, insanların kursunlandığı eği-

tim müesseseselerinin kapalı olduğu, iç barışın yıkıldığı, demokrasinin çöktüğü ortamda millet sevgisinden, milliyetçilikten bahsetmek Türk halkına en büyük hakaret olur.

Kısaca ekonomik duruma değinmek isterim :

Anayasamızın öngördüğü, dayandığı planlı kalkınma ilkesi temelden reddedilmiştir. Ortak Pazarla ilişkilerimiz hiç de iyi değildir. Avrupanın Kuzeyi sanayi bölgelerinde ileri teknoloji, sermaye birikimi olurken, Güney kesiminde ziraata dayalı geri teknoloji olan memleketlerde sıkıntılar vardır. Türkiye, bu sıkıntılı halkın en bedbahtım teşkil etmektedir. İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan sıkıntı içerisinde. Bu nedenle buralardaki demokrasilere kırılabilir, çökebilir demokrasi diyorlar. Türkiye, ayrıca bunların da son derece gerisinde tutulmak suretiyle ekonomisi çok kötü duruma itilmiştir. Ödemeler dengesi çok bozuktur. İkinci Beş Yıllık Plan devresinde beş yıl içerisinde açık 3 milyar iken, bu yılki açık sadece 4 milyar bulmaktadır. 5 yıllık açığın üzerinde bir açık tek yılda tahakkuk etmektedir. 1974 yılında ihracatımız 1,5 milyar dolar iken, aradan 4 yıl geçmesine rağmen hâlâ ihracatımız 1,6 milyar dolar civarındadır. 1970 yılında akaryakıtı ödediğimiz para 66 milyon dolar iken, bugün akaryakıtı 1977 yılı olarak ödediğimiz para 1,6 milyar dolardır. Türkiye'nin ihracatının tam karşılığı sadece akaryakıtı gitmektedir.

Sanayi, ulaşım, yakıt tamamıyla akaryakıtı dayalı, petrol aramalarının hızlanması, kömür, linyit ocaklarının işletilmesi, bu arada Doğu Karadeniz Bölgesinde ne kömür yatağı, ne linyit yatağı da bulunmadığı gözönünde tutularak, Sovyet yardımından alınmakta olan para ile biran evvel Doğu Karadeniz kesiminde rafinerinin kurulmasını bugünkü Hükümetten beklemekteyiz. Bu arada, geçmiş hükümetlerde devamlı surette vaat edilip bir türlü çözüme bağlanmayan Hopa hudut yolunun da açılmasını öncelikle istemekteyiz.

BAŞKAN — Müddetiniz doldu Sayın Güven, bitirmenizi rica edeceğim.

HASAN GÜVEN (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Erfilyonla ciddi mücadele yapılması gereklidir. Kapitalist üretim biçiminde en etkin sermaye birikimi aracıdır. Tipik bir sermaye vergisidir. OECD ülkelerinde en çok hayat pahalılığının olduğu yer Türkiye'dir. 1977 yılı Ekim ayı itibarıyla yıllık fiyat artışları % 36'yı bulmuştur.

İstihdam sorunu, Türkiye'nin en büyük sorunlarının başında gelmektedir. Bugün şehirlerde 2 100 000

kişi işsizdir. Bugün köylerde 8,5 milyon gizli işsiz vardır. Bu sorunu çözülmesinde, bilhassa 5 milyonluk orman köylerinin bulunduğu kesimde en azından her evde işsiz olan bir kişiye orman bölgelerinde çalışmak suretiyle iş verildiği takdirde, uzmanlardan edindiğimiz bilgiler sonucu 4 - 5 yıl içinde sağlanacak gelir bu gideri karşılayacaktır.

Keza Toprak Reformu bölgelerinde uygulama, altyapı tesisleri işlerinde, oradaki işsiz insanlara asgari ölçüde iş verilmesi suretiyle sağlanacak gelir de bunların giderini kısa devrede karşılayacak durumdadır.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güven.

HASAN GÜVEN (Devamla) — Sanayide emeği yoğun teknolojiye çevirmek gereklidir.

Sayın Başkan, sözlerimi bağlıyorum.

Devletin ve demokrasinin çökmekte olduğu ortadayız. Ekonomik anarşiye de, siyasi anarşiye de son verecek etkin önlemleri bekliyoruz. İç barış sağlanmalıdır. Gülmeye, birbirimizi sevmeye hasretiz. Kaderde, kıvançta, tasada ortak topluma yönelmeliyiz. Kavgamın yerini barış ve kardeşlik, ilkeliliğin yerini uygarlık, cehaletin yerini bilinçlenme, bğnazlığın yerini hoşgörü ve akıl, iki yüzünlüğün yerini sevgi; iktidar - muhalefet ilişkilerinde olumsuz çatışmalar değil, olumlu diyaloglar kurup, ekonomi ve sosyal yönden ileri, uygar, güçlü Türkiye'nin hep birlikte yaratıcısı olalım. Yeni Hükümete içtenlikle başarılar dilerim.

Saygılarımla. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Demirayak, buyurunuz.

Yeterlik önergesi gelmiştir. Ancak, lehte başladığımız için, sekizinci sırada aleyhte Sayın Ahmet Remzi Hatip olduğu için, ona olanak sağlamak üzere Sadettin Demirayak'tan sonra yeterlik önergesini oylayacağım. Kabul edildiği takdirde son sözü Sayın Hatip'e vereceğim.

Buyurunuz.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Perşembe günü Senatamızda Başbakanımız Bülent Ecevit tarafından okunan Hükümet programını coşku ile dinledik. Muhalefette görev yapmanın acemiliği içinde bulunanlar, kendilerine halkın verdiği temsilcilik görevini bırakarak bu salonu terk edip gitmişlerdi.

Bu program her şeyden önce insanı esas almış bulunmaktadır. Doğum yapacak olan kadından, suçla itilen çocukların ruhsal durumlarına göre karar verebilecek çocuk mahkemelerine, düşünce aykırılıklarına

rağmen barış ve özgürlük içinde yaşayabilen kuşaklar yetiştirebilmek, sağlıklı bir yaşam, insanın insanı sevebileceği bir ortam, namuslu bir vergi sistemi, tasarruf ve sosyal güvenlik kurumları, bunun ötesinde yarınlara emin olarak bakabilmek...

Mayınlı sınır tarlaları değil, başak vermiş buğday tarlaları; hayal değil gerçek İYAK ve MEYAK kurumları; Devlet Güvenlik Mahkemeleri değil, çocuk mahkemeleri, bölücülük değil, birleştirici ve barıştıcı bir yönetim; güvencenin, taşınan silahla değil, devlette aranacağı bir yönetim... İnsanca, hakca bir düzenin programı bu.

Türk toplumunun huzurunun sağlanmasında, ideolojik düşünceler ne olursa olsun suç işleyenlerin üzerine, yuvalarına acımasızca gidecek yönetime kavuşacağız artık. Ekonomik darboğazdan köklü ve isabetli kararlarla çıkma olanağı sağlanacaktır bu yönetimde; palyatif tedbirle değil.

Türkiye'mizde ismini kanunlardan alan üç tane kuruluş bulunmaktadır; Cumhurbaşkanlığı, Cumhuriyet Senatosu, Cumhuriyet Savcılığı. Durum bu iken, 2 nci MC nin ismini «Cumhuriyet Hükümeti» koydular; kanundan içtüzüklerden ayrı olarak. Mahalli seçimler sonrası bu Hükümet 218 milletvekili ile azınlık Hükümeti durumuna düşünce, istifasını vermesi gerekirken veya doğrudan doğruya güvenoyu istemesi gerekirken, CHP sinin gensoru önergesi vermesini beklediler.

Gensoru sonunda milletvekillerinin oylarıyla düşüp giderken bir de, «Bunalım başladı» dediler. Aslında bunalım yaratan Milliyetçi Cephe düşürülmüştü. Bunalım da bitmişti. Gensoru ile düşürülen bu Hükümet halkın temsilcileri olan milletvekillerinin oyları ile değil de benim kasaba halkımın oyları ile düşürülse idi, kasaba halkım bunların arkasından tenekeler çalardı. Cephe kurmak hastalığından kurtulamayanlar 33 aydır halkın anasını ağlatmışlardı. Şimdi de 33 aydır ağlattıklarını güldürmek için «Müşterek Milliyetçi Muhalefet Cephesi» kurdular. Hayırlı olsun kendilerine.

İşte Türk Ulusunu bu şekilde cephelere bölenler karşısına 11 kişi çıktı. 12 Haziran günü ettikleri yemine sadık kalarak bu Hükümetin kurulmasını sağlamışlardır. Türkiye'nin bir Lübnan olmasını önlemişlerdir. Bu asil davranışlarını kutlamak gerekir.

Cephe kuran sahte milliyetçiler içinde zaman geldi, «Ben Arap milliyetçisiyim» diyen oldu.

Bu Hükümet dönemi gerçek milliyetçilik dönemi olacaktır; 1974 yılında Kıbrıs'ta gösterdiği gibi, af-

yon tarlasında gösterdiği gibi, Ege Denizinde gösterdiği gibi... Dün gerçek milliyetçiliğimizi bu şekilde göstermiştik. Bugün ATAS rafinerisinde gösteriyoruz. Bu Hükümetin Bakanı verdiği emir üzerine Devlete olan saygınlığı kazandırdı. Akdenizde seyreden tankerin yönü değiştirilerek Mersin'e getiriliyor. Bizler bu davranışı sömürge milliyetçilerinden bekleyemeyiz.

Sayın üyeler;

Bu Hükümet döneminde artık, yeğenler sahte mobilyaları yurt dışına sevk edemeyeceklerdir. Kardeşler, özel teşebbüs mensuplarını dolandıramayacaklardır. Bakan oğulları imtihansız Ticaret Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğüne atanmayacaklardır. Bakan damatları, yüksek ücretlerle Çukobirlik Genel Müdür Yardımcılığına atanamayacaktır. Müsteşar makam şoförleri Londra'ya memur olarak atanamayacaktır. İrza geçmekten mahkûm olan imamlar genel müdür yardımcısı olamayacaklardır. Sivil rütbeli kişiler genç yaşlarında müsteşarlık mevkilerine getirilmeyecektir. İlkokul öğretmeni Tekel Bakanlığının İçki Fabrikası İmalat Müdürlüğüne getirilemeyecektir. Milli Eğitim Bakanlığının Genel müdürlükleri, hursuzluk yapan, menfaat karşılığı tayinler yapan kişiler tarafından doldurulamayacaktır. Ülkü Ocaklarına yurt dışından araç temini için Gümrük Tekel Bakanlığının özel tebliğleri Resmi Gazetede yayınlanmayacaktır.

Bu Hükümetin içinde Rusya'nın Bakü iline öğretmen ataması yapacak bir Milli Eğitim Bakanı bulunmayacaktır. Bir yakınının tayini için uğraşan köy muhtarına öğretmen tayin eden bir Milli Eğitim Bakanı bulunmayacaktır. Marangoz okulundan mezun olan kimseyi adalet mekanizmasının ne olduğunu sadece Türk filmlerinde görmüş olmasına rağmen, Adalet Bakanlığında yüksek ücretlerle müşavirliğe alacak bir Bakan bulunmayacaktır.

Sayın üyeler;

Bu Hükümet döneminde, Ticaret Bakanlığının bodrum katı silahlı eşkiyaların barınağı olmayacaktır. Uluslararası görüşmelerde ne masaya yumruk vuran bir Başbakan, ne de takla atan bir Başbakan görmeyeceğiz artık.

Bu Hükümetin içinde oyuncakçı dükkâmından alınmış oyuncak fabrikası tank ve topları eteğine doldurup da Konya Ovasında buğday eker gibi sahte fabrika temeli atacak bakanları görmeyeceğiz artık.

Bu Hükümetin içinde, üç yıllık kaymakamı Lizbon'da bakanın hanımının eşyalarını taşıdığı diye bü-

yük şehirlerden birine Emniyet Müdürü yapacak bir İçişleri Bakanını göremeyeceğiz. İdari işlerin ne olduğunu bilmeyen mühendis arkadaşlarımız İçişleri Bakanlığının Müşavirliğine yüksek ücretlerle atayan bir İçişleri Bakanı görmüyoruz.

Yabancı dil bilmeyen ortaokul mezunu memurlar, köy öğretmenleri, öğrenciler Ticaret Bakanlığının Münih'teki, Bern'deki Ticaret Müşavirliklerine atayacak Bakanlar bu Hükümette kalmamıştır artık.

Sayın üyeler;

Bu Hükümeti, Türk Ulusunun içte ve dışta itibarını, saygınlığını kazandıracağına inandığımız ve güvendiğimiz içindir ki, başarılar diliyoruz ve kutluyoruz.

Saygılarımla. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri, yedi sayın üye konuşmuştur. Sekizinci sırada aleyhte Sayın Ahmet Remzi Hatip söz almıştır. Son sözü Sayın Hatip'e vereceğim.

Ancak, yeterlik önergesi vardır. Sayın Hatip'in konuşması geçerli olmak üzere yeterlik önergesini okutup oylarınıza sunacağım.

Sayın Başkanlığa

Hükümet programı üzerinde yapılan konuşmalarla aydınlanmış bulunuyoruz.

Müzakere ve konuşmanın kifayetine Yüksek Senatonun takdirine arzımı saygı ile istirham ederim.

Kastamonu Senatörü

Mehmet Seydibeyoğlu

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Yeterlik aleyhinde Sayın Ucuza, bayurunuz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Evvela bir hususu Yüce Heyetinize hatırlatmak isterim. Şahsı adına söz alan arkadaşlarımızın konuşmalarının 10 dakikaya indirilmesine dair önerge işleme konulduğu zaman, hatırlarsınız, Sayın Başkanımız 15 arkadaşımızın söz aldığını ve böylece 10 dakikaya indirildiği takdirde bütün arkadaşlarımıza konuşma imkânı doğacağını söylediler. Ben de oturduğum yerden, «15 arkadaşın konuşması şartı ile 10 dakikaya indirilmesine taraftarız» dedim.

Şimdi görüyoruz ki, yeterlik önergesi gelmiştir. Sayın Başkan da bunu işleme koymaya kararlıdır.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Tüzük hükmü gereği.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım;

Saat 15,00'ten beri devam eden ve 5 saati geçen müzakereler sırasında bu kürsiye gelen bir çok hatip geçen 33 ay bu memleketi hizmet eden Hükümetin tutumunu yere yere bu zabıtları doldurdu. İzin verirken ve önergeyi oylamazsanız, size gerçekleri dile getirmek için hiç olmazsa 10 dakikalık bir imkândan istifade ederek Yüce Cumhuriyet Senatosunun tarihe geçecek zabıtlarını hiç olmazsa insaf içinde meydana getirelim.

Kifayet önergesini lütfen oylamayınız ki, bu memleketi bu anarşi ortamına getiren kirli ellerin kim olduğunu bir defa daha tespit etmenin imkânına kavuşalım.

Kurulmuş olan Hükümetin, geçmişteki Hükümet ile yapılan mukayesesini için burada itham edilmiş olan arkadaşlarımızın hakkını korumuş olalım. Gelip burada her şeyi isnat, her şeyi iftira, her şeyi tezviri metodu ile yürütecek, sonra da bizim konuşma hakkımıza imkân vermeyeceksiniz... Bu, Yüce Senatunun adaletine sığmaz sevgili arkadaşlarım.

Zannediyorum konuşmasını yapacak daha geride 4 - 5 arkadaşımız kalmıştır. Saat 21'i geçmekte; sabaha kadar da bu memleketin meseleleri üzerinde durmak bizim görevimizdir. Mademki kurulup gelen Hükümet bu memlekette anarşiyi ortadan kaldıracığına söz veriyor, gelin bu kifayet önergesini oylamayınız ki, kendilerine gereken tedbiri muhalefetin ciddiyeti içerisinde biz de söyleme imkânını bulalım.

Değerli arkadaşlarım;

Ciddi meselelerle karşı karşıya olduğumuzu söylüyoruz. O halde ciddi meseleler üzerinde ciddiyetle duralım. Duralım; Anayasamızın karşısında kimin olduğunu görelim, Cumhuriyete saldıranların kim olduğunu, kimden himaye gördüğünü burada dile getirelim, değerli arkadaşlarım.

Onun için sizden istirham ediyorum, lütfen geriye kalan 4- 5 arkadaşına konuşma imkânı veriniz ki, Yüce Senatunun ciddiyeti ile bağdaşmış olsun, Hükümetin programı böylece müzakere edilerek neticeye bağlansın.

Teşekkür ederim. (AP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim, Sayın Ucuzal.

Sayın Ucuzal'ın Başkanlığın tutumu ile ilgili konuşmasının bir kısmının doğruluk yönü vardır. Diğer kısımlar Başkanı ilgilendirmiyor.

Gerçekten kişisel konuşmalara geçmeden önce müddet sınırlanmasını talep ettim ve 15 üyenin sıradaki olduğunu söyledim; ancak 15 sayın üyenin mutlaka konuşacağı garantisini veremedim, veremedim, çünkü, İçtüzüğü'nün 56 ncı maddesi bana böyle bir yet-

kiyi vermez. İçtüzüğü'nün 56 ncı maddesine göre lehte, aleyhte ve üzerinde iki sayın üye konuştuğundan sonra yeterlik önergesi verilir, aleyhinde bir kişi konuşur ve Genel Kurulun oylarına sunulur... Böylece ben önerge geldikten sonra onu oylamaya mecburum. Herhangi bir takdir hakkımı kullanmakta mezun değilim.

Çok büyük bir demokratik anlayış içindeyim. Görüyorsunuz ki, mecbur olmadığım halde, ben Başkanlık hakkımı ve yetkimi kullanarak, son sözü aleyhte kullanmayı da Başkanlığın bir hakkı olarak kullanarak yeterlik önergesini sırada bulunan ve aleyhte konuşacak olan üyeye tahsis etmek ve böylece geçerli olmak üzere yeterlik önergesini şartlı olarak oylarıma sunuyorum. Böylesine bir anlayışın içindeyim.

Mecburum Sayın Ucuzal, her hangi bir görüşme açamaz. Yeterlik önergesinden sonra; ancak ve kesin surette aleyhte konuşulur ve oylamaya geçilir.

Sayın Remzi Hatip'in son sözü söyleme hakkı saklı olmak üzere yeterlik önergesini oylarıma arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 27 oya karşı 48 oyla yeterlik kabul edilmiştir.

Sayın Hatip'ten sonra Sayın Başbakan konuşacak ve yapılan konuşmalara cevap vereceklerdir.

Buyurun Sayın Hatip. Sizin de 10 dakika konuşma süreniz var.

AHMET REMZİ HATİP (Konya) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Sayın Ecevit Hükümetinin Programı üzerindeki şahsi görüşlerimizi bir Milli Selâmet Partili senatör olarak ifade etmeye çalışacağım.

Program üzerindeki görüşlerimizi diyorum; çünkü programın içerisindekilere müzakerede fayda mütalaa ve mülahaza etmemekteyiz. Şöyle ki;

Önce Hükümetin teşekkül sebebi, demokrasi dışı, Parlamento adap ve ananelerine uymayan birtakım tertiplere dayanmaktadır.

Mahalli seçimleri takiben, Millet Meclisi ve seçmen ekseriyetine dayanan Hükümetin ortağı bir partiden 11 üyenin istifası sağlanmıştır. Arkasından Cumhuriyet Halk Partisi, uzun süredir kendisini namzet gördüğü Hükümete hemen talip çıkmıştır.

Gensoru müessesesini ağır ithamlara maruz kaldığı Hükümete müdafaa imkânı ve hakkı tanımadan ve sadece onu düşürmek gayesiyle çalıştırıp, en nazik dönemde Hükümet bürhanı çıkarmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi bundan sonra, önceden yaptığı vaat ve pazarlıklar sayesinde Meclis ekseriyetini temin ettiği garantisizlikle Çankaya'dan Hükümet kurma görevini almıştır.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Siz nereden aldınız, Amerika'dan mı aldınız?...

AHMET REMZİ HATİP (Devamla) — İkinci olarak, Hükümet yapısı dejenere edilmiştir. Bakanlıkların adedi kamu yararı, millete yapılacak hizmetlerin daha verimli şekiller ve usuller içerisinde yürütülmesi ölçüsüne göre değil, türlü yollardan temin edilmiş iştirakçi milletvekillerine birer koltuk imal edebilmek için artırılmıştır.

Daha altı ay evvel yaptığı denemede adedi 29 olarak onaylanmış Bakanlar Kurulu, bu kadar kısa zamanda Devlet bünyesinde ve kamu hizmetlerinin hacminde ne gibi değişiklik olmuştur ki, Halk Partisinde 35'e çıkarılmıştır?...

Görülen, işe adam değil, adama iş bulma hastalığı bulaştırılan Devlet dairelerinin keyfi ve indi bir tarzda politikaya alet edilmeye başlanmasıdır. Demokratik ülkelerin hiçbirinde emsaline rastlanmayan yeni bir Hükümet şekli ortaya çıkmıştır. Partilerarası rekabetin ve kiskançlığın doğurduğu itkidar olmak için hemen her yolu mübah sayan, kamu yararını, milli menfaatleri dikkate almayan bir Hükümet modeli.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Ahştınız her zaman 20 kişiyle Hükümette kalmaya.

AHMET REMZİ HATİP (Devamla) — Azınlığın, politik tertip ve kombinezonlarla Hükümete getirilmesi metodunun oluşturduğu bir tip. 13 başlı, 35 ayaklı konfederatif veya kontonal bir Hükümet, takdirlerinize arz ediyorum.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Ahştınız her zaman iktidar olmaya.

AHMET REMZİ HATİP (Devamla) — Devletimizi ve demokrasimizi tahribe yönelen, bu tutum ve davranışa göz yumulduğu takdirde, giderek rakip partilerden transfer edilecek üye sayısına göre değişen, 50 veya 100 üyeli Bakanlar Kurullarıyla karşılaşmamız ihtimali mevcuttur.

Bu Bakan enflasyonuna bir «Dur» diyecek, bakanlıkların sayısını hizmet esasına ve ciddi ölçülere bağlayacak, Devlet Hazinesini israftan koruyacak Bakan, muhakkak Yüce Meclislerdir. Parlamentelerimizin itibarıyla da yakından ilgili bu transferlerde, futbol takımlarındaki tavizkâr usullere mani olucu esasları Meclislerimiz getirmelidir.

Üçüncü olarak; Hükümet destekçilerine rağmen, bir Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetidir. Cumhuriyet Halk Partisinin temsil ettiği solcu görüş, milletin çözüm bekleyen meselelerini temelden halleder-

mez. Zihniyet, Halk Partisinin sol zihniyeti olduğu için, yapılacak icraat da tamamen Halk Partisine ait olacaktır. Sonucundan da yine bu parti mesul olacaktır.

Esasen, Hükümetin anlayışı, Halk Partisi harcı ile dökülmekte olan bir beton inşaat gibidir. Bu sebeple, kalıp olarak kullanılan tahtalar misali, destekçi bakanlar bilahara hurdaya ayrılacaklardır.

Sol zihniyetin meydana getireceği yapının temelinde bereketsizlik yattığından, böyle bir idarenin başa geçmesiyle devam eden anarşinin artması, kıtlık, yokluk, darlık ve kuyruklara şahit olunacaktır. Milletin endişeyle beklediği sadece bu kuyruklardır. Merak konusu olan, millete acaba hangi kuyruk ilk olarak sunulacaktır....

Vazifeyi devraldıklarından bu yana geçen müddet zarfında asayiş nasıl sağlanacak, öğretim özgürlüğü için ne yapılacak, iktisadi dar boğazlar nasıl giderilecek, döviz sıkıntısı, iş hayatının durması nasıl önlenicek?... Bu konularda müşahhas, inandırıcı çareler üzerinde tek söz duymadık. Çare diye, tedbir diye âdeta, her umum müdürün başına ayrı bir bakan ortaya kondu o kadar. Lafla peynir gemisi yürümez; ama Devlet gemisi yürür zannediliyor.

50 milyar açık verir diye ilân ettikleri 1978 bütçesinin, 260 milyara bağlanmış yekûnu, şimdi Halk Partisinin elinde milyarlar ilavesiyle hazırlanıyor.

Daha Hükümet Programı okunmadan, memur katsayılarının 12'den 17'ye çıkarılacağı duyuruluyor. Bunun yanı sıra, ev hanımlarının da sigortaya bağlanacağından söz ediliyor. Bu ve benzerleri için, bütçede karşılık bulunamayacağına göre, görülmeyen açıklar, yüz milyarları geride bırakacaktır.

Esasen, Cumhuriyet Halk Partisi, kendi dışından milletvekillerine vaatlerde bulunarak, kurduğu Hükümetini, yine vaatlerle ayakta tutmak istemektedir. İktidarda sürekli kalacağını kestiremediği içindir ki, sorumsuzca savurganlık kapılarını, programdaki iddialarına rağmen, kendileri aralamaktadırlar.

Çok muhterem arkadaşlarım;

Aziz milletimiz, görev Sayın Ecevit'e tevdi edildiğinden bugüne, kurt masalları misali Waldheim ile meşgul edildi. Günlerce devam eden gizli görüşmelerde neler konuşuldu?... Kapalı kapılar arkasında bu zata neler vaat edildi ki, Türkiye'den bu kadar memnun ve sevinçle ayrıldı, gitti?...

Kıbrıs Rum kesiminde, Yunanistan'da ve Amerika'da aynı sevinç çılgınlıkları ve memnuniyet ifadeleri sarf ediliyor. Bizim dışımızda bütün dünya bayram

ediyor. Kıbrıs sorununun halledilmesinin gün meselesi olduğu müjdeleniyor. Türkiye'ye Amerikan Senatosunun vereceği bahşislerden söz ediliyor. Sayın Ecevit, Yüce Meclislere bu en hayati mevzuda programdaki bir paragraflık, üstü kapalı Kıbrıs politikasından başka bir izahat vermektен neden kaçınıyor-du?...

Kendisini bu görüşmeler hakkında Senatoda izahat vermeye davet ediyoruz.

Millet Meclisinden güvenoyu bekleyen bu Hükümeti, teşekkül sebebi, yapısı, sol zihniyetli bir Halk Partisi Hükümeti oluşu sebebiyle tasvip etmiyoruz; ama yıldardan beri, ma'lum iç ve dış çevreler, bazı tekelci sermaye sahipleri, basınım belli bir kesimi tarafından şişirilen Halk Partisi bafionunun sönmesi bakımından bu deneme faydalı olacaktır kanaatındayız.

Halk Partisi, «Biz artık yeni Cumhuriyet Halk Partisiyiz. Düzen değiştireceğiz.» diye ortaya çıktı. Soldaki oyların tamamına talip oldu. Düzeni değiştirmek ya kanun ile olur ya hükümet olursanız, programla.

Şimdiye kadar Halk Partisinin düzen değiştiren kanun teklifleri getirdiği görülmemiştir. Meclislere takdim ettiği programlar da ortadadır. Şikâyetçi olduğu düzenin yerine koyacağı «Ak günleri» hazırlayan plan, program ve projeleri göremiyoruz. Ecevit Hükümetlerinin programlarında gözlerimiz, «Her kanun üstünde doğa kanunları vardır. Toprak işleyenim su kullananındır.» gibi sloganları aradı. Bu program da değerleri gibi klasik, alışılmış bir Hükümet programının ötesinde bir özellik göstermemekte, düzen değiştirmek yerine statikocu bir manzara arz etmektedir. Bu haliyle Halk Partisi hakkında şu halde iki durum ortaya çıkıyor: Ya mevcut düzenden razıdır, memnundur; böylece kendi seçmenlerini, özellikle bugün aşırı uçta olanları oyalamaktadır. Gayesi, sadece Hükümet olmaktır yahut munis görünmeyi tercih etmektedir. Böylece, kendisini Hükümete getirmek için bulduğu destekleri muhafaza etmek mümkün olacaktır hesabındadır. Esas gayesi, Cumhuriyet Halk Partisini tutan ekstrem fikir sahiplerinin istediklerini yerine getirmektir. Her iki halde de samimi-yet yoktur.

BAŞKAN — Sayın hatip, bir dakikanız var efendim.

AHMET REMZİ HATİP (Devamla) — Bugün Cumhuriyet Halk Partisinden soldakileri, hem kendi cephesine celbettiği destekçilerine şirin görünmek ça-

balaryla millet ve Parlamento önünde samimiyetini yitirmiş duruma düşmüştür. Nitekim, istismar konusu yapmakta bulunduğu köylü - işçi sınıfı taraftarı olduğu aldatmacası devam ederken iç ve dış sermaye ve kredi çevreleri, milletimizin ekonomik bağımsızlık ve kalkınma savaşı mahiyetinde olan ve Millî Selâmet Partisi tarafından başlatılıp başarıyla cesaretle sürdürülen hakiki kalkınma ve ağır sanayi hamlelerini durdurtmak üzere bu üçüncü harekâta da bula bula kendilerine hizmet ettirmek üzere sömürüye karşı olduğunu iddia eden Halk Partisini bulmuşlardır. Halk Partisi zihniyetinin idaresi uzun yıllar bu milletçe denenmiştir; millet sükutu hayale uğratılmıştır. Denenmiş, denenmez; ama Cumhuriyet Halk Partisinin çok şişirilmiş balonun bir an önce patlaması için biraz havalanması gerekmektedir. Herhangi bir hal olursa, Hükümeti 1974'te olduğu gibi terk etmemesi, icra görevinin devamını teminini ve emaneti yeni sahibine ve ehline devretmek üzere görevde kalma garantisini destekçi bakanlar şimdiden Halk Partisinden istemek durumundadırlar, tavsiye ederiz.

BAŞKAN — Sayın Hatip, müddetiniz doldu.

AHMET REMİ HATİP (Devamla) — Son söz olarak muhterem Başkan, programda gördüğümüz bazı müspet hususları kaydetmek isterim:

Programda şöyle yazıyor: «Gençlerimizin arasında kardeşliğin yerleşeceği, sevginin yeşereceği bir ortam gerçekleştirmek... İnanç özgürlüğü kişinin kutsal ve dokunulmaz hakkıdır. Demokrasinin düşünce özgürlüğü kadar ayrılmaz parçasıdır. Türk Milletinin din anlayışı gelişmeye ve her alanda ilerlemeye, toplumun bütünlüğünü ve manevi gücünü koruyacak destek olacak bir etkidir.» gibi inanç ve fikir hürriyeti vaatlerine ve «Türkiye'nin ileri bir sanayi ülkesi durumuna getirilmesi altyapı geliştirilmesi döviz açığını hızla azaltmayı amaçlar biçimde yatırımlara yeni öncelikler verilecektir. Yüziüstü bırakılmış bulunan yatırımları sonuçlandırırken, geleceğe dönük hızlı ve sağlıklı sanayileşme hareketini de gerçekçi bir şekilde başlatmış olacağız.» gibi sanayinin geliştirilmesi vaatleri tutulduğu takdirde, Millî Selâmet Partisinin başlattığı manevi ve ahlâki kalkınma esasları, plan - projesi yok derölen büyük anayarıtımlar olduğu için, Hükümet çalışmalarını desteklemekten büyük bir zevk duyacağız.

Şunu da ifade etmeden geçemeyeceğim: Bu kürsiden müdafaasız kimseker aleyhine konuşmak, burada olmayanlar hakkında konuşmak mezmumdur. Ananelerimize göre bu söylenenler doğru ise gıybetir, yanlış ise iftiradır. Niçin isim vermiyorsunuz?...

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Gazetelerde var onlar.

AHMET REMZİ HATİP (Devamla) — Niçin, bir din adamının ismini sakız gibi biriniz ötekinin ağzından alıp çiğniyorsunuz?.. Bu acayip bir tutumdur. Burada mevcut Hükümete isimlerin verilmemiş olmasının söylenmesi kâfi değildir. Zabıtlara geçmek üzere bu söylenen ismin zikredilmesinde fayda vardır.

Hepinizi hürmetle selâmlarım. (AP ve MSP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Hatip.

Buyurun Sayın Başbakan Bülent Ecevit. (CHP, Millî Birlik Grubu ve Cumhurbaşkanınca S. Ü. Grubu sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Bu çok verimli görüşmelerde gerek gruplar adına yapılan konuşmalarla, gerek kişileri adına yaptıkları konuşmalarla, sayın senatörler yeni Hükümete ışık tuttular. Kendilerine şükranlarımı sunarım.

Millî Birlik Grubu adına, Kontenjan Grubu adına ve Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına değerli konuşmacıların Hükümetimize belirttikleri güvene layık olmaya ve Hükümetimize yönelttikleri uyarıları her zaman gözönünde tutmaya çalışacağız.

Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Millî Birlik Grubu adına konuşan Sayın Muzaffer Yurdakuler, çok haklı olarak konuşmasında Anayasaya geniş bir yer ayırdı. Bu Hükümetin de özelliği, önemli bir özelliği Anayasal bir hükümet oluşudur. Yalnız kuruluş biçimiyle değil, programıyla da, doğrultusuyla da, amaçlarıyla da anayasal bir hükümet oluşudur. bu Hükümetin önemli bir özelliği.

Aslında bunun, hiç bir hükümet için, bir özellik olmaması gerekirdi. Bütün hükümetler için ortak nokta, ortak kural olması gerekirdi bu anlamda Anayasal hükümet olmamanın; fakat ne yazık ki, öyle olmamıştır. Türkiye yıllarca Anayasaya inanan, yürürlükteki, milletin oylarıyla yürürlüğe girmiş Anayasa ile ters düşen, tüm Anayasal kuruluşlarla da ters düşen, hükümetlerce yönetilmiştir.

Şimdi, nihayet Türkiye'de programıyla doğrultusuyla amaçlarıyla Anayasayı benimsemiş bir Hükümet vardır. (CHP, Millî Birlik Grubu ve Cumhurbaşkanınca S. Ü. Grubu sıralarından alkışlar)

Başarısızlıktan, başarısızlığa uğradıkça, «Ne yapalım, bu Anayasa ile Devlet yönetilemez» deyip Anayasayı yeren hükümetler dönemi kapanmış, «Biz

bu Anayasa ile Devleti yöneteceğiz ve Devlet en iyi bu Anayasa ile yönetilir» diyenlerin Hükümeti işbaşına gelmiştir. (CHP, Millî Birlik Grubu ve Cumhurbaşkanınca S. Ü. Grubu sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Hükümet, Programında anayasal düzeni egemen kılacağına söz vererek işe başlamaktadır. Anayasa dışı eylemlere, girişimlere karşı Cumhuriyeti ve özgürlükçü demokrasiyi yine Anayasamızın kuralları içinde Anayasamızın çizdiği demokratik hukuk devleti kuralları içinde koruyacağını söyleyen bir Hükümet bugün işbaşındadır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Anayasa bir devletin nasıl yönetileceğinin kurallarını çizer. O kuralları benimsemeyenler devlet yönetemezler. Türkiye'de yıllardır oluşan bunalımın nedeni budur. Anayasa ile çelişen, «Bu Anayasa ile Devlet yönetemem» diyen kimse, onların hükümetleri, ilk fırsatta ellerine olanak geçse Anayasayı bütün temel kurumlarıyla birlikte değiştireceklerini açık açık söyleyenler hükümetteydi yıllarca Türkiye'de. Türkiye'de bunalımın temel nedeni odur.

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — Değişmeye siz de katıldınız.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Üç ay sonra görüşürüz. (CHP sıralarından «Bekle, bekle» sesleri)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım;

Yıllardır hükümet olarak yönetimde bulunanlar, yalnız Anayasamızın temel kurallarıyla değil, yalnız Anayasamızın öngördüğü haklarla, özgürlüklerde değil, yalnız Anayasamızın çalışanlara tanıdığı haklarla değil, aynı zamanda Anayasamızın kurumlarıyla ters düştiler; Anayasa Mahkemesiyle ters düştiler, Danıştayla ters düştiler, bağımsız adaleti içlerine sindirmediler, bağımsız Radyoyu, Televizyonu hazmedemediler.

Anayasa ile ters düşenler Hükümette iken ve Parlamentoda çoğunlukta iken, Anayasaya ters düşenlerin, düşen eylemlerin sokaklarda da kol gezmesinden daha doğal bir şey olmazdı. Eğer Hükümette Anayasaya ters düşenler bulunursa, Devlet yönetiminde anarşi olur. Devlet yönetiminde anarşi olduğu zaman, elbette sokakta, okulda; bir ülkenin her yerinde anarşi olur. Türkiye'de anarşinin temel nedeni buydu.

Şimdi, Hükümette, Anayasaya inananlar, yani «Devleti kurallarına göre yöneteceğimi» söyleyenler bulunmaktadır. Onun için inşallah kısa zamanda bunalımın da anarşinin de sona erdiği görülecektir.

Bugünkü görüşmeler sırasında konuşan Sayın Adalet Partisi Sözcüsü, benim bundan yıllar önce söylemiş olduğum bir söze değindi; «Parlamentonun toplumdaki 10 yıl geride olduğuna» dair bir söz. «Şimdi bizi biraz ileri götürse» dedi. Buna çalışacağız değerli arkadaşlarım. (CHP, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler ve Milli Birlik Grubu sıralarından alkışlar.)

Kaldı ki, ben artık o sözü söylemiyorum, o sözü söyleme gereğini duymuyorum; çünkü artık bu Parlamentoda, ileri bir Anayasayı benimsemiş bir Parlamento çoğunluğu vardır; çünkü artık bu Parlamentoda, ileri bir Anayasayı benimsemiş çoğunluğun oluşturduğu bir Hükümet vardır. Özellikle, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri, bugün artık, toplumla Parlamento, toplumla iktidar bir çizgide buluşmaktadır. İşte bu buluşmadan barış doğacaktır Türkiye'ye. (CHP, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler ve Milli Birlik Grubu sıralarından alkışlar.)

İnsanlarda, bildiğiniz gibi, kişilik çelişkisi ruhsal bunalım yaratır. Yönetimde, anayasal kurallarla ve kurumlarla çelişki ise siyasal ve toplumsal bunalım yaratır. Bu çelişki ortadan kalkarken, Devlet yönetimimizde bu çelişki ortadan kalkarken, Türkiye'de siyasal ve toplumsal bunalım da sona ermiş olacaktır.

Adalet Partisinin Sayın Sözcüsü, uzun konuşmalarında, bir anlamda zevkle dinlediğimiz konuşmalarında, Hükümet Programına hiç değinmedi; Hükümetin kuruluş biçiminden yakındı. Bu Hükümetin, neden, nasıl oluşabildiğini hâlâ anlayamayanlar, elbette daha çok yakınacaklardır ve Sayın liderlerinin deyimiyle, daha uzun süre feryat edeceklerdir. Oysa, ülkeyi içine sürükledikleri bunalımdan, kendi Hükümetlerinin ülkeyi içine sürükledikleri bunalımdan, sadece bir hükümet değişikliğiyle, hem de demokratik bir hükümet değişikliğiyle çıkılabilmiş olması karşısında, feryat edecek yerde, oturup kalkıp şükretmeleri gerekirdi. (CHP, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler ve Milli Birlik Grubu sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

Bu Hükümetin kuruluşuna olanak sağlayan eski arkadaşlarına yakışsız sözlerle, imalarla çatanlar, onların açtığı yolda ve en önce onların attığı adımla Türkiye'ye barış gelince, çocukları okula can güvenliğiyle gidebilir duruma gelince, inamıyorum ki, kendileri de o eski arkadaşlarına şükredeceklerdir.

Milletimizin büyük çoğunluğu, onların davranışını, hepsine onur katacak yönde değerlendirmektedir

şimdiden. Onlar, çıkar çağrısına kulak vermediler. Onlar, kabakuvvet tehdidine boyun eğmediler. Onlar, kurt sesine değil, insan sesine kulak verdiler. (CHP, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler ve Milli Birlik Grubu sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

İnsan sesine kulak vererek bu yola girdiler. Çıkar zirvelerini tutanların, o zirvelerden düşerken çikardıkları feryatları değil, anaların, babaların, çocukların feryadını dinleyerek ve onların acısını, feryadını dindirebilmek için bu yola girdiler. (CHP sıralarından alkışlar.)

O feryatları dindirebilme görevini ve sorumluluğunu da Hükümette bizimle birlikte yüklediler. Elbette yükleneceklerdi. Onların bu davranışını, Hükümeti koltuktan ibaret sayanların değer ölçüleriyle ölçüp değerlendirme olanağı yoktur.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sayın bağımsız arkadaşlarımız da, Hükümeti birlikte oluşturduğumuz Cumhuriyetçi Güven Partisi de Demokratik Parti de bazı amaçlarda Cumhuriyet Halk Partisinden ayrışsalar bile, bazı acıların nedenlerini teşhiste ve bunalımın temel nedenlerini teşhiste hepimiz birleşmekteyiz; onun için bunalımdan çıkış yolunu da birlikte bulacağız. Elele bulacağız, Parlamentomuzun ve milletimizin desteği ile inşallah ülkemizi, yüce milletimizi bu bunalımdan çıkaracağız.

Adalet Partisi Sayın Sözcüsü, konuşmasında bildiğiniz gibi, uzun uzadıya Bakanlıkların, özellikle Devlet Bakanlıklarının sayısı üzerinde durdu. Ne, hangi sayıya vardığı zaman kötü bir şey olur?.. Bunu saptamak çok zor. Evvelce sayısı çok az olan Devlet Bakanlıkları, Birinci Cephe Hükümeti döneminde yediye çıktığında aşırı olmadı da; nedense bizim kurduğumuz Hükümet döneminde 10 olunca aşırı sayılmaya başladı. Bunlar tabii göreceli, relativ değer hükümleridir. Bu konuyu herkesin kendi takdirine bırakıyorum.

Yalnız, bir konuda değerli senatörün sözlerini bu Büyük Millet Meclisinin bir üyesi olarak çok yadırgadığımı, hele bir Grup adına söylenince çok yadırgadığımı belirtme zorunluluğunu duyuyorum.

Sayın Devlet Bakanlarına değinirken Sayın Adalet Partisi Sözcüsü «Kanunun aradığı nitelikler Devlet Bakanlarında yoktur» dedi. Bu bir Parlamento üyesinin, herhangi bir başka Parlamento üyesi için söyleme hakkına sahip olduğu bir söz değildir. (AP sıralarından «Yok öyle şeyler» sesleri)

NEJAT SARLICALI (Bahkesir) — Gelsin de teki zip etsin.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Basına verilen yazılı metinde aynen okudum efendim.

Bu Hükümet, Adalet Partisinin kurduğu Hükümet değildir. Onun için bu niteliklerle ilgili değer hükümleri de, değerlerin bu konuda hüküm verme yetkisinin de Adalet Partisi Grubu Sözcüsünde olmadığı bellidir. Bu çatı altında görev alan her üye, gereğinde Hükümette görev alabilecek nitelikte bir üyedir. Bunu hepimizin bu şekilde değerlendirmemiz zorunluluğu vardır. (CHP sıralarından alkışlar)

Kim Bakan olabilir, kim Bakan olmayabilir?.. Kendi partileri Hükümet kurarken bunu diledikleri gibi değerlendirirler. Bazen çok değerli insanlar belli koşullarda Hükümet dışında kalabilirler; bu da her zaman olabilecek bir şeydir.

Nasıl biz Sayın Deliveli'nin, Türkiye'nin ikinci büyük partisinin Hükümet Programı görüşmelerinde o partinin sözcülüğünü yapacak nitelikte olup olmadığını takdir etme hakkına sahip değilsek, bizim kurduğumuz Hükümette de kim üye olabilir, kim üye olamaz; Hükümet dışındaki partiler bu konuda bir takdir yetkisine herhalde kabul ederler ki sahip değildirler.

Adalet Partisi Sayın Sözcüsü bir hayli yakışıksız sözlerle âdeta kışkırtıcılık yapmaya çalışarak, bazı sayın Hükümet Üyelerinin görevlerini küçümsemeye kalkıştı ve o şekilde Hükümete bir nifak tohumu, bazı nifak tohumları serpebileceğini sandı. Örneğin, dedi ki, «Başbakan Yardımcısı Sayın Profesör Turhan Feyzioğlu'na sadece Kıbrıs İşleri Koordinasyonunu ve Sosyal İşler Koordinasyonunu vermek, onu küçük düşürür.» Oysa bildiğim kadar, (Kendisine de sordu biraz evvel doğruladı) Birinci Cephe Hükümetinde Sayın Feyzioğlu'nun görevi bunlardı ve sadece bunlardı ve belki de garip bir rastlantı Sayın Deliveli'nin o Birinci Cephe Hükümetinin başarılarıyla ilgili olarak verdiği bütün örneklerde Sayın Feyzioğlu'nun görev alanına giren konularla ilgiliydi, sosyal işler ve Kıbrıs işleri. (CHP sıralarından alkışlar)

Bu ayrıntılara girmem gerekmezdi; ama bunlar Türkiye'nin büyük partilerinden biri adına söylendiği için maalesef bu ayrıntılara da girme zorunluluğu duyuyorum. Kaldı ki, Sayın Feyzioğlu'nun bu Hükümetteki görevleri, bunlara ek olarak (Kıbrıs Koordinasyonuna ve Sosyal İşlere) örneğin; TÜBİTAK'tır, Atom Enerjisidir ve bunlarla bağlantılı olarak da, Türkiye'de kurumlar arası araştırma ve teknoloji oluşturma çalışmalarının koordinasyonudur. Bunu küçümseyebilir Sayın Deliveli. Konuşmasının içeriğine bak-

tiğim vakit, üslubuna baktığım vakit bunu küçümseyebileceği hissi bende uyandı; ama bilmiyorum biliyorlar mı, dünyanın birçok gelişmiş ülkelerinde bilim ve teknoloji bakanlıkları vardır ve bunlar en önemli bakanlıklardır; bunların ayrıca Kıbrıs işi, sosyal işler koordinasyon görevi falan da yoktur, sadece bilim ve teknoloji işleriyle görevlidirler ve bunların zaman zaman uluslararası çok önemli toplantıları da olmaktadır.

Değerli arkadaşlarım;

Sayın Başbakan Yardımcısı Dr. Faruk Sükan'a verdiğimiz görevleri de küçümsemeye çalıştı Sayın Adalet Partisi Grup Sözcüsü. Çevre sağlığı için bir Devlet Bakanlığı Başbakan Yardımcılığı yaratıldı dedi. Yine herhalde haberleri olmasa gerek, dünyanın pek çok ileri ülkesinde çevre sağlığı konusu devlet bakanlarına verilen görevler arasında bile yer almaz, çevre sağlığı ile ilgili olarak başta İngiltere olmak üzere, pek çok ileri ülkede özel, ayrı bir bakanlık vardır ve bu bakanlıkta büyük ağırlık taşıyan bir bakanlıktır; ama bu gereksinmeyi duyabilmek için Ankara'nın hava kirliliğinden sularımızın zehirlenip balık yataklarının kurumasından, birçok yerlerde tabiat örtüsünün çürümesinden ıstırap duyabilmek, kaygı duyabilmek gerekir. Biz bu ıstırabı, bu kaygıyı duyan insanların, kimselerin kurduğu bir Hükümet olarak Türkiye'de ilk kez çevre kirliliği ve çevre sağlığı sorununu da çok ciddi bir sorun olarak ele aldık.

Yıllardır bu sorunu çözmeye çalışmak, bu sorunla ilgili bir bakanlık kurmayı düşünmek veya bir Başbakan Yardımcısını, bir Devlet Bakanını görevlendirmeyi düşünmek şöyle dursun, bu sorunları göz göre göre ağırlaştırmış olanlar iktidardaydı; ama sokaklarda insan canının böylesine değersiz görüldüğü bu dönemde, kimbilir kaç milyon Türk insanının sağlığı, çevre sorununa gereken önem verilmemek için ciddi tehlikeye düşmektedir, düşmüştür. Geride bıraktığımız dönemin hükümetlerinin bu konuda bir politikası olduğunu öğrenebilmek şöyle dursun, bir çift sözünü işitebilmiş değiliz.

Değerli arkadaşlarım;

Kimin neden, çocukların neden öldüğü kolay farkedilmeyebilir; ama bilmem biliyor musunuz, son zamanlarda Ankara'da çöpçüler her gün sokaklardan sayısız kuş topluyorlar, ölü kuşlar topluyorlar; hava kirliliğinden ölen kuşlar ve o kuşları zehirleyen havayı hepimiz tenefüs ediyoruz, çocuklarımız tenefüs ediyor. İşte kurduğumuz yeni Hükümet böylesine hayati ve insani soruna verdiği önemin bir belirtisi, bir

kanıtı olarak bir değerli Başbakan Yardımcısını çevre sağlığı sorunlarıyla da görevlendirmiştir.

Sayın arkadaşlarım,

Kaldı ki, Sayın Faruk Sükan'ın üstlendiği görevler bundan ibaret de değildir, bir başka görevi daha vardır. Belki, özellikle Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Grup Sözcüsünün, Sayın Hasan Fehmi Güneş'in verdiği somut örnekler karşısında onları reddetmek şöyle dursun, başıyla tasdik eder durumda olduğunu gördüğümüz, Adalet Partisi Sayın Sözcüsü birazdan belirtceğim konuyu hiç önem vermeyebilir, o konuda şu :

Yolsuzlukları takip etmek. Dosyaları deşmek. (CHP sıralarından «En önemlisi» sesleri ve alkışlar) Ve yıllardır dosyalarda tozlanan Başbakanlık Denetleme Kurulu raporlarına işlerlik kazandırmak. Çoğu kez pek isabetli olarak birtakım aksaklıklara değinen, kamu sektöründeki aksaklıklara değinen ve onların çözüm yollarını da iyi kötü gösteren Başbakanlık Denetleme Kurulu raporlarının dosyalarda tozlandığını, hemen hiçbir bakan tarafından, hiçbir kamu kuruluşunun yetkilisi tarafından zahmet edilip açılmadığını bilirsiniz. Biz bu kez o dosyaları, o raporları da açacağız. Kamu kuruluşlarındaki aksaklıkların üstüne yürüyeceğiz, yolsuzlukların üstüne yürüyeceğiz. Sayın Deliveh'i ilgilendirmeyebilir; ama bizi ve Türk milletini çok ilgilendirmektedir bu konu; onun için bir Başbakan Yardımcısına özel görev olarak vermiş bulunuyorum. (CHP sıralarından alkışlar ve «Bravo» sesleri)

Değerli arkadaşlarım;

Buradan, «Acaba tasfiyeler mi yapılacak?» sorusu akla gelebilir. Yolsuzluk yapanları gördüğümüz vakit, yasa dışı yollarla bazı yerlere gelenleri gördüğümüz vakit elbette tasfiye de yapacağız; ama biz insanları vurarak, kırarak tasfiye etmeyiz. Demin bir bakanımız geldi, izin aldı gitti. Çünkü, bir iki gün önce göreve getirdiği bir genel müdürün evine bomba atılmış, onun hatırını sormaya gitti. Biz, o türü tasfiye yapmayacağız. Biz, demokratik hukuk devleti kuralları içinde ve insanca yöntemlerle gerçekten kendisine emanet edilen devlet kasasının ve devlet görevlerinin kutsallığını idrak edememiş kimseler görürsek onların dosyalarını bir bir inceleyeceğiz ve demokratik hukuk devleti kuralları içinde gereğini yapacağız; Sayın Niyazi Ünsal arkadaşımın da bu konuda kaygısı olmasın.

Değerli arkadaşlarım;

Yine, bu Hükümette bir değerli Devlet Bakanı arkadaşımıza verilen bir görev, doğal afetlerle ilgili

işlerin koordinasyonudur. Hepimiz yıllardır yaşıyoruz; Allah esirgesin Türkiye'nin bir yerinde doğal afet oldu mu devlet ne yapacağını şaşırıyor. Dünyanın her köşesinden yardım gelse de ve herkes son derecede iyi ve temiz niyetli olsa da bağlantısızlık, koordinasyonsuzluk yüzünden yardımlar ve yapılması gereken kamu hizmetleri yerine, ihtiyaç sahiplerine zamanında ve gereğince ulaşmıyor. Biz Hükümet olarak bu insani sorunu da, şimdi hükümet düzeyinde gereğince ele alma kararını vermiş bulunuyoruz ve bir Devlet Bakanı arkadaşımızı da başka işler arasında bununla görevlendirmiş bulunuyoruz.

Bizden önceki hükümetlerden hep milliyetçilik sözlerini işitirdik, geleneklerden söz edilirdi, maneviyattan söz edilirdi; fakat bunların gereklerinin ne kadar yapıldığını, yapılmadığını millet görmektedir; fakat biz yeni görev bölümümüzde bu konunun edebiyatını yapmayan; ama bu konuyu ne kadar ciddi tuttuğumuzu gösteren kimseler olarak yeni bazı kurumlar kurmayı kararlaştırdığımızı Programımızda açıklamış bulunuyoruz.

İlk kez bu Hükümetin Programında bir Devlet kültür merkezi ve milli müze kuruluşu, bir Türk kültürü araştırma ve derleme kurumu kuruluşu ve bir düzenli Devlet Arşivi kuruluşu öngörülmektedir ve bunlarla da bazı bakan arkadaşlarımız ilgilendirilmiş, görevlendirilmiş bulunmaktadır.

Bundan önceki hükümet programları açıldığı vakit, vakıfların bizim tarihten gelen manevi ve maddi zenginlik hazinelerimizin üzerinde ya hiç durulmadığı, ya da ancak birkaç cümle ile durulup geçildiği görülür; fakat bu Hükümet Programında vakıflar sorununa da hem geçmişe dönük olarak, hem geleceğe dönük olarak ne kadar önemle durulduğunu herhalde arkadaşlarımız, sayın senatörler takdir edeceklerdir.

Yine, bu Hükümetteki görev bölümünde yurt dışında çalışanların sorunlarıyla da, bu sorunların koordinasyonu da bir değerli Devlet Bakanı arkadaşımız görevlendirilmiştir. Ashında, Türkiye için bu sorunun kazandığı boyut karşısında, bana kalsa bu konuyu da ayrı bir bakanlık kapsamı içine almak gerekirdi.

Bunun dışında, şimdiye kadar büyük ölçüde ihmal edilmiş olan kamu görevlilerinin meslek içi sürekli eğitimi işi ciddi olarak ele alınmıştır ve bir değerli Devlet Bakanı arkadaşımız da başka bazı görevleri arasında bu görevi de üstlenmiştir.

Ayrıca, bu Hükümetle iki yeni bakanlık kurulmaktadır. Bildiğiniz gibi, birisi İşletmeler Bakanlığı,

Bu, bir yandan yıllardır yurt dışında dışından, tırnağından arttırdıklarını yurda gönderip fabrikalar kurabilmek isteyenlerin karşı karşıya kaldıkları güçlükleri yenmek, onların bir araya gelerek ortak ve büyük boyutlu sanayi tesislerini yurdun her köşesinde gerçekleştirebilmelerini kolaylaştırmak görevini, üstlenen aynı zamanda Kamu İktisadi Kuruluşlarına yeni ve daha demokratik, daha verimli bir yapı vermek görevini üstlenmektedir. Bunun yanı sıra kurulan ve bir çok ileri ülkelerde örnekleri bulunan yeni Yerel Yönetim Bakanlığı ise, özellikle son yıllarda hükümetin bütün engellemelerine rağmen, Türk halkının demokrasiye bağlılığının bir belirtisi olarak toplumdaki önemi büyük ölçüde artan; ama sorunları da o nispette ağırlaşan yerel yönetimin sorunlarına çözüm getirmekle görevli bir bakanlık olacaktır.

Sayın arkadaşlarım;

Adalet Partisinin sayın sözcüsü % 42'nin ekseriyet olmadığını söyledi ve % 42 ile iktidar olunamayacağını söyledi. Eğer biz kendi partisinin seçim sisteminde yapmak istediği ve yıllardır bizden ısrarla istediği değişikliği kabul etseydik, bırakınız % 42'yi % 40 ile, % 39, % 38 ile rahat bir çoğunlukla iktidar olma olanağı sağlanabilecekti Türkiye'de. Kaldı ki, % 42 ile dahi eğer belli illerde, belli oranları tutturabilmişseniz, Millet Meclisinde salt çoğunluğun üstünde üyelik sağlama olanağı vardır. Nitekim, bildiği gibi, demin bir arkadaşımızın yerinden hatırlattığı gibi, 1969'da Adalet Partisi % 46,5 oy ile salt çoğunluğun bir hayli üstünde milletvekili ile Millet Meclisine gelme olanağını bulmuştur ve hakkı olarak da iktidar olabilmıştır, Hükümet kurabilmiştir.

% 42 ile iktidar olunmaz iddiasından daha garibi, bu % 42'nin dışındaki oylardan bir kısmını temsil edenleri, tek bir parti olarak yorumlama eğilimidir. Bu yorumu özellikle Adalet Partisi yapıyor. Bilmiyorum, diğer iki parti bu hakkı Adalet Partisine tanyorlar mı?... Millet onları aynı görerek değil, farklılıklarından ötürü ayırarak, ayırt ederek oylarını bu üç parti arasında dağıtmış bulunuyor diğer bazı partiler arasında dağıttığı gibi. Kaldı ki, bu üç partiye verilen oyları bir tutmanın şu açıdan da olanağı yoktur; bu üç parti bir araya geldiği vakit, iki defa denendi ve iktidar olamadıkları, hükümet olamadıkları görüldü, (CHP sıralarından «Bravo» sesleri alkışlar)

Öte yandan, bugünkü Hükümeti % 42'lik bir oya dayanıyor saymak da ne derece gerçekçidir, doğru-

dur; bu da tartışmaya açık bir konudur. Buna Cumhuriyetçi Güven Partisinin, Demokratik Partinin oylarından başka bağımsız duruma gelen değerli Parlamento üyelerinin de acaba ne kadar oyu temsil ettiklerini bu hesaba katmak gerekir. O, biraz daha ileride belli olacak. Şimdiden bu konuda kimse şu ölçüde oy temsil ediyorlar veya temsil etmiyorlar diye bir şey söyleme olanağına sahip değildir.

Bizim fikriyatımıza değinerek Sayın Adalet Partisi Sözcüsü, «Bu Hükümet mi o fikriyatı benimsedi, yoksa eski iddia sahipleri mi yeni sol felsefelere teslim oldular?» diyor.

Programımız ne ise, o oldu sayın senatörler: Programımız çok açık, hatta bazı sayın konuşmacıların biraz haklı olarak eleştirdikleri gibi, belki fazlasıyla ayrıntılı ve açıktır ve yine bazı sayın üyelerin belirttiği gibi, bu her şeyden önce Türkiye'yi bunalmadan esenliğe çıkarış programıdır ve ondan sonrası için de uzun dönemde sağlıklı bazı hedefleri saptayan bir programdır; kimse, kimseye teslim olmuş değildir, fakat sağduyu hepimizi bu bunalmadan Türkiye'yi kurtarma yolu doğrultusunda üzerinde, kuralları üzerinde birleştirmiştir.

Sayın Adalet Partisi Grubu Sözcüsü, «Devlete yönelen tehlike, uluslararası komünizmin ülkemizdeki faaliyetleridir.» diyor.

Elbette uluslararası komünizm diye müşahhas bir şey varsa, onun da Türkiye'deki olaylarda bazı rolü olabilir; yalnız, burada bir noktaya dikkat etmek lazım: Uluslararası komünizm nedir?... Bugün, uluslararası komünizm diye tek bir akım var mıdır?... Yoksa, her komünist ülkenin, hatta komünist olmayan her ülkedeki her komünist partinin; eğer iki komünist, üç komünist parti varsa bunların ikisinin de, üçünün de apayrı politikaları mı vardır?...

Sanırım bu ikinci izah çok daha doğrudur. O halde bir kalemde, beynelmül komünizm diye geçmek mümkün değildir ve eğer bazı kimseler yıllarca bu Devleti yönetmeye kalkışmış olanlar, «Türkiye'deki olayların, anarşinin sebebi sadece ve sadece beynelmül komünizmdir» diyen kimseler idiyse, (ki öyle oldukları anlaşılıyor bazılarının) o zaman, dünyadan haberleri yok demektir; çünkü, dünyada beynelmül komünizm diye bir şey kalmamıştır. Bütün akımlar gibi, çağımızın kaçınılmaz gereği olarak komünizm de kendi içinde, hatta bazen çelişen, çatışan bölümlere ayrılmıştır.

Bu bölümlerden bazılarının da Türkiye'deki olaylarda rolü olabilir. Bu rolün kaynağı yurt içinde ola-

bilir, yurt dışında olabilir; ama her halde tek neden, tek kaynak o değildir. Türkiye'de faşizm vardır, demiyorum, çünkü Türk toplumunun sağlıklı yapısı o kadar çağdışı, ilkel bir rejim anlayışını kabul etmez, atar bünyesinden; ama faşizme özenenler vardır ve Türk toplumunun sağlıklı yapısına karşı sapaşğlam, Anayasa ve demokrasimize karşın Türkiye'ye bir tür faşizmi getirebilmek için yıllardır ve hala bugün bile her tertibe başvuranlar ülkemizde vardır. Bunun dışında, türlü maceralı yollarda sürüklenenler vardır. Biz bunlar arasında taraf tutmadığımız için, programımızda açıkça söylediğimiz gibi, bunları ülkemize, toplumumuza, demokrasimize verdikleri zarar bakımından eşdeğerde değil, eşdeğersizlikte ve tehlikede gördüğümüz için, hiç birini birine karşı kayırmadığımız için, bizden önceki hükümetlere oranla kıyas edilemeyecek kadar daha etkin biçimde; ama demokratik etkinlikle bu akımlara ve tehlikelere karşı mücadele edebileceğimizi, demokratik hukuk devleti kurallarından ayrılmaksızın, kimsenin özgürlüğünü baskı altında tutmaksızın, kısmaksızın bu mücadeleyi verebileceğimizi düşünüyoruz.

Değerli arkadaşlarım;

Olabilir, çağımızda bu kadar açık bir dünyada habesleşmenin, iletişimin, ulaşımın bu kadar yaygınlaştığı bir dünyada, elbette dünyanın her köşesindeki akımlar belli bir memleketi de etkileyebilir. Önemli olan, o ülkenin toplumsal yapısı, o akımlara karşı ne kadar dirençlidir ve o ülkenin yönetiminde o dirence katkıda bulunan bir Hükümet var mıdır yok mudur?.. Bu akımlar niye bazı ülkelerde etkili olabiliyor da, bazılarında olamıyor?.. Özgürlükçü demokrasiyi benimsemiş bu kadar ülke var. Kiminde komünist veya faşist akımlar her türlü totaliter eğilim geliyor, kiminde gelişmiyor. Demek ki, mesele o akımlarda değil, mesele o akımlara karşı takımlan tavrında ve o akımlara karşı takımlanacak sağlıklı tavrı bulup doğru biçimde, ölçüsünde uygulayabilecek yönetimlerin o ülkede bulunup bulunmadığıdır. Öyle bir yönetim varsa, istediği kadar kökü dışarıda, kökü içeride zararlı, sakıncalı akım olsun; o ülke, sapaşğlam olabilmektedir. İnşallah Türkiye'de öyle olacaktır değerli arkadaşlarım. (CHP sıralarından alkışlar).

Değerli arkadaşımız, Sayın Adalet Partisi Grup Sözcüsü, «DGM'ler konusunda Hükümet ne düşünüyor?..» dedi. Biz gerçekçi tedbirler üzerinde durduk. Şu ana kadar bu konuyu, (açık söylüyorum) aramızda da görüşmedik; ama birtakım gerçekler var. Belki de onun için görüşme gereğini duymadık.

Yine çok yanlış teşhislerden hareket edilip, bir o kadar yanlış çözümler aradığı için bazı kimseler iddia ediyorlar ki, DGM'ler, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulsun ortaklık sütliman olacak.

Hatırlayınız değerli senatörler, 1975'in bemen sonlarına kadar Türkiye'de Devlet Güvenlik Mahkemeleri vardı, çatır çatır işliyordu; ama özellikle 1975'in o döneminde Türkiye'de anarşi, en az son yıllardaki kadar kol geziyordu. Şiddet eylemleri, saldırılar hepsi Türkiye'de kol geziyordu. Demek ki, nedeni, DGM'lerin var oluşunda veya olmayışında aramakta bizi çok yanlış yerlere götürebilir. Kaldı ki, eski Hükümet ortaklarının, özellikle eski Cephe Hükümetlerinin başında bulunan partinin bu konuda kimseden hesap sormaya hakkı yoktur. Çünkü, ortada bir başka tarihi gerçek var, hatırlatmak isterim izin verirseniz. Anayasa Mahkemesi bildiğiniz gibi, Devlet Güvenlik Mahkemeleriyle ilgili Yasayı belli nedenlerle iptal etti, yenisinin hazırlanması için de bir yıl süre verdi ve bütün milletin oylarını kendilerine verilmiş sayacak kadar bu üç partiyi bir sayan Adalet Partisi olsun, diğerleri olsun Hükümette bir araya gelip de bir yeni Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasası hazırlayamadılar. E., şimdi, bir de bunu çare olarak görmediği anlaşılan bir Hükümetten, niye DGM'ler Yasasını hazırlamıyorsunuz diye hesap sormaları biraz garip kaçıyor izin verirlerse.

Düşünce suçları konusunda durdu sayın sözcü. Bu Hükümet Programı çok açıktır. Bu Hükümet Programı, düşünceyi suç saymayacak kadar aydın; ama düşünceyle her türlü şiddet eylemini, her türlü insanlık dışı davranışı, Cumhuriyete karşı, Devletin, milletin bütünlüğüne karşı, can güvenliğine karşı yöneltilen her türlü saldırıyı düşünce özgürlüğüyle olumsuz yönden bile irtibatlandıramayacak kadar kötü gören, telin eden bir programla milletin huzuruna çıkmıştır.

Sayın Sözcü, çok uzun vakit ayırdığı bir konuya ve bana çok uzun sorular yöneltmesine neden olan bir konuya ben, izin verirseniz çok kısa değineceğim. Bu da benim düşüncelerim, görüşlerim üzerinde bana yönelttiği sorunlar. Bir kere burada kişisel bir konuşma yapıyor değilim, bir hükümet adına konuşma yapıyorum. Hükümet olarak görüşlerimiz de programdadır ve benim de inanchı imzam o programın altındadır. Kaldı ki, Sayın Sözcünün, benim kitaplarımı okuduğu kendi sözlerinden anlaşılıyor. Eğer o kadar kitabımı okuyup birşey anlayamamışsa, ben zaten burada birşey anlatma olanağını bulamam. Be-

nim için, kendileri beni bağışlasınlar, bu kadar önemli bir eksiklik de sayılmaz. Çünkü milletin % 42'si anlamış. O bana yeter. Bu % 42'de yetişkin vatandaşlar anlamında, seçmen yaşına ermiş. Onun dışında bir hayli çocuğun da anladığını biliyorum; ama Sayın Deliveli henüz anlamamış olabilir. Saygıyla karşılırim, fazla söyleyecek birşeyim yok.

Yalnız bu arada, hiç bana ait olmayan bazı düşünceleri, hatta kendi partisinin Genel Başkanına ait bazı düşünceleri, sözleri bana mal etti ki, onları bir - iki cümleyle reddetmek isterim.

Ben, NATO konusunda Avrupa Ekonomik Topluluğu konusunda çelişen sözler söylediğimi hatırlamıyorum. Dün ne söylüyor idiysem, iki yıl, üç yıl, beş yıl önce ne söylüyor idiysem yine aynı şeyleri söylüyorum. Beş yıl sonra da aynı şeyi mi söyleyeceğim? Bilemem, o dünya koşullarındaki değişmeye bağlı. Belki koşullar öylesine değişir ki, farklı şeyler söyleyebilirim. Bunlar değişmez ortaklıklar değildir. Koşullara göre elbette değişebilir; ama ben bu kuruluşların içinde bulunduğumuz dünya koşullarında, dengesinde eğer Türkiye lehine değerlendirebilirse önemini bir ölçüde olsun sürdürdüğünü; her zaman, hatta bazı sol çevrelerde eleştirilere hedef olmayı göze alarak söylemişimdir.

Sayın Sözcünün söylediği bazı sözler de, aslında Sayın Genel Başkanını bağlayacak sözlerdir. Örneğin; petrol, benzin fiyatlarını özel otomobil sahipleri, bunları özel otomobil sahipleri kullanıyor diye; petrole, benzine, mazota yapılan zammı o açıdan eleştirmemize karşı çıktı. Oysa, bunu son zamanlarda söyleyen Sayın Demirel. Aslında Sayın Demirel'in söylediği nadir doğru sözlerden biri de bu; ama gönül isterdi ki, bu doğru sözü bir yıl önce söyleseydi. Yalnız Sayın İnan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olduğu sırada değil, bir yıl önce de söyleseydi o zaman boşu boşuna Devletin kasasından milyarlar ve milyarlar çıkmamış olurdu.

Hora'ya yakıştırılan «Balıkçı» sözü, «Balıkçı teknesi» sözü de birkaç gün önce Millet Meclisinde grup sözcümüzün belirttiği gibi, benim değildir, Sayın Demirel'in sözüdür. İş küçük göstermek için, işi çok hafife aldıklarını göstermek için bu Hora'nın, «Sismik - 1'in Çanakkale'den Boğaza çıkışının bir balıkçı teknesinin çıkışından farkı yoktur» demişti Sayın Demirel, ben de bu sözü yadırgamıştım. Bu kadar önemli bir milli görevle denizlere açılması gereken bir gemiyi, bir balıkçı teknesiyle bir tutmanın, onun gerçek misyonunu ona vermekten, onun üstüne

yapıştırmaktan çekinmenin yakışık almadığını söylemişim; ama bu sözü kullanmış olmaktan o kadar tedirgin oldu ki Sayın Demirel, kendisine özgü bir ustalıkla Adalet Partili sözcülerin ağzına bunu pelesenk etti, sanki Ecevit'in söylediği bir lafmış gibi oldu. Bunu Meclis tutanaklarına tescil etmiştik. Bu kez izninizle Cumhuriyet Senatosu tutanaklarına da tescil etmiş oluyorum. Tabii yine tekrarlamakta değerli arkadaşlarım serbesttirler. Biz de gerçeği hatırlatmakta serbest olacağız.

Sayın sözcü Türkiye'nin OECD ülkeleri arasında en yüksek kalkınma hızına eriştiğini söyledi. Eski Hükümetler döneminde en yüksek kalkınma hızına erişmemiştir; ama bunun mümkünse bazı tesellileri bulunabilir, en yüksek pahalılık hızına erişmiştir. Cephe Hükümetleri döneminde en yüksek işsizlik düzeyine erişmiştir. 1977'nin sonunda toptan eşya fiyatlarının en az % 35'i, büyük kentlerdeki geçinme endeksinin de en az % 50'yi bulacağı anlaşılmaktadır ki, bunlar çok yanlış ve eksik verilere dayanan endekslere göre yapılmış hesaplardır. Örneğin, bildiğim kadar bunların içinde, kiralardaki iki üç katını bulan artışlar yoktur. Örneğin, bunlarda 1 200 - 1 300 liraya fiilen satın alınmakta olan kömür, hâfâ bu hesapta 300 - 400 liraya var sayılmaktadır. Yine bu hesaplarda araba lastiğinin resmi fiyatının iki katına satıldığı, 28 liralık çimentonun yer yer ve zaman zaman 50 - 55 liraya satıldığı, 8,5 liralık demirin 15 - 16 liraya satıldığı bu hesaplara dahil değildir. Onları da dahil edecek olursanız, gerçekten Cephe Hükümetleri zamanında o Hükümetleri pek onurlandırmayacak bir alanda, yani hayat pahalılığı konusunda bütün OECD ülkelerini ve başka pek çok ülkeyi fersah fersah geride bırakmıştır. O Hükümetler ve aynı zamanda büyüme hızı da 1977'de rakamı yüksek gösterebilmek için, başvurulan bütün teknik zorlamalara karşın 1977'deki büyüme hızının da ancak % 4,8 dolaylarında kalacağı anlaşılmıştır. Bundan Türkiye'nin nüfus artışına tekabül eden yaklaşık % 2,8, bazılarına göre % 2,3, bazılarına göre % 2,8; bunu düşecek olursanız, Türkiye ancak % 2 oranında büyür duruma düşmüş demektir.

İmalât sanayiinde yatırımlardaki düşüşler ise, yalnız nispi değil, gerçek rakamlarla bile ortaya çıkmaktadır. Yani, 1976'ya oranla ihracatta mutlak düşüş vardır. Yatırımlarda hem özel sektörün, hem kamu sektörünün yatırımlarında mutlak düşüşler vardır ve bunlar çok endişe verici ölçülere varmıştır.

Gecenin bu geç saatinde o rakamlarla fazla vaktinizi almak istemiyorum.

Yalnız şunu söyleyebilirim ki, örneğin 1976'da kamu projelerinin nakdi gerçekleşme oranı, (ki bu aldatıcıdır; çünkü, paranın değer yitirisi karşısında bir anlam taşımamaktadır.) % 70'e düşmüştü, 1977'de bu oran % 63'e düşmüştür. Fiziki gerçekleşme bunun da çok altındadır.

- Ünlü ağır sanayi projelerinin yatırım gerçekleştirmeleri ise, konulan hedeflere göre % 40'ı zor tutulabilmektedir. Yani, öyle anlaşılıyor ki, bunlar nitelik bakımından değil de, hız bakımından ağır sanayilermiş, çok ağır ilerleyen sanayiler. İnşallah bunları hızlandırmak da bize nasip olacaktır.

Devlet Planlama Teşkilatının 1977 Aralık Raporuna göre, İktisadi Devlet Teşekküllerine ait 98 önemli projenin 1977 Eylül sonu itibarıyla gerçekleşme oranı ise % 28'den ibaret kalmıştır. Ondan sonra da inşaat mevsimi hemen hemen bittiğine ve inşaatla ilgili maddeler büsbütün kıtlığımıza göre, yıl sonunda da bunun çok fazla üstüne çıkmış olması söz konusu değildir.

Ayrıca, Türkiye çok ciddi bir enerji sorunuyla, bunahımıyla karşı karşıya getirildiği halde, hem de göz göre göre bu dar boğaza sürüklendiği halde yatırımlar büyük bir savruluk içinde dağıtılacağı için yıllardan beri, Türkiye'nin birçok hidroelektrik ve termik enerji santrallerinin yapımı yıllardır geciktirmektedir. Bazı termik santrallerin işleyebilmesi için, gerekli kömür olanaklarının sağlanması da yıllardır geciktirilmektedir ve Seydişehir Alüminyum Tesisi gibi çok önemli bir sanayi kuruluşunun üretimi büyük ölçüde kısılmak suretiyle şehirlerdeki elektrik kısıntıları bu düzeyde tutulabilmektedir ve tabii Seydişehir'de üretim kısıldığı için Türk ekonomisinin alüminyum gereksinmesi de şayet döviz bulunabilirse yurt dışından çok daha pahalıya getirilecektir. Yani, Sayın eski Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı «En pahalı enerji, olmayan enerjidir.» diyordu, daha da pahalısını buldu, İkinci Cephe Hükümeti. Türkiye'de üretilen bir maddenin üretimini kısıtı, vatandaşlardan elektrik sıkıntısını gerçek boyutlarını saklayabilmek için ve o maddeyi DÇM'lerle, kendi dövizini kendin bul gibi Türk parasında kanayan yaralar açan acayip ve sorumsuzca yöntemlerle dışarıdan getirtme yoluna girdi.

Değerli arkadaşlarım;

Son zamanlarda Adalet Partisi Sayın Genel Başkanı ve bazı sözcüleri, Türkiye'nin bugün içinde

bulunduğu bunahımı âdeta bir çaresizlik ifadesiyle tanımlıyorlar. «Kim gelse bu böyle olur..»

Hayır, Türkiye'nin kaderi değildir bu. Türkiye gerçekten, (Lafta değil) büyük olabilecek bir ülkedir; ama düşüncünüz ki, son Hükümet dönemlerinde Allah'ın verdiği bereketle köylümüzün yetiştirdiği ürünleri ne yapacağımı bile bilememiştir bu hükümetler.

Adalet Partisi Sayın Sözcüsü, «AP Türkiye'yi buğday ihraç eder hale getirdi.» dedi.

Hayır, Adalet Partisinin başında bulunduğu Hükümetler, ihraç edilebilir buğdayı bile ihraç edemeyen bir Hükümet kurdu Türkiye'de, bir idare kurdu. Türkiye'de yer yer iki yıllık buğday stokları yerlere gömülü çürümektedir. Türkiye'de yer yer bir yıllık, iki yıllık ayçiçeği stokları çürümektedir. Türkiye'de çürüyen çaylar, dağlar gibi yığılmakta, bir kısmı da Karadeniz'e dökülmektedir. Türkiye'de patatesler çürümektedir, pancar çürümektedir, tütün çürümektedir. Allah'ın nimetlerini bile ne yapacağımı bilemeyen bir zihniyetle «Büyük Türkiye» yaratılamaz, ağır sanayi hamleleri yaratılamaz. Siz evvelâ buğdayımızı satın, evvelâ çayımızı değerlendirin, evvelâ tütününüzü zamanında değerlendirin. Ondan sonra ağır sanayi hamleleri filan.. Bunlar kendiliğinden gelir, o yeteneği gösterebilen hükümetlerin elinde.

Değerli arkadaşlarım;

Burada Kontenjan Grubu adına konuşan Sayın Zeyyat Baykara'nın bir sözüne geliyorum. Sayın Zeyyat Baykara, bu işleri bilen bir insanın gerçekçiliği ile Türkiye'nin bugün karşı karşıya getirildiği ağır sorunların bir tablosunu çizdi ve dedi ki, «Koşullar ağır olmakla beraber üstesinden gelinmez değildir.» Bu konuda Sayın Baykara'ya yürekten katılıyorum. Çünkü, Programımızda da belirttiğimiz gibi, Türk Milletinin yeteneklerine güveniyorum, Türkiye'nin şimdiye kadar gereğince değerlendirilmemiş doğal olanaklarına ve jeopolitik mevkiinden de sağlanabilecek olanaklara güveniyorum.

Sayın Baykara ve Sayın Profesör Sefa Reisoğlu bizim için çok uyarıcı değerleri olan konuşmalarında, Hükümet Programında diyaloga niye yer vermemiş olmamızı haklı olarak eleştirdiler. Bu, herhangi bir niyet eksikliğinden değildir. Belki bunu çok açıkça defalarca ifade ettiğimiz için, ayrıca Programda yer bulmamıştır; ama kendilerinin de bizden güven ile bekledikleri gibi, bu diyalogu gerçekleştirmek için ve sürdürmek için üzerimize düşen

her şeyi yapacağımızdan emin olmalarım dilerim. Her halde bizden, bu Hükümet üyelerinden daha önceki dönemlerde olduğu gibi, «Kavga» sözünü duymayacaktır kimse, «Cephe» sözünü duymayacaktır; ancak «barış» çağrıları, «birlik» çağrıları duymayacaktır.

Sayın Senato üyeleri;

Bazı değerli sözcüler din eğitimi ile ilgili olarak İslam Enstitülerine «Akademi» niteliği vermenin doğru olmayacağını söylediler.

Kendilerinden özür dileyerek bu düşünceye katılmadığımızı belirtmek isterim. Çünkü, din alanında yetişmek isteyen gençlerimizin yükseköğrenim aşamasında bilimsel kariyere, disiplinden kimselerce eğitime olanağını bulmalarının çok yararlı olacağına, en azından bunun denenmeye değer olacağına inanıyorum.

Sayın üyeler;

Bildiğiniz gibi yarın Millet Meclisinde konuşma zamanları Hükümet için dahil 20 dakika ile sınırlı, şimdiden kendimi ona alıştırmak için bir temrin olmak üzere ve bu geç saatte sizleri fazla bekletmemek için ben de konuşmamı fazla uzatmadan kesmek istiyorum ve sona erdirirken dış politika ile ilgili birkaç cümle söylemek istiyorum sadece. Gerek Adalet Partisi Sayın Sözcüsünün kendisine gönderilen notlardan okuyarak söylediği sözlerle, gerek Milli Selamet Partisi adına konuşan Sayın hatip arkadaşımızın sözleri ile ilgili olarak sadece şu kadarını söylemek istiyorum;

Başka farkları bir yana bırakın, bizden önceki iki Cephe Hükümetinin dış politikası yoktu. Bu Hükümetin dış politikası olacak değil, daha bugünden vardır ve bunu da bütün Dünya bilmektedir. Evvela Hükümetin bir dış politikası vardır. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar). Bu, önemli bir aşama, maalesef önemli bir aşama, bundan tabii bir şey olamaz. Dış politikasız bir hükümet tasavvur edilemez; ama bundan önceki iki Cephe Hükümetinin öyle bir politikası olmadığını dünya âlem biliyordu ve yine o hükümetler döneminde bir dış politika olmadığı için, Türkiye'nin en hayati uluslararası sorunları dondurulmuş halde idi. Biz, daha bugünlerden o dondurulmuş sorunları da çözmeye ve Türkiye yararına çözmeye doğru adımlar atmış bulunuyoruz. Her halde bu Hükümet, uluslararası ilişkilerde dünyaya ken-

dini anlatabilen ve çağdaş dünyanın dilinden de anlayabilen bir Hükümet olacaktır.

Sayın Remzi hatip, kapalı kapılar ardında Sayın Waithcim'le ne konuştuğumuzu sordu. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteriyle ahşılmış diplomatik usullere uygun olarak kapalı kapılar ardında konuştuğum doğrudur; ama kapalı kapılar ardında ne konuştuyusam hepsini kamuoyuna da söyledim ve benim dış politikada da görüştüğüm tarafın izni oranında, (Başından beri uyduğum kural budur, tabii bu kuralı tek başıma saptayamam) ilişki kurduğumuz tarafın da razı olabildiği oranda azami açıklığı, dış politikada ulusa güvenin ve saygının gereği saymaktayım. En azından Adalet Partisinin birkaç Hükümettir o görevde bulunan eski Sayın Dışişleri Bakanıyla bir ayrıldığımız nokta da oydu. O, gizli diplomasiye inandığını açıktan savunurdu. Tabii 19 ncü yüzyılda gizli diplomasiye inanan çok kimse vardı dünyada; fakat Sayın Çağlayangil bu çağda da inanma başarısını gösteriyordu. Ben ise, hiç bir zaman gizli diplomasiye inanmadım.

Şimdi biraz daha somutlaştırayım Sayın Remzi Hatip'i tatmin için. Kıbrıs konusunda henüz bazı somut ayrıntıları saptayacak olanağı bulamadık; ama burada da yaklaşımımızda bizden önceki iki Cephe Hükümetiyle aramızda çok önemli bir fark var. O da şu;

O Hükümet, sanırım biraz da çaresizliğinden ötürü, «Kıbrıs'da bizden ne istediklerini evvela Rumlar söylemeli» derdi. (Türklerden ne istediklerini). Bizim yaklaşımımız bunun tam tersi. Biz diyoruz ki, Kıbrıs'da Rumların bizden bir şey isteme hakkı yoktur. (CHP sıralarından, «Bravo» sesleri, alkışlar).

Onun için önerileri biz öne süreceğiz. Sayın Waithcim'e de bunu söyledim Sayın Hatip.

Hepinize saygılar sunarım. (CHP, MBG ve Cumhurbaşkanı Seçilen Üyeler Grubu sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Başbakan Bülent Ecevit'in kurmuş olduğu Hükümetin programı üzerinde Cumhuriyet Senatosundaki görüşmeler sona ermiştir. Sayın Bülent Ecevit'e ve Kabine arkadaşlarına yürekten başarılar dilerim.

17 Ocak 1978 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 22.30

III. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORU VE CEVABI

1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi İbrahim Öztürk'ün, köy elektrifikasyon programını hızlandırmak için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusu ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Deniz Baykal'ın yazılı cevabı. (7/850)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Sayın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığımızı saygı ile rica ederim.

5 . 1 . 1978

Ankara Senatörü
İbrahim Öztürk

Soru : Köy elektrifikasyon çalışmalarının bir program içinde yürütüldüğü ancak bunun zamanında gerçekleştirilmediği görülmektedir. Örneğin; 1977 programına göre 2 500 köyün elektriği tamamlanması gerekirken bunun yarısının dahi gerçekleşmediği öğrenilmiştir. Oysa Türkiye'de kırsal alanda 40 000 civarında muhtarlık ve buna bağlı 25 000 üniteyle birlikte toplam 65 000 kadar yerleşme birimi mevcuttur. Bugünkü tempo ile daha uzun yıllar köylerin elektrik enerjisine kavuşturulması mümkün olmayacaktır.

1. Türkiye'de bugüne kadar kaç köye elektrik götürülmüştür?

2. 1977 programındaki 2 500 köyden kaçında elektrik gerçekleştirilmiştir?

3. IV üncü beş yıllık kalkınma plan taslağında ki hedefler nelerdir?

4. Enerji konusundaki açık köy elektrifikasyon programını ne ölçüde etkilemektedir?

5. Başkent Ankara'ya bağlı 1173 köyün kaçında elektrik gerçekleştirilmiştir, ilçelere göre bu köyler hangileridir?

6. 1977 yılı içinde işiğe kavuşan ve 1978 programına alınan Ankara köylerinin isimleri nedir.

7. Köy katılma paylarının alınmasına veya köy halkına başka adlar altında külfetler yüklenmesine devam edilmekte midir?

8. Köy elektrik sisteminin bakım tamir, yenileme gibi işlemleri nasıl yürütülmektedir?

9. Genel olarak köy elektrifikasyon programını hızlandırmak için düşünülen tedbirler nelerdir?

TC

Enerji ve Tabii
Kaynaklar Bakanlığı

Sayı : 112-115/052.

13 . 1 . 1978

2-1/22

Konu : Sn. İbrahim Öztürk'ün yazılı soru önergesi Hk.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlg : 10 . 1 . 1978 tarih ve 14027/6150-7/850 sayılı yazıları.

İlg'de kayıtlı yazıları ekinde Bakanlığımıza gönderilen, Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Sayın İbrahim Öztürk'ün, «Köy elektrifikasyon programını hızlandırmak için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair» yazılı soru önergesinin cevabı ekte sunulmuştur.

Derin saygılarımla sunarım.

Deniz Baykal
Enerji ve Tabii
Kaynaklar Bakanı

Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Sayın İbrahim Öztürk'ün, «Köy Elektrifikasyon Programını Hızlandırmak İçin Ne Gibi Tedbirler Düşünüldüğüne Dair» Yazılı Soru Önergesinin Cevabıdır.

Soru 1 :

Köy elektrifikasyonu çalışmalarının bir program içinde yürütüldüğü, ancak bunun zamanında gerçekleştirilmediği görülmektedir. Örneğin; 1977 programına göre 2 500 köyün elektriği tamamlanması gerekirken bunun yarısının dahi gerçekleşmediği öğrenilmiştir.

Oysa Türkiye'de kırsal alanda 40 000 civarında muhtarlık ve buna bağlı 25 000 üniteyle birlikte toplam 65 000 kadar yerleşme birimi mevcuttur. Bugünkü tempo ile daha uzun yıllar köylerin elektrik enerjisine kavuşturulması mümkün olmayacaktır.

Türkiye'de bugüne kadar kaç köye elektrik götürülmüştür?

Cevap 1 :

Türkiye'de 1975 sayım sonuçlarına göre 36 115 muhtarlık köy bulunmaktadır. Bu muhtarlıkların bir kısmı birden fazla yerleşim ünitesine sahiptir. Elde kesin rakam bulunmamakla beraber kırsal alandaki köy yerleşim ünitelerinin 65 000 dolayında bulunduğu tahmin edilmektedir.

Hizmetin başlangıcından beri köy elektrikleştirilmesi programları köy yerleşim ünitelerine göre değil, muhtarlık köylere göre hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Örneğin, bir yılda 1 500 köye elektrik verildiği kamuoyuna bildirilmiş ise bu rakam 1 500 muhtarlık köyü belirtmektedir. Gerçekte elektrikleştirilen köy yerleşim ünitesi sayısı 1 500'ün çok üzerinde 2 000 gibi bir rakam olmaktadır.

Bu açıklamaya göre, Türkiye'de 1 Aralık 1977 tarihine kadar saptanan elektrikli muhtarlık köy sayısı 10 947'dir. Köy yerleşim ünitesi olarak da 15 000 dolayında üniteye elektrik hizmeti götürülmüş bulunmaktadır.

Soru 2 :

1977 programındaki 2 500 köyden kaçında elektrik gerçekleştirilmiştir?

Cevap 2 :

1977 yatırım yılının 1 Ocak 1977 - 1 Aralık 1977 tarihleri arasında kalan 11 aylık bölümünde 1 805 muhtarlık köyün elektrik tesisleri tamamlanarak işletmeye açılmıştır. Aynı süre içinde ayrıca 240 bağımsız proje konusu köy yerleşimi (mahalle) elektrikleştirilmiştir. Aralık 1977 ayına ait sonuçlar henüz kesinleşmemiştir. Ancak, 31 Aralık 1977 tarihine kadar 2 000 köye ulaşılacağı tahmin edilmektedir. Bu sonuçla, köy muhtarlıkları itibarıyla 1977 yılı sonunda 11 000 köy aşılmış olmaktadır.

Soru 3 :

IV. Beş yıllık kalkınma plan taslağındaki hedefler nelerdir?

Cevap 3 :

IV. Beş yıllık Kalkınma planı döneminde, Elektrik Enerjisi Özel İhtisas Komisyonu'nce saptanan hedef, ilk üç yıl 2 500'er, son iki yıl 3 000'er muhtarlık köy olmak üzere yeniden toplam 13 500 köyün programlanmasıdır.

Soru 4 :

Enerji konusundaki açık köy elektrifikasyon programını ne ölçüde etkilemektedir?

Cevap 4 :

Enerji açığı nedeniyle yurt çapında enerji kısıtlaması yapılmakta ve kısıntılar köylere de kentler gibi uygulanmaktadır. Ancak, köyler kırsal alana dağılmış bulunduğu ve bugün için çektikleri enerji küçük boyutlarda kaldığından, sisteme yeni köylerin bağlanması yönünden bir sınırlama söz konusu olmamaktadır.

Soru 5 :

Başkent Ankara'ya bağlı 1 173 köyün kaçında elektrik gerçekleştirilmiştir, ilçelere göre bu köyler hangileridir?

Cevap 5 :

Başkent Ankara'nın nüfus ve mahalli taksimat dokümanlarına göre saptanan 1 168 muhtarlık köyünden, 1 Aralık 1977 tarihi itibarıyla 598'i elektrikli'dir. Bu köylerden 437'si Türkiye Elektrik Kurumu Genel Müdürlüğümüzce yatırım programları çerçevesinde, 161 köy ise önceki yıllarda İller Bankası ve Ankara Vilayeti'nce elektrikleştirilmiştir. Elektrikli köylerin ilçelere göre dağılımı ekli (1) sayılı listede gösterilmiştir.

Soru 6 :

1977 yılı içinde işiğe kavuşan ve 1978 programına alınan Ankara köylerinin isimleri nedir?

Cevap 6 :

1977 yılında, 1 Ocak 1977 - 1 Aralık 1977 tarihleri arasında elektrikleştirilen köylerin isimleri arasında elektrikleştirilen köylerin isimleri ve elektrik tesislerinin işletmeye açıldığı aylar ekli (2) sayılı listede gösterilmiştir.

1978 yılı Köy Elektrifikasyonu Yatırım Programı için öngörülen finansman toplamı 2,7 milyar TL'dir. Ancak, bütçeden bu iş için 850 milyon TL ayrılmış bulunmaktadır. Bu durumda 1978 yılı programına yeni iş olarak köy alınamayacaktır.

1978 bütçesinde bu konuda yapılacak ilâveler oramında programa alınacak toplam köy sayısı ve köy isimleri saptanabilecektir.

Soru 7 :

Köy katılma paylarının alınmasına veya köy halkına başka adlar altında külfetler yüklenmesine devam edilmekte midir?

Cevap 7 :

Köylerden katılma payı alınması, 10 Şubat 1977 tarihinde yürürlüğe giren 2 032 sayılı yasa ile uygulamadan kaldırılmıştır. Türkiye Elektrik Kurumu Genel Müdürlüğümüzce köy katılım payı veya başka bir adla ödeme istemi söz konusu olmamaktadır.

Soru 8 :

Köy elektrik sisteminin bakım, tamir yenileme gibi işlemleri nasıl yürütülmektedir?

Cevap 8 :

Köy elektrik tesislerinin bakım ve onarım işlemlerine, 2032 sayılı yasa ile Türkiye Elektrik Kurumu Genel Müdürlüğümüze verilen yetkileri çerçevesinde, ilçeler ve köy grupları çapında işletme bakım ekiple-

ri teşkilatlanması ile başlanmıştır. Bu teşkilatlanma, halen adıgeçen Kurum'un yeniden organizasyon çalışmalarına paralel olarak Bölge Müdürlükleri kademesinde sürdürülmektedir. Ancak, 1977 yılında döviz yetersizliği nedeniyle ekip araçları ve iş makinelerinin zamanında sağlanamaması bu konudaki çalışmaları olumsuz yönde etkilenmiştir.

Yenifeme işlemleri ise, yatırım programları çerçevesinde ele alınmakta ve sonuçlandırılmaktadır.

Soru 9 :

Genel olarak köy elektrifikasyon programını hızlandırmak için düşünülen tedbirler nelerdir?

Cevap 9 :

Köy elektrifikasyonu yatırım uygulamalarının hızlandırılması, öncelikle tesis malzemelerinin sağlanmasına hız kazandırılmasına ve stok olanaklarının yaratılmasına bağlı bulunmaktadır. Köy elektrifikasyonu teşkilâtı, malzemenin zamanında ve noksansız sağlanması ve şantiyelere sevkedilebilmesi halinde, bugün için yılda 2 500 - 3 000 köy yerleşim ünitesinin elektrik tesisini yapmak olanağına sahiptir. Ancak, tesis anamalzemesi olan ağaç direk başta ol-

mak üzere, özellikle çeşitli profil ve köşebent demiri, transformatör, otomatik şalter, parafudr ve ekip araçları ile iş makinelerinin, yatırım programlarının uygulanmasını gerçekleştirecek ölçüde sağlanması olanağı bulunamamaktadır. Bunda, gerekli tesis malzemelerinin yurt içi imalatının yeterli olmaması, önemli bir kısım mamül malzemenin veya hammaddesinin yurt dışından sağlanması zorunluğunun bulunması önemli rol oynamaktadır. Bu arada, tesis malzemelerinden yalnız birinin, örneğin çeşitli profil demirlerinden bir tipinin veya bir cihazın sağlanamaması halinde, köy elektrik tesisi tamamlanamamaktadır.

Bu itibarla, köy elektrifikasyonu yatırım uygulamalarına hız kazandırılması için, öngörülen ödeneklerin malzeme sağlama ve stokuna yetecek düzeyde tutulması ve dış siparişlerin hızlandırılmasının sağlanması gerekmektedir.

Saygılarımla sunarım.

Deniz Baykal
Enerji ve Tabii
Kaynaklar Bakanı

Lise — 1

Ankara İli Elektrikli Köylerinin İlçelere Göre Dağılımı

Sıra	İlçe	Toplam köy sayısı	Elektrikli köy sayısı
1	Altındağ	19	19
2	Çankaya	45	45
3	Yenimahalle	67	61
4	Ayaş	22	22
5	Balâ	64	49
6	Beypazarı	67	36
7	Çamlıdere	40	4
8	Çubuk	103	40
9	Delice	35	6
10	Ehmedağ	13	11
11	Güdül	26	24
12	Haymana	86	22
13	Kalecik	57	17
14	Keskin	73	24
15	Kırıkkale	52	29
16	Kızılcahamam	109	42
17	Nallıhan	79	27
18	Polath	88	58
19	Sulakyurt	26	—
20	Şereflikoçhisar	97	62
Toplam		1 168	598

1977 Yılında Ankara İlinde Türkiye Elektrik Kurumunca Elektriklendirilen Köyler

Sıra	Köyün adı	İlçesi	Elektriklendirme tarihi
1	Kabak	Polath	Ocak 1977
2	Çanakçı	»	Ocak 1977
3	Poyraz	»	Ocak 1977
4	Aktaş	Şereflikoçhisar	Ocak 1977
5	Süleymanlı	Balâ	Ocak 1977
6	Karahamzalı	»	Ocak 1977
7	Kerişli	»	Ocak 1977
8	Avdanlı	Polath	Ocak 1977
9	Toydemir	»	Ocak 1977
10	Hacımuslu	»	Ocak 1977
11	Tüney	Kalecik	Mart 1977
12	İzzettin	Kırıkkale	Mart 1977
13	Müsellim	Keskin	Mart 1977
14	Konur	»	Mart 1977
15	Ceritkale	»	Mart 1977
16	Karahamzalı	Polath	Mart 1977
17	Güzelyayla	Haymana	Mart 1977
18	Macun	Beypazarı	Nisan 1977
19	Karataş	Çankaya	Nisan 1977
20	Kılevli - Karakocah Mh.	Kırıkkale	Nisan 1977
21	Kargın	»	Nisan 1977
22	Karah	»	Nisan 1977
23	Bacı	Polath	Mayıs 1977
24	Başayaç	Kızılcahamam	Mayıs 1977
25	Güneysaray	»	Mayıs 1977
26	Dandanlı - Akkaya Mh.	Balâ	Mayıs 1977
27	Karalar	Yenimahalle	Mayıs 1977
28	Kerpiçköy	Haymana	Mayıs 1977
29	Sulubük	Balâ	Mayıs 1977
30	Tepeköy	Haymana	Mayıs 1977
31	Avşar	Kalecik	Mayıs 1977
32	Haydere	Keskin	Mayıs 1977
33	Saatli	Haymana	Mayıs 1977
34	Alpagut	K. Hamam	Mayıs 1977
35	Bağören	»	Mayıs 1977
36	Başören - Abacı Mh.	»	Mayıs 1977
37	Es. Bayındır	Çankaya	Mayıs 1977
38	Şekerköy	Ş. Koçhisar	Haziran 1977
39	Akın	»	Haziran 1977
40	Kayı	Güdül	Haziran 1977
41	Kavaközii	»	Haziran 1977
42	Pınarkaya	Ayaş	Haziran 1977
43	Akarca	Ş. Koçhisar	Haziran 1977

Sıra	Köyün adı	İlçesi	Elektriklendirme tarihi
44	By. Kışla	»	Haziran 1977
45	By. Damlacık	»	Haziran 1977
46	Kç. Damlacık	»	Haziran 1977
47	Odunboğazı	»	Haziran 1977
48	Oğlakçı	K. Hamam	Haziran 1977
49	Girmeç	Polath	Haziran 1977
50	Yağcıoğlu	Polath	Temmuz 1977
51	Şeyhahmetli	»	Temmuz 1977
52	Acıöz	Ş. Koçhisar	Temmuz 1977
53	Taşyazı	Delice	Temmuz 1977
54	Elmah	»	Temmuz 1977
55	Camili Mh.	Ş. Koçhisar	Ağustos 1977
56	Yazsöğüt	»	Ağustos 1977
57	Değirmenli	»	Ağustos 1977
58	Doğankaya	»	Ağustos 1977
59	Altuncanak	Balâ	Ağustos 1977
60	Topaklı	Haymana	Ağustos 1977
61	Dikilitaş	»	Ağustos 1977
62	İkizce	»	Ağustos 1977
63	Tatlar	Ayaş	Ağustos 1977
64	Yn. Yapancarsak	Balâ	Ağustos 1977
65	Akörensarsak	»	Ağustos 1977
66	Gülbağı	Balâ	Ağustos 1977
67	Gölbek	Haymana	Ağustos 1977
68	Armutlu	Keskin	Ağustos 1977
69	Yanıpınar	Ş. Koçhisar	Ağustos 1977
70	Eley	»	Ağustos 1977
71	Demircili	»	Ağustos 1977
72	Göllü	»	Ağustos 1977
73	Örenköy	Çamlıdere	Eylül 1977
74	Kuzcular	»	Eylül 1977
75	Taşören	Güdül	Eylül 1977
76	Sarıhalil	Polath	Eylül 1977
77	Kaldırım	Keskin	Eylül 1977
78	Yenili	Kırıkkale	Ekim 1977
79	Alakoç	Çamlıdere	Ekim 1977
80	Meyvebikü	Güdül	Kasım 1977
81	Adahkuzu	»	Kasım 1977
82	Akkaya	Ayaş	Kasım 1977
83	Evci	»	Kasım 1977

Cumhuriyet Senatosu
GÜNDEMİ

17 NCI BİRLEŞİM

14 . 1 . 1978 Cumartesi

Saat : 15.00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL
KURULA SUNUŞLARI

1. — Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan
Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi.

B - İKİNCİ DEFA OYAK ONULACAK
İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ
KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI
VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA
GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER

